श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः

केन्द्रीयविश्वविद्यालयः

नैकद्वारा 'ए' श्रेण्यां प्रत्यायितः

वार्षिकप्रतिवेदनम्

2023-24

कुलाधिपतिः

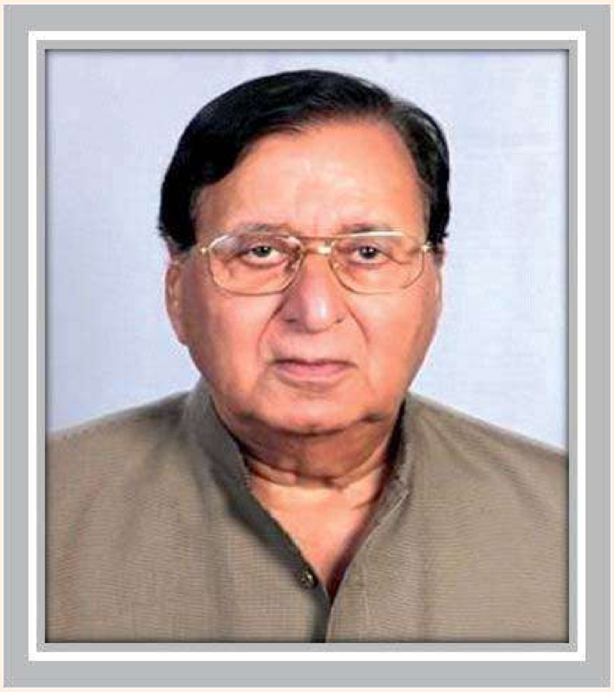

डॉ. हरिगौतमः

डॉ. हरिगौतमस्य यशस्विजीवनं चिकित्साशास्त्रस्य उच्चशिक्षायाः च क्षेत्रेषु असाधारणयोगदानेन चिह्नितम् अस्ति। सः अस्माकं भारतस्य केषुचित् सम्माननीयेषु संस्थानेषु प्रतिष्ठितपदानि अलङ्कृतवान्। सः विश्वविद्यालयानुदानायोगस्य पूर्वाध्यक्षत्वेन, बनारसहिन्दुविश्वविद्यालयस्य, लखनऊनगरस्थकिङ्गजार्जचिकित्साविश्वविद्यालयस्य भुवनेश्वरनगरस्य के.आई.आई.टी. विश्वविद्यालयस्य च पूर्वकुलपतिरूपेण कार्यं कृतवान्। सः जयपुरनगरस्य महात्मागान्धीविश्वविद्यालयस्य चिकित्साविज्ञान-प्रौद्योगिकीविश्वविद्यालयस्य च अध्यक्षपदम् अलङ्कृतवान्, सः राष्ट्रियचिकित्साविज्ञानस्य अकादम्याः पूर्वाध्यक्षत्वेन च कार्यं कृतवान्। तदतिरिक्तं डॉ. गौतमः जालन्धरनगरस्य राष्ट्रियप्रौद्योगिकीसंस्थायाः राज्यपालमण्डलस्य पूर्वाध्यक्षपदं स्वीकृतवान्।

अस्य उत्कृष्टयोगदानम् अभिलक्ष्य अस्माकं राष्ट्रस्य दश विविधविश्वविद्यालयाः डॉ. हरिगौतमं विद्यावाचस्पति-मानदोपाधिना विभूषितवन्तः। तस्य प्रसिद्धिः सुतराम् अस्ति। ४०तः अधिकेषु विश्वविद्यालयदीक्षान्तसमारोहेषु तस्य सम्बोधनानि प्रसिद्धेः प्रमाणानि सन्ति।

सम्प्रति डॉ. हरिगौतमः जयपुरनगरस्य महात्मागान्धीचिकित्साविज्ञानप्रौद्योगिकीविश्वविद्यालये प्रधानपरामर्शकरूपेण कार्यं करोति, यत्र सः चिकित्साशिक्षायाः उन्नतिं प्रति स्वस्य प्रतिबद्धतां मूर्तरूपेण प्रकटयति। अपि च, नवदिल्लीस्थश्रीलालबहादुरशास्त्री-राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य कुलाधिपतित्वेन तस्य भूमिका संस्कृतशिक्षायाः क्षेत्रे उत्कृष्टतां पोषयितुं तस्य समर्पणं बोधयति।

कुलाधिपतित्वेन डॉ. हरिगौतमः अस्माकं संस्थायाः प्रेरणम्, मार्गदर्शनं च निरन्तरं करोति, गौरवास्पदं यत् स्वानुभवेन शैक्षणिकोत्कृष्टतया प्रतिबद्धतया च प्रेरयति इति। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य पाठ्यक्रमं निरन्तरं साफल्यम् उपलब्धेः नूतनौन्नत्यं च प्रतिनयति इति अस्माकं सौभाग्यम्।

कुलपतिः

प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः

2021 तमस्य वर्षस्य अक्टूबरमासस्य 29 दिनाङ्के माननीयेन राष्ट्रपतिना नियुक्तः प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः स्वस्यां भूमिकायां शैक्षणिक-प्रशासनिक-शोध-अनुभवादीनां क्षेत्रे विशिष्टं योगदानं समलङ्करोति। कुलपतिपदस्वीकरणात् पूर्वं प्रो. पाठकः उत्तरप्रदेशस्य गोरखपुरे दीनदयाल-उपाध्यायगोरखपुरविश्वविद्यालये संस्कृत-प्राकृतभाषाविभागस्य प्रमुखत्वेन कार्यं कृतवान्। उत्कृष्टविद्वान् सः इलाहाबादविश्वविद्यालयात् दर्शनशास्त्रे स्नातकोत्तरोपाधिं, विद्यावारिध्युपाधिं च प्राप्तवान्।

आचार्यः पाठकः 33 वर्षाणि यावत् प्रभावपूर्णां शैक्षणिकवृत्तिं कृत्वा विस्तृतशिक्षणस्य, मार्गदर्शनस्य, परामर्शस्य च माध्यमेन शिक्षां प्रति स्वस्य प्रतिबद्धतां प्रदर्शितवान्। असौ छात्राणां शैक्षिकवृद्धौ महत्त्वपूर्णयोगदानं कुर्वन् पञ्चत्रिंशत् विद्यावारिधिच्छात्रणां सप्तानां विशिष्टाचार्यच्छात्रणां च कुशलमार्गनिर्देशनं विहितवान्।

एतदतिरिक्तं सः राष्ट्रिय-अन्ताराष्ट्रिय-पत्रिकासु सम्मेलनेषु च 75 शोधपत्राणि प्रकाशितवान्, 152 राष्ट्रिय-अन्ताराष्ट्रिय-गोष्ठीषु, चर्चासु च भागं गृहीतवान्। तस्य कृतिषु उल्लेखनीयं "ऋग्वेदीयदर्शनम् एवम् प्रमुखदार्शनिकसूक्तम्" इति 2003 तमे वर्षे प्रकाशितम्, यच्च अस्मिन् क्षेत्रे तस्य निपुणतां प्रदर्शयति। महर्षिपाणिनीसंस्कृतवैदिकविश्वविद्यालये उज्जैन-नगरे नेतृत्वपदेषु दायित्वं निरूह्य वेद-वेदाङ्ग-साहित्य-संकायप्रमुखत्वेन प्राध्यापकत्वेन, संस्कृतसाहित्यसाहित्य-शास्त्रविभागप्रमुखत्वेन च प्रो. पाठकः शैक्षणिकप्रशासने स्वसाफल्येन सिद्धाभिलेखान् सम्पादिवान्। महर्षिपाणिनि-संस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्य स्थापनायां तस्य संलग्नता शैक्षणिकप्रशासनिकयोः उत्कृष्टतायै तस्य समर्पणमेव प्रमाणत्वेन विराजते। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य उपलब्धीनां विषये चिन्तनेन ज्ञायते यत् प्रो. मुरलीमनोहर-पाठकस्य दूरदृष्टिपूर्णनेतृत्वेन, ज्ञानानुसन्धानेन अटलप्रतिबद्धतया मार्गदर्शनेन च अस्माकं गौरवानुभूतिः संस्थायाः विकासाय वर्तते।

कुलसचिवः (प्रभारी)

प्रो. प्रेमकुमारशर्मा

(9 दिसम्बर 2022 तः 14 दिसम्बर 2023 पर्यन्तम्)

प्रो. प्रेमकुमारशर्मा ज्योतिषक्षेत्रस्य विशिष्टः शिक्षाविद् प्रख्यातविद्वान् च अस्ति। 1961 तमस्य वर्षस्य मार्चमासस्य चतुर्थे दिनाङ्के हिमाचलप्रदेशस्य कायलरग्रामे जन्म प्राप्य संस्कृताध्ययनस्य ज्ञानस्य उत्कृष्टतायाः च साधनाय स्वजीवनं समर्पितवान्। प्रो. शर्मा 9 दिसम्बर 2022तः श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालये नवदेहलीनगरे कुलसचिवरूपेण (प्रभारी) कार्यं करोति।

सः विविधाः शैक्षिकयोग्यताः धारयति, एतैः विद्यावारिधिः 'सिद्धान्तः शिरोमणेर्गोलाध्यायस्य समालोचनात्मकमध्यनम्' इति विषयमाधृत्य राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थाननवदेहलीतः कृतोऽस्ति। प्रो. शर्मा शैक्षणिकयात्रयां यत्र शास्त्री-(B.A.)-एम.ए.-संस्कृत-आचार्य-(सिद्धान्तज्योतिष) स्नातकोत्तराद्युपाधीन् संधारयति।

प्रो. शर्मा अध्यापने शोधे विविधप्रशासनिककार्येषु महता अवधानेन संलग्नः अस्ति असौ। सः ज्योतिषविभागप्रमुखत्वेन वेदवेदाङ्गसंकायपीठप्रमुखत्वेन च महत्त्वपूर्णं कार्यं कृतवान्। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालये मुख्यसतर्कताधिकारित्वेन कुलानुशासकरूपेण च दायित्वं स्वीकृतवान्।

प्रो. शर्मणः योगदानं शैक्षिकक्षेत्रे शैक्षिकेतरक्षेत्रे च अतिविस्तृतं भवति, यस्य प्रमाणं तस्य अनेकपरियोजनासु संलग्नता अस्ति, यत्र SAP (DRS) ज्योतिषपरिकल्पनाः अपि सन्ति। सः प्रखरः लेखकः सम्पादकः च, यस्य कारणेन अनेकानि प्रकाशनानि सन्ति, यथा मुहूर्तचिन्तामणिः विद्यापीठपञ्चाङ्गगणितम् इत्यादयः।

सम्पूर्णकार्यकाले प्रो. प्रेमकुमारशर्मा संस्कृताध्ययनस्य ज्योतिषस्य च उन्नयने असाधारणं नेतृत्वं समर्पणं च प्रदर्शितवान्। तस्य सर्वतोन्मुखयोगदानं श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयाय बहुमूल्यं गुणान्वेषणं वर्तते।

वित्ताधिकारी कुलसचिवः (प्रभारी) च

श्रीसन्तोषकुमारश्रीवास्तवः

(9 अगस्त 2023 तः)

श्रीसन्तोषकुमारश्रीवास्तवः अगस्तमासस्य 9 दिनाङ्क 2023तमतः श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालये वित्ताधिकारिरूपेण कार्यभारग्रहणेन साकं स्वव्यापकेनानुभवने संस्थानस्य संचालनक्षमतायाः स्पष्टतया कार्यदृष्टिं स्वीकृत्य आयातः। एतस्य वित्त-लेखा-क्रय-सम्पत्त-लेखापरीक्षा-स्थापना-प्रशासन-नियोजनसम्बद्ध-विश्वविद्यालयप्रबन्धस्य विविधक्षेत्राणां विस्तृतानुभवः वर्तते। तेषां रणनीतिकनेतृत्वेन सुनिश्चीयते यत् महत्त्वपूर्णकार्यैः विश्वविद्यालयः दीर्घकालिकलक्षाणि प्राप्स्यति। तेषां सक्रियदृष्टिकोणेन शीघ्रमेव संस्थानस्य विकासाय स्थिरतायै च प्रमुखव्यक्तिरूपेण स्थापितोऽस्ति। तेषां क्षमतानां पर्याप्तज्ञानेन विश्वविद्यालयः तान् 15 दिसम्बर 2023तः कुलसचिवरूपेणातिरिक्तभारं प्राददत्। यस्मात् तेषां जटिलप्रबन्धनक्षमतायाः बहुमुखी-क्षमतायाश्च जागरणं प्राप्तम्।

श्रीसन्तोषकुमारश्रीवास्तवस्य 35 वर्षाणाम् अनुभवाः विशेषज्ञताश्च तान् अन्येभ्यः पृथक् कुर्वन्ति। कुमाऊंविश्वविद्यालयात् वाणिज्यस्नातकोत्तरस्य उपाधिं प्राप्य तेषां पृष्ठभूमेः वित्तीयप्रशासनिककौशलाय च दृढाधारं प्रददाति। स्वौद्योगिककार्यसमये रणवाहकसफलतापूर्वकं प्रतिरोधं करोति। परिवर्तनयुक्तक्षमतानां प्रदर्शनेन सह विश्वविद्यालयस्य उत्तरदायित्वं नवाचारसंस्कृतिं च प्रोत्साहयति। तेषां नेतृत्वेन न केवलं संस्थानस्य संचालनस्थितिः दृढाः भवति अपितु अकादमिकोत्कृष्टतायाः वित्तीयविवेकः अपि वर्धते। वयं यदा शैक्षिकवर्षे 2023-24 तमे वर्षे पश्यामः। श्रीसन्तोषकुमारश्रीवास्तवस्य योगदानं विश्वविद्यालयस्योन्नतौ महत्त्वपूर्णं प्रतीयते। तेषां दूरदृष्टिकोणं समर्पणभावं दृढाधारं प्रददाति। येन सुनिश्चीयते विश्वविद्यालयः निरन्तरम् उत्कृष्टतायाः दिशि अग्रसरः भविष्यति। एतत् प्रतिवेदनं न केवलं विश्वविद्यालयस्य उपलब्धीनां प्रकटीकरणं करोति अपितु श्रीमतः श्रीवास्तवस्य प्रभावं स्थायिदायित्वञ्चाऽपि संकेतयति।

पीठानां पीठाध्यक्षाः

वेदवेदाङ्गपीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा

दर्शनशास्त्रपीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. ए.एस. अरावमुदन्

साहित्यसंस्कृतिपीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः

आधुनिकविषयपीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. मीनूकश्यपः

शिक्षापीठम्

पीठाध्यक्षः - प्रो. सदनसिंहः

छात्रकल्याण

पीठाध्यक्षः - प्रो. शिवशङ्करमिश्रः

शैक्षणिकार्य

पीठाध्यक्षः - प्रो. भागरिथिनन्दः

विषयानुक्रमणिका

क्र.सं.	विवरणम्	पृष्ठ संख्या
1.	प्रस्तावना (कुलाधिपतिः)	267
2.	प्रस्तावना (कुलपतिः)	268
3.	परिचयः	276
4.	विश्वविद्यालय दृष्टिः लक्ष्यं उद्देश्यञ्च	277
5.	सङ्घटनसारिणी	280
6.	प्राधिकारिवर्गः मण्डलानि एवञ्च समितयः	282
7.	पीठानुसारं शैक्षणिकविवरणम्	297
8.	शैक्षणिकेतरकर्मचारिणां विवरणम्	301
9.	विश्वविद्यालयेन प्रस्तावितकार्यक्रमाः	305
10.	नूतनशिक्षानीतेः क्रियान्वयनम्	307
11.	अनुदानानि/विद्यमानज्ञापनानि, योजनाः परियोजनाश्च	307
	छात्राणां विवरणम्	
12.	कार्यक्रमानुसारं स्वीकृतानां पञ्जीकृतानां छात्राणां विवरणम्	309
13.	राज्यानुसारं नामाङ्कितानां छात्राणां कृते नियमितानां तथा च अंशकालीनपाठ्यक्रमाणां विवरणम्	310
14.	श्रेण्यनुसारं नियमितकार्यक्रमाणां नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम्	311
15.	श्रेण्यनुसारं स्ववित्तपोषितानाम् अंशकालीनकार्यक्रमाणां नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम्	312
16.	कार्यक्रमानुसारं प्रविष्टोत्तीर्णानुत्तीर्णच्छात्राणां विवरणम्	313
17.	छात्रवृत्तिः, जे.आर.एफ. एवञ्च राष्ट्रीयाध्येतावृत्तिभिः सम्मानिताः छात्राः	314
	पीठानि	
18.	वेदवेदाङ्गपीठम्	317
19.	दर्शनशास्त्रपीठम्	324
20.	साहित्यसंस्कृतिपीठम्	330
21.	आधुनिकविषयपीठम्	335
22.	शिक्षापीठम्	339
23.	शैक्षणिक	344
24.	छात्रकल्याण	345

केन्द्राणि

25.	शिक्षणाधिगमकेन्द्रम्	346
26.	महिलाध्ययनकेन्द्रम्	351
27.	सङ्गणककेन्द्रम्	352
28.	स्वास्थ्यसंरक्षणकेन्द्रम्	351

विश्वविद्यालयस्य प्रकोष्ठाः विशेषनिकायाश्च

29.	आन्तरिकगुणवत्ताऽऽआश्वासनप्रकोष्ठः (आईक्यूएसी)	359
30.	स्थानन् एवं परामर्श प्रकोष्ठ	359
31.	आजीविकापरामर्शप्रकोष्ठः	359
32.	समानावसरप्रकोष्ठः	359
33.	प्रकाशन	361
34.	अनुसूचितजाति-अनुसूचितजनजातिप्रकोष्ठः	362
35.	राष्ट्रियच्छात्रसेना (एन.सी.सी)	365
36.	राष्ट्रियसेवायोजना (एन.एस.एस.)	366

विश्वविद्यालयस्यानुभागाः विभागाश्च

37.	लेखाविभागः	371
38.	शैक्षणिकविभागः	372
39.	प्रशासनम् (I, II एवं सामान्यम्)	372
40.	विकासानुभागः	374
41.	परीक्षानुभागः	375
42.	आभियान्त्रिकी (विश्वविद्यालयकार्यविभागः)	376
43.	केन्द्रीयलोकसूचनाधिकारिणः (सी.ए.पी.आई.ओ.)/केन्द्रीयसहायकलोकसूचनाधिकारिणः (सी.ए.पी.आई.ओ.) ('आर.टी.आई. अधिनियम, 2005' इत्यस्य अन्तर्गतम्)	378

विश्वविद्यालयस्य संरचना सौल्भयानि च

44.	केन्द्रीयग्रन्थागारः	382
45.	आहारसदनम्	386
46.	परिसरे दिव्याङ्गजनसौलभ्यम्	386

47. इको-सुरक्षितपरिसरस्य शाद्वलम् : हरितयुक्तम्, 24x7 सुरक्षा तथा ई-चार्जिंग-स्थानकैः सह स्थायि-यानस्थलम् 387
48. उत्कृष्टतायाः क्रीडाक्षेत्रम् : विश्वविद्यालयस्य परिसरे क्रीडा-ओडिसी 388
49. बहुमुखीस्थलानि : अत्याधुनिकसौविध्याभिः शैक्षणिक-अनुभवानाम् उन्नतिः 389
50. आभासीयकक्षा 390
51. अतिथिगृहम् 390
52. छात्रावासः 391
53. मनोरञ्जनकक्षम् 391
54. व्यायामशाला 392
55. देवसदनम् 392
56. आवासीयभवनानि 393
57. शिशुसदनम् 393
58. वेधशाला 394
59. यज्ञशाला 394
60. श्रौतयज्ञ प्रयोगशाला 395
61. वर्षाजलसञ्चयनप्रणाली 396
62. छदिः-सौर-ऊर्जा-यन्त्रम् 396
63. मलजलोपचार-संयन्त्रम् 397

क्रीड़ा, शैक्षणिकम् एवं पाठ्येतरा गतिविधयः

64. क्रीडासम्बद्धगतिविधयः 398
65. राष्ट्रियप्रोद्यौगिकीदिवसः 2023 401
66. अन्ताराष्ट्रिययोगदिवसः 401
67. स्वतन्त्रतायाः अमृतमहोत्सवः (प्रत्येकस्मिन् गृहे त्रिवर्षपर्यन्तम्) 401
68. विभाजनविभीषिकास्मरणदिवसः 401
69. स्वतन्त्रतादिवसः 402
70. अङ्गदानमहोत्सवः 402
71. शिक्षकदिवसः 403
72. हिन्दीपक्षः 402

73.	श्रीलालबहादुरशास्त्री एवञ्च श्रीमहात्मागांधीजयन्तीसमारोहः	402
74.	स्वच्छताभियानम्	403
75.	खादिमहोत्सवः	403
76.	'मेरी माटी मेरा देश' अभियानम्	403
77.	संविधानदिवसः	404
78.	अन्ताराष्ट्रिय-बाजरावर्षम्	404
79.	विकसितभारतम् /2047 (युवां स्वरः)	405
80.	दीक्षान्तसमारोहः	405
81.	गणतन्त्रदिवसः	406
82.	संस्कृतिसमागमः 22.01.2024	406
83.	राष्ट्रियमतदातादिवसः (मम प्रथमं मतं देशाय)	406
84.	सरस्वतीपूजनमहोत्सवः	406

परिचयः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः (SLBSNSU) पूर्वं श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रिय-संस्कृतविद्यापीठम्, नवदेहली इति नाम्ना प्रसिद्धः, शास्त्रपरम्परायाः, उच्चशिक्षणस्य, शास्त्रव्याख्यायाः च दीपरूपेण विद्यते। भारतसर्वकारस्य शिक्षामन्त्रलयेन स्थापितस्य अस्य विश्वविद्यालयस्य उद्देश्यम् आधुनिकसन्दर्भे तस्य प्रासंगिकतां सुनिश्चित्य संस्कृतज्ञानस्य समृद्धपरम्परां रक्षितुं वर्तते। अखिलभारतीयसंस्कृतविद्यापीठसमाजस्य संस्थापकाध्यक्षश्रीलालबहादुरशास्त्रीवर्यस्य चिन्तनप्रेरणया अस्याः संस्थायाः आधिकारिकरूपेण नामकरणं 1966 तमे वर्षे अक्टूबरमासस्य द्वितीये (2) दिनाङ्के तत्कालीनप्रधानमन्त्री 'श्रीमतीइन्दिरागान्धी' इत्यनया कृतम्।

1987 तमे वर्षे श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः (SLBSNSU) मानितविश्व-विद्यालयोपाधिं प्राप्नोत्। विश्वविद्यालयानुदानायोगस्य (यूजीसी) वित्तपोषणेन 1991 तमे वर्षे नवम्बरमासस्य प्रथमे दिने पूर्णतया कार्यं समारब्धवान्। अयं विश्वविद्यालयः संस्थायाः बाह्यनियमैः यूजीसी-विनियमैः, नियमैः, उपनियमैः च नियन्त्रितः अस्ति। शास्त्र-शिक्षां प्रति स्वप्रतिबद्धतया कार्यं कृत्वा विकासदिशि अग्रसरः वर्तते।

केन्द्रीयविश्वविद्यालयरूपेण परिवर्तनम्

श्रीलालबहादुरशास्त्रिमहोदयस्य दूरदर्शिस्वप्नस्य अथ च संस्कृतप्रेमिणाम् निरन्तराभियाचनां मनसि निधाय माननीयप्रधानमन्त्रिणः श्रीनरेन्द्रमोदीमहोदयस्य च नेतृत्वे भारतसर्वकारस्य राष्ट्रव्यापिसंस्कृतोत्साहिनां कृते श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविद्यापीठं केन्द्रीयविश्वविद्यालयरूपेण परिवर्तयितुम् अनुमोदितम्। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य (केन्द्रीयविश्वविद्यालयस्य) स्थापना 2020 तमे वर्षे अप्रैलमासस्य त्रिंशतमात् (30) दिनाङ्कात् प्रभाविरूपेण प्रवृत्ता यत् संस्थायाः यात्रयां महत्त्वपूर्णः पदक्षेपः वर्तते।

शैक्षणिकदृष्टिः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः (SLBSNSU) इत्यत्र पञ्च पीठानि सन्ति, प्रत्येकं पीठं विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकदृष्टिविकासे योगदानं ददाति। तानि यथा वेदवेदाङ्गपीठम्, दर्शनपीठम्, साहित्यसंस्कृतिपीठम्, आधुनिकविषयपीठम्, शिक्षापीठं च। इमानि पारम्परिकशास्त्रविषयाणां, शिक्षक-प्रशिक्षणकार्यक्रमाणाम्, उन्नतपाठ्यक्रमाणाञ्च अध्ययनार्थं व्यापकं स्थानं भजन्ते। तदतिरिक्तं स्वतन्त्रः प्रकाशनविभागः ऐतिहासिककृतीनां संरक्षणं प्रकाशनं च करोति, यत्र प्रामुख्येण शोधपत्रिका शोधप्रभा प्रकाश्यते।

उपलब्धयः मान्यता च :

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः उच्चशिक्षणस्य प्रमुखसंस्कृतसंस्थारूपेण स्वस्थापिता संस्था वर्तते, यः शैक्षणिक-उत्कृष्टतायाः, नवशोधानां, सामुदायिकसेवायां प्रतिबद्धतायां च कृते प्रसिद्धोऽस्ति। नियमितशैक्षणिककार्यक्रमाणामतिरिच्य वास्तुशास्त्र, ज्योतिषशास्त्र, कर्मकाण्ड, दर्शनशास्त्र, योग तथा सङ्गणकानुप्रयोगेत्यादिषु व्यावसायिकं व्यावसायिकं च प्रमाणपत्रं डिप्लोमा च कार्यक्रमं सफलतया सम्पादयति।

विश्वविद्यालयः तृतीयचक्रस्य कृते स्वस्य NAAC मान्यतां प्राप्तुं प्रक्रियायां वर्तते। भारतीयविश्व-विद्यालयसङ्घः इत्यादिप्रतिष्ठितशैक्षणिकसंस्थानां श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः नियमितसदस्यः अस्ति।

दृष्टिः लक्ष्यश्च

विश्वविद्यालयस्य दृष्टिः

शास्त्रीयपरम्परायाः शास्त्राणां च व्याख्यानेन संरक्षणेन च आधुनिकसन्दर्भे समस्यासमाधानं प्रति तत्प्रासङ्गिकतानिर्धारणं वर्तते।

विश्वविद्यालयस्य लक्ष्यम्

- अत्यन्तं विशेषशाखासु विशेषतया अवधानपुरस्सरं पारम्परिकसंस्कृतशास्त्राणां शिक्षणम्।
- संस्कृतशिक्षायां भारतीयज्ञानव्यवस्थायां च उच्चस्तरीयानुसंधानप्रवर्धनम्।
- शास्त्रीयसंस्कृतस्य संस्कृतस्य समकालिकसाहित्यस्य च अध्ययनम्।
- अनुसन्धानेन संस्कृतधरोहरस्य ज्ञानसम्वर्धनम्।
- पारम्परिक-समकालीनदृष्टिकोणानां विशेषसन्दर्भे शास्त्राणां व्याख्यानम्।
- संस्कृतस्य सहायकघटकानाम् अर्थात् ज्योतिषवास्तुशास्त्रयोः उच्चाध्ययनस्य अवसरप्रदानम्।
- तस्य समीक्षात्मकविश्लेषणाय, चिन्तनाय च पाण्डुलिपीनां संरक्षणम्।
- विद्यालयशिक्षायाः कृते घटकसंस्कृतशिक्षकाणां सज्जीकरणम्।
- शिक्षाशास्त्राय शिक्षकशिक्षकाणां सज्जीकरणम्।
- संस्कृतशिक्षायां विविधविषयेषु च उत्कृष्टताप्राप्तेः स्वीयविशिष्टचरित्रनिर्माणम्।

उद्देश्यम्

विश्वविद्यालयस्य स्थापना संस्कृतभाषायाः अभिवर्धनाय शिक्षणानुसन्धानयोः सौलभ्यप्रदानाय ज्ञानप्रसाराय, उन्नतये अधिगमस्यान्यासां शाखानां च वर्धनाय यथा-शैक्षिककार्यक्रमेषु मानविकी, सामाजिकविज्ञानं चेत्यादीनामेकीकृतपाठ्यक्रमानां कृते विशिष्टप्रावधनाय, शिक्षणाधिगमप्रकियायाम् अन्तर्विषयकाध्ययने अनुसन्धाने च नवाचारवर्धनाय, संस्कृतपरम्परागतविषयानां क्षेत्रे समग्रविकासाय, संवर्धनाय, संरक्षणाय, अनुसन्धानाय जनशक्तिशिक्षण-प्रशिक्षणाय च जाता। उच्चशिक्षायाः क्षेत्रे विशिष्टयोगदानाय विश्वविद्यालयस्य अधोलिखितानि उद्देश्यानि सन्ति।

I. नानाशास्त्राणाम् अन्तर्निहितज्ञानस्य अन्वेषणं विकासश्च।

II. शास्त्राणां व्याख्यानार्थं योग्यतायाः विकासः।

III. आधुनिकसन्दर्भे समस्याभिः सह शास्त्राणां प्रासंगिकतायाः सम्वर्द्धनम्।

IV. आधुनिकस्य शास्त्रविज्ञानस्य च गहनप्रशिक्षणस्य साधनानाम् अन्वेषणम्।

V. संस्कृतशिक्षायां तस्य विविधविषयेषु च शोधार्थम् अवसरप्रदानम्।

VI. भारतीयज्ञानव्यवस्थायाः विशेषतया संस्कृतानुशासनस्य आधुनिकविषयैः सह सम्बन्धस्य अन्वेषणं समकालीनसन्दर्भे च प्रासंगिकतायाः विकासश्च।

VII. विशेषरूपेण संस्कृतं सर्वाणि शास्त्राणि च पाठयितुं शैक्षणिककौशलानां दक्षतानाञ्च विकासः।

उपर्युक्तानामुद्देश्यानाम् अनुसरणाय, विश्वविद्यालयेन एते निर्णयाः स्वीकृताः-

1. संस्कृतशिक्षकाणां प्रशिक्षणं, संस्कृतशिक्षायाः शिक्षाशास्त्रीयपक्षेषु शोधकार्यं च करणीयम्।
2. एशियायाः एतादृशीनां भाषासाहित्यानाम् अध्ययनार्थं सौविध्यं प्रदातव्यम्। येषां संस्कृताध्ययनस्य प्रभावः भवति, यथा पाली, ईरानी, तिब्बती, मंगोलियाई, चीनी, जापानी, आदि।
3. भारतीयसंस्कृतेः मूल्यानां च विषये विशेषबलपूर्वकं विविधपाठ्यक्रमाणां निर्धारणेन संस्कृतेन तत्सम्बद्धविषयेषु च परीक्षाः करणीयाः।
4. साहित्यं प्रकाशनीयम्, संस्कृते संस्कृते विषये च मुद्रित-अमुद्रित-सामग्रीणां विकासः करणीयाः, यत्र मौलिकग्रन्थाः, टिप्पणी, पाण्डुलिपीनाम् अनुवादाः च सन्ति।
5. शोधनिष्कर्षाणां, पत्रिकाणां, शोधसहायकानां च प्रकाशनस्य व्यवस्था करणीया यथा सूचकाङ्काः, पाचकाः, ग्रन्थसूचीसामग्री च।
6. पाण्डुलिपीनां संग्रहणेन, संरक्षणेन, प्रकाशनेन च राष्ट्रियसंस्कृतपुस्तकालयस्य संग्रहालयस्य च निर्माणेन पाण्डुलिपिविज्ञानस्य विशेषतया संस्कृताध्ययनेषु प्रयुक्तेषु लिपिषु प्रशिक्षणार्थं साधनानि प्रदातुं शक्यन्ते।
7. संस्कृते तान्त्रिकसाहित्यसहितस्य मूलसंस्कृतग्रन्थानां सार्थकव्याख्यानार्थम् आवश्यकेषु आधुनिकविषयेषु शिक्षायाः साधनप्रदानम्।

8. विद्वतासम्बद्धविविधविषयेषु परस्परं बोधार्थम् आधुनिकपारम्परिकविदुषां मध्ये अन्तरक्रियाप्रवर्तनम्।
9. शास्त्रपरिषद्-गोष्ठी-सम्मेलन-कार्यशालानाम् आयोजनम्।
10. अन्येषां शैक्षिकनिकायानां, संस्थानां च उपाधि-डिप्लोमा-प्रमाणपत्रादिभ्यः विश्वविद्यालयस्य समकक्ष-मान्यताप्रदानम्।
11. विश्वविद्यालयस्य उद्देश्यस्य पूर्तये आवश्यकाः भवेयुः संकायानां स्थापनाकरणम्। तथा च तादृशानां बोर्ड इत्यादीनां समितीनां च घटनम्।
12. काले-काले स्वीकृतानां नियमानाम् उपनियमानाञ्च अनुसारेण अध्येतावृत्तिः, छात्रवृत्तिः, पुरस्काराः, पदकादि प्रदानम्।
13. विश्वविद्यालयस्य समानं पूर्णं वा आंशिकरूपेण वा सदृशस्य अन्यस्य कस्यापि संघस्य, समाजस्य वा संस्थायाः सदस्यताग्रहणं तत्सदस्यसहकारश्च।
14. विश्वविद्यालयस्य सर्वेषाम् उद्देश्यानां प्राप्त्यर्थम् आवश्यकतानुकूलोक्तानां समेषां गतिविधीनाम् आयोजनम्।

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य संगठनसारणी

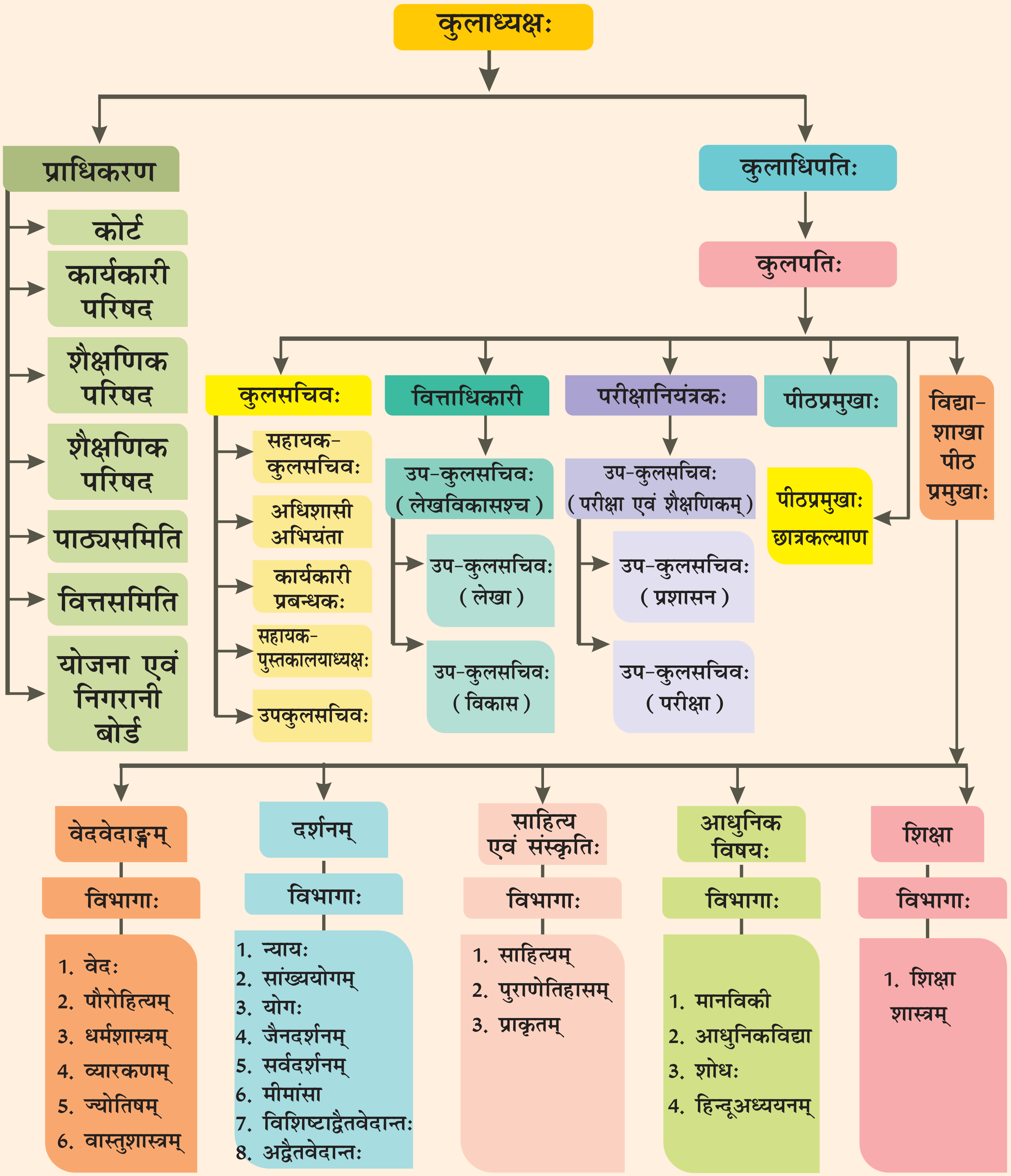

प्राधिकरणानि

1. कोर्ट इति
2. कार्यकारिपरिषद्
3. शैक्षिकपरिषद्
4. अध्ययनमण्डलम्
5. वित्तसमितिः
6. योजनापर्यवेक्षणमण्डलम्

मण्डलानि

1. अनुसन्धानमण्डलम्
2. परीक्षामण्डलम्
3. सम्पादनमण्डलम्
4. कुलानुशासकमण्डलम्

समितयः

1. विभागीयानुसन्धानसमीक्षासमितिः
2. शैक्षणिक-दिनदर्शिका-समितिः
3. भवनसमितिः
4. प्रवेशसमितिः
5. छात्रावाससमितिः
6. छात्रवृत्तिसमितिः
7. शोध-एवं-प्रकाशन-समितिः
8. पुस्तकालयसमितिः
9. परिचयनियमावलीसमितिः
10. हिन्दीराजभाषासमितिः
11. रोस्टरसमितिः
12. समस्यानिवारणसमितिः
13. अनुशासनसमितिः
14. शोधोपाधिसमितिः
15. आन्तरिकगुणवत्ता-प्रकोष्ठसमितिः (सी.ए.एस्.)

प्राधिकरणानि

1. कोर्ट इति

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयाधिनियमस्य, २०२० अनुपालनेन विश्वविद्यालयः भविष्ये निर्मीयमाणस्य कोर्ट्इत्यस्य अवधारणायाम् अवधानतया कार्यं कुरुते। वैधानिकप्रावधानानानुसारेण अधिनियमस्य दिशानिर्देशानुरूपं भविष्यमानन्यायलयसंरचनायाः सदस्यसत्त्वस्य च सावधानेन विचारः क्रियते। भारतसर्वकारस्य शिक्षामन्त्रालयः सम्प्रति प्रस्तावितस्य घटनस्य समीक्षां करोति। अयम् उपक्रमः विश्वविद्यालयस्य शासनपारदर्शितायाः अधिनियमानुपालनस्य च प्रतिबद्धतां प्रतिबिम्बयति। विश्वविद्यालयः न्यायालयस्य आधिकारिकस्थापनस्य उत्सुकतापूर्वकं प्रतीक्षां करोति यः कार्यावगमनस्य निर्णयस्वीकरणस्य वा महत्त्वभूतः निकायः वर्तते। एषा प्रगतिः आगामिनि वार्षिकप्रतिवेदने विस्तरेण वर्णिता भविष्यति।

2. कार्यकारिपरिषद्

विश्वविद्यालयस्य प्रमुखकार्यकारिसंस्था कार्यकारिपरिषद् सावधानेन परिभाषितविधानैः निर्दिष्टस्पष्टतया अधिकारेण संचाल्यते। इयं परिषद् निपुणान् जनान् संयोज्य संस्थानस्य कार्यपरां दृष्टिं स्पष्टयति। उत्कृष्टतायाः परिषदः अध्यक्षः सदस्याश्च निम्नलिखिततालिकायां वर्तन्ते -

1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः, कुलपतिः	अध्यक्षः
2.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः, साहित्यविभागप्रमुखः	सदस्यः
3.	प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा, वेदवेदाङ्गप्रमुखः	सदस्यः
4.	प्रो. प्रेमकुमारशर्मा, ज्योतिषविभागः	सदस्यः
5.	प्रो. रामचन्द्रशर्मा, सहाचार्यः, ज्योतिषम्	सदस्यः
6.	प्रो. नागेश्वरराव, कुलपतिः, इग्नू	सदस्यः
7.	श्रीमती नीताप्रसादः, संयुक्तसचिवा (भाषाः)	पदेन सदस्या
8.	प्रो. सन्तोषकुमारश्रीवास्तवः, कुलसचिवः (प्रभारी)	सचिवः (पदेन सदस्यः)

अवधिमध्ये एकः कार्यकारिणीपरिषदः सभा तस्यैव विवरणं च अधः दत्तम् अस्ति-

1. कार्यकारिणीपरिषदः सप्तम-अष्टम-नवमसभा - 30.06.2023, 16.08.2023, 04.12.2023

अन्तर्जालसूत्रम् - **Minutes of Committee Meetings | Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University (slbsrsv.ac.in)**

3. शैक्षिकपरिषद्

शैक्षणिकपरिषद्, प्रमुखशैक्षणिकनिकायोऽस्ति। या अधिनियमस्य, विधानस्य, अध्यादेशस्य च परिधौ कार्यं करोति। इयं विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकनीतीः परिश्रमपूर्वकं समन्वयति, निरीक्षणं च करोति, उत्कृष्टतायाः प्रतिबद्धतां निश्चिनोति। परिषदः अध्यक्षः सदस्याः च निम्नलिखितसारण्यां चित्रिताः सन्ति –

1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	अध्यक्षः
2.	प्रो. मृदुलात्रिपाठी	बाह्यसदस्या
3.	प्रो. बनारसीत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
4.	प्रो. मनोजकुमारमिश्रः	बाह्यसदस्यः
5.	प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	सदस्यः
6.	प्रो. सदनसिंहः	सदस्यः
7.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	सदस्यः
8.	प्रो. ए.एस्.अरावमुदनः	सदस्यः
9.	प्रो. मीनूकश्यपः	सदस्या
10.	प्रो. रमेशकुमारपाण्डेयः	सदस्यः
11.	प्रो. पीयूषकान्तदीक्षितः	सदस्यः
12.	प्रो. सुखदेवभोई	सदस्यः
13.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	सदस्यः
14.	प्रो. वीरसागरजैनः	सदस्यः
15.	प्रो. सुदीपकुमारजैनः	सदस्यः
16.	प्रो. यशवीरसिंहः	सदस्यः
17.	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	सदस्यः
18.	प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्राः	सदस्यः
19.	प्रो. नीलमठगेला	सदस्या
20.	प्रो. प्रभाकरप्रसादः	सदस्यः
21.	प्रो. बृन्दावनदासः	सदस्यः
22.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	सदस्यः
23.	डॉ. सुमनकुमारझा	सदस्यः
24.	प्रो. एस. सुदर्शन्	सदस्यः
25.	प्रो. के. अनन्तः	सदस्यः

26.	प्रो. शिवशङ्करमिश्रः	सदस्यः
27.	डॉ. आदेशकुमारः	सदस्यः
28.	प्रो. रामचन्द्रशर्मा	सदस्यः
29.	प्रो. रचनावर्मामोहनः	सदस्या
30.	प्रो. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
31.	प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
32.	प्रो. संगीताखन्ना	सदस्या
33.	प्रो. जगदेवकुमारशर्मा	सदस्यः
34.	श्री सन्तोषकुमारश्रीवास्तवः	सदस्यः

अवधौ शैक्षणिकपरिषदः सप्तम-अष्टमोपवेशनं 19.06.2023, 24.11.2023 तमे आयोजितम्।

अन्तर्जालसूत्रम् - **Minutes of Committee Meetings | Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University (slbsrsv.ac.in)**

4. अध्ययनमण्डलम्

अध्ययनमण्डलं संविधिना अधिकारानां, कार्याणां च विधानैः मार्गदर्शयति। प्रत्येकं विभागः पीठानुसारं कार्यं करोति, तदनुरूपं शैक्षणिकशासनं सुनिश्चितं करोति। विभिन्नपीठानुसारेण अध्ययनमण्डलस्य विवरणं विभागानुसारेण निम्नप्रकारेण अस्ति-

I. वेद-वेदाङ्गपीठम्	
1. वेदविभागः	
प्रो. रामानुज-उपाध्यायः	अध्यक्षः
प्रो. राजेश्वरप्रसादमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. राममूर्तिचतुर्वेदी	बाह्यसदस्यः
प्रो. गोपालप्रसादशर्मा	सदस्यः
प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	सदस्यः
प्रो. सुन्दरनारायणझा	सदस्यः
प्रो. रामराज-उपाध्यायः	सदस्यः
प्रो. हनुमान् मिश्रः	सदस्यः

2. पौरोहित्यविभागः	
प्रो. बृन्दावनदाशः	अध्यक्षः
प्रो. श्रीकिशोरमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. वेदप्रकाश-उपाध्यायः	बाह्यसदस्यः
प्रो. रामराज-उपाध्यायः	सदस्यः
प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	सदस्यः
3. धर्मशास्त्रविभागः	
प्रो. यशवीरसिंहः	अध्यक्षः
प्रो. वाचस्पतिशर्मात्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
प्रो. बृजकिशोरस्वाई	बाह्यसदस्यः
प्रो. सुधांशुभूषण पण्डा	सदस्यः
डॉ. हिमांशुशेखरत्रिपाठी	सदस्यः
डॉ. मीनाक्षीमिश्रा	सदस्यः
4. व्याकरणविभागः	
प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	अध्यक्षः
प्रो. ललितात्रिपाठी	बाह्यसदस्या
प्रो. ओमनाथबिमली	बाह्यसदस्यः
प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	सदस्यः
प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	सदस्यः
प्रो. सुजातात्रिपाठी	सदस्यः
डॉ. दयालसिंहः	सदस्यः
डॉ. नरेशकुमारबैरवा	सदस्यः
श्री धर्मपालप्रजापतः	सदस्यः
5. ज्योतिषविभागः	
प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा	अध्यक्षः
प्रो. सदानन्दशुक्लः	बाह्यसदस्यः
प्रो. श्रीपदभट्टः	बाह्यसदस्यः
प्रो बिहारीलालशर्मा	सदस्यः
प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	सदस्यः

प्रो. विनोदकुमारशर्मा	सदस्यः
प्रो. नीलमठगेला	सदस्यः
प्रो. परमानन्दभारद्वाजः	सदस्यः
प्रो. सुशीलकुमारः	सदस्यः
प्रो. फणीन्द्रकुमारचौधरी	सदस्यः
प्रो. रश्मिचतुर्वेदी	सदस्यः
डॉ. रतनलाल	सदस्यः
6. वास्तुशास्त्रविभागः	
प्रो. देवी प्रसाद त्रिपाठी	अध्यक्षः
प्रो. विनयकुमारपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
प्रो. श्यामदेवमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. अशोकथपलियालः	सदस्यः
प्रो. रश्मिचतुर्वेदी	सदस्या
डॉ. प्रवेशव्यासः	सदस्यः
डॉ. देशबन्धुः	सदस्यः
II. दर्शनशास्त्रपीठम्	
1. न्यायविभागः	
प्रो. रामचन्द्रशर्मा	अध्यक्षः
प्रो. रामपूजनपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
प्रो. सच्चिदानन्दमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. बिष्णुपदमहापात्रः	सदस्यः
प्रो. महानन्दझा	अध्यक्षः
प्रो. प्रभाकरप्रसादः	सदस्यः
2. साङ्ख्ययोगविभागः	
प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	अध्यक्षः
प्रो. हरिप्रसादअधिकारी	बाह्यसदस्यः
प्रो. रामनाथझा	बाह्यसदस्यः
प्रो. ए.एस. अरावमुदनः	सदस्यः

3. योगविभागः	
प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	अध्यक्षः
प्रो. सुरेन्द्रत्यागी	बाह्यसदस्यः
डॉ. सत्यप्रकाशपाठकः	बाह्यसदस्यः
प्रो. एस. सुदर्शनः	सदस्यः
डॉ. विजयगुसांई	सदस्यः
डॉ. रमेशयादवः	सदस्यः
4. जैनदर्शनविभागः	
प्रो. वीरसागरजैनः	अध्यक्षः
प्रो. फूलचन्दजैनः	बाह्यसदस्यः
प्रो. कमलेशजैनः	बाह्यसदस्यः
प्रो. कुलदीपकुमारः	सदस्यः
प्रो. अनेकान्तजैनः	सदस्यः
प्रो. संगीताखन्ना	सदस्या
5. सर्वदर्शनविभागः	
प्रो. प्रभाकरप्रसादः	अध्यक्षः
प्रो. सन्तोषकुमारशुक्लः	बाह्यसदस्यः
प्रो. कृष्णकान्तशर्मा	बाह्यसदस्यः
प्रो. संगीताखन्ना	सदस्या
प्रो. जवाहरलालः	सदस्यः
डॉ. विजयगुप्ता	सदस्यः
6. मीमांसाविभागः	
प्रो. ए.एस. आरावमुदनः	अध्यक्षः
प्रो. मधरजनार्दनरटाटे	बाह्यसदस्यः
प्रो. टी.एस.आर. नारायणः	बाह्यसदस्यः
प्रो. जवाहरलालः	सदस्यः
डॉ. राजेशकुमारगुर्जरः	सदस्यः
7. विशिष्टाद्वैतवेदान्तविभागः	
प्रो. एस. सुदर्शनः	अध्यक्षः

	प्रो. एम्.एम्. अग्रवालः	बाह्यसदस्यः
	डॉ. महेशशर्मा	बाह्यसदस्यः
	प्रो. के. अनन्तः	सदस्यः
	प्रो. संगीताखन्ना	सदस्या:
8.	**अद्वैतवेदान्तविभागः**	
	प्रो. के. अनन्तः	अध्यक्षः
	प्रो. रामकिशोरत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
	प्रो. के. गणपतिभट्टः	बाह्यसदस्यः
	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	सदस्यः
III. साहित्यसंस्कृतिपीठम्		
1. साहित्यविभागः		
	प्रो. सुमनकुमारझा	अध्यक्षः
	प्रो. रमाकान्तपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
	प्रो. रञ्जनत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
	प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
	प्रो. शुकदेवभोई	सदस्यः
	प्रो. धर्मानन्दराउतः	सदस्यः
	प्रो. सुदीपकुमारजैनः	सदस्यः
	डॉ. बेजवाड़ाकामाक्षम्मा	सदस्या
	डॉ अनमोलशर्मा	सदस्यः
2. पुराणेतिहासविभागः		
	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	अध्यक्षः
	प्रो. श्रीकृष्णत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
	प्रो. मखलेशकुमार-उपाध्यायः	बाह्यसदस्यः
	प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
3. प्राकृतविभागः		
	प्रो. सुदीपकुमारजैनः	अध्यक्षा
	प्रो. हरिशंकरपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
	डॉ. योगेशजैनः	बाह्यसदस्यः

प्रो. कल्पनाजैनः	सदस्यः
प्रो. सुमनकुमारझा	सदस्यः
IV. आधुनिकविषयपीठम्	
I. मानविकीविभागः	
1. अंग्रेजी	
प्रो. मीनूकश्यपः	अध्यक्षा
प्रो. अजयकुमारशुक्ला	बाह्यसदस्यः
प्रो. अमियाभूषणशर्मा	बाह्यसदस्यः
डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
डॉ. सुमितात्रिपाठी	सदस्या
2. सामाजशास्त्रम्	
प्रो. मीनूकश्यपः	अध्यक्षः
प्रो. रामप्रकाशः	बाह्यसदस्यः
प्रो. शफीक-अहमदः	बाह्यसदस्यः
श्रीमती वन्दनाशुक्ला	सदस्या
डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
3. हिन्दी	
प्रो. मीनूकश्यपः	अध्यक्षः
प्रो. विमलेशकुमारमिश्रः	बाह्यसदस्यः
प्रो. के.एन. तिवारी	बाह्यसदस्यः
प्रो. जगदेवशर्मा	सदस्यः
प्रो. शिवशङ्करमिश्रः	सदस्यः
4. राजनीतिविज्ञानम्	
प्रो. मीनूकश्यपः	अध्यक्षः
प्रो. रजनीकान्तपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
प्रो. टी.पी.सिहः	बाह्यसदस्यः
डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः

II. आधुनिकज्ञानविभागः		
1. सङ्गणकम्		
	प्रो. आदेशकुमारः	अध्यक्षः
	प्रो. विशालभटनागरः	बाह्यसदस्यः
	प्रो. उपेन्द्रनाथत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
	श्री आदित्यपंचोली	सदस्यः
	डॉ. सुमितात्रिपाठी	सदस्यः
2. पर्यावरण-अध्ययनम्		
	प्रो. आदेशकुमारः	अध्यक्षः
	प्रो. आर.पी. शुक्लः	बाह्यसदस्यः
	प्रो. डी.एम. कुमावतः	बाह्यसदस्यः
	प्रो. मीनूकश्यपः	सदस्यः
	डॉ. सुमितात्रिपाठी	सदस्यः
3. शोधविभागः		
	प्रो. शिवशंकरमिश्रः	अध्यक्षः
	प्रो. दीप्तित्रिपाठी	बाह्यसदस्या
	प्रो. रामबहादुरशुक्लः	बाह्यसदस्यः
	प्रो. आदेशकुमारः	सदस्यः
4. हिन्दू-अध्ययनम्		
	प्रो. शिवशंकरमिश्रः	अध्यक्षः
	प्रो. रामनाथझा	बाह्यसदस्यः
	प्रो. सदाशिवद्विवेदी	बाह्यसदस्यः
V. शिक्षापीठम्		
1. शिक्षाशास्त्रविभागः		
	प्रो. सदनसिंहः	अध्यक्षः
	प्रो. एच.सी.एस. राठौड़	बाह्यसदस्यः
	प्रो. बी.पी. भारद्वाजः	बाह्यसदस्यः
	प्रो. के. भारतभूषणः	सदस्यः
	प्रो. रमेशप्रसादपाठकः	सदस्यः

प्रो. रचनावर्मामोहनः	सदस्या
प्रो. विमलेशशर्मा	सदस्या
प्रो. मीनाक्षीमिश्रा	सदस्या
प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजः	सदस्या
प्रो. एम. जयकृष्णन्	सदस्यः
डॉ. मनोजकुमारमीणा	सदस्यः
डॉ. सविताराय:	सदस्या
डॉ. तमन्नाकौशलः	सदस्या

अवधिमध्ये विंशतिः अध्ययनमण्डलोपवेशनानि आयोजितानि।

5. वित्तसमितिः

नियन्त्रितायाः वित्तसमित्याः सावधानेन परिभाषितसंविधानं, अधिकाराः, कार्याणि च महत्त्वपूर्णां भूमिकां निर्वहन्ति। अध्यक्षः समितिसदस्यश्च निम्नलिखितसारण्यां चित्रितः अस्ति :-

क्र.सं.	नाम	पदनाम
1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	अध्यक्षः
2.	प्रो. बिरेन्द्रचौबे	बाह्यसदस्यः
3.	श्री नागेश्वरराव:	बाह्यसदस्यः
4.	श्री आर.डी. सहायः	बाह्यसदस्यः
5.	श्री संजोगकपूरः	बाह्यसदस्यः
6.	डॉ. संतोषकुमारश्रीवास्तवः	सदस्यः (सचिवः)

अवधौ वित्तसमिते षष्ठं-सप्तमम् उपवेशनम् 28.06.2023 एवं 01.12.23 तमे दिनाङ्के आयोजितम्।

अन्तर्जालसूत्रम् - **Minutes of Committee Meetings | Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University (slbsrsv.ac.in)**

6. योजनापर्यवेक्षणमण्डलम्

आदेशात्मकनियमानाम् अनुपालने योजना-निरीक्षण-मण्डलं सामरिक-प्रवीणतायाः दीपरूपेण उद्भवति। अध्यक्षः मण्डससदस्याः च निम्नलिखितसारण्यां चित्रिताः सन्ति

क्र.सं.	नाम	पदनाम
1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	अध्यक्षः
2.	प्रो. चाँद किरणसलूजा	बाह्यसदस्यः
3.	प्रो. सुदेशकुमारशर्मा	बाह्यसदस्यः
4.	प्रो. ललितकुमारत्रिपाठी	बाह्यसदस्यः
5.	प्रो. भागीरथिनन्दः	सदस्यः
6.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	सदस्यः
7.	प्रो. के. भारतभूषणः	सदस्यः
8.	श्री सन्तोषकुमारश्रीवास्तवः	सदस्यः (सचिव)

मण्डलानि

1. अनुसन्धानमण्डलम्

2020 तमस्य वर्षस्य केन्द्रीयसंस्कृतनियमावलेः उल्लिखितानां प्रावधानानानुरूपम् अनुसन्धानमण्डलस्य घटनं शोधच्छात्राणां स्थायिपञ्जीकरणस्य सुगमार्थमस्ति। स्थापनानुसारं शोधकर्तृभिः अनुसन्धानमण्डलेन सम्यक् मूल्याङ्कनार्थं स्वसंशोधनप्रस्तावः प्रस्तूयते। तदनन्तरं शोधकर्तारः स्वप्रस्तुतानां योग्यतानाम् आकलनाय व्यापकं साक्षात्कारं करिष्यन्ति। ततः सामूहिकमूल्याङ्कनाधारेण अनुसन्धानमण्डलं शोधकार्यस्य स्थायिपञ्जीकरणार्थिनाम् अभ्यर्थिनाम् अनुशंसां करिष्यति।

अनुसन्धानमण्डलस्य सदस्याः-

1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	अध्यक्षः
2.	प्रो. मनोजकुमारमिश्रः	बाह्यसदस्यः
3.	प्रो. सन्तोषकुमारशुक्ला	बाह्यसदस्यः
4.	प्रो. भारतेन्दुपाण्डेयः	बाह्यसदस्यः
5.	प्रो. पी.एन. सिंहः	बाह्यसदस्यः
6.	प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	सदस्यः
7.	प्रो. ए.एस. अरावमुदनः	सदस्यः
8.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	सदस्यः
9.	प्रो. सदनसिंहः	सदस्यः
10.	प्रो. पीयूषकान्तदीक्षितः	सदस्यः
11.	प्रो. शिवशङ्करमिश्रः	सदस्यः
12.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	सदस्यः
13.	प्रो. रमेशप्रसादपाठकः	सदस्यः
14.	प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	सदस्यः
15.	प्रो. प्रभाकरप्रसादः	सदस्यः
16.	प्रो. सुमनकुमारझा	सदस्यः
17.	प्रो. वीरसागरजैनः	सदस्यः
18.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	सदस्यः
19.	प्रो. बिष्णुपदमहापात्रः	सदस्यः

20.	प्रो. जगदेवकुमारशर्मा	सदस्यः
21.	प्रो. सुखदेवभोई	सदस्यः
22.	प्रो. रामचन्द्रशर्मा	सदस्यः
23.	प्रो. एस. सुदर्शनः	सदस्यः
24.	डॉ. रतनलालः	सदस्यः
25.	डॉ. बी. कामाक्षम्मा	सदस्यः
26.	प्रो. शिवशंकरमिश्रः	सदस्यः (संयोजकः)

2. परीक्षामण्डलम्

1991तमे वर्षे स्थापितं परीक्षामण्डलं विश्वविद्यालये महत्त्वपूर्णां भूमिकां निर्वहति। परीक्षामूल्याङ्कन-प्रक्रियायाः निर्माणे अग्रणी भवति। अस्य जनादेशः परीक्षाणां व्यवस्थापनम्, परीक्षापत्राणां अखण्डतायाः रक्षणं, निरीक्षकाणां चिह्नानां च उत्तरदायित्वं परिभाषयितुम्, अङ्कानां संयमस्य निरीक्षणं, छात्राणाम् अभियाचना-प्रक्रियायाः प्रबन्धनं च समाविष्टं भवति। सामूहिकरूपेण समर्पिताः सदस्याः शैक्षणिकमूल्याङ्कने उच्चतमस्तरं निर्वाहयितुम् प्रतिबद्धाः सन्ति, सर्वेषां छात्राणां कृते निष्पक्षां पारदर्शिकां च मूल्याङ्कनप्रक्रियां सुनिश्चितां कुर्वन्ति।

परीक्षामण्डलस्य रचना यथा भवति -

1.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	अध्यक्षः
2.	प्रो. संतोषकुमारशुक्लः	बाह्यसदस्यः
3.	प्रो. चाँदकिरणसलूजा	बाह्यसदस्यः
4.	प्रो. रचनावर्मामोहनः	सदस्या
5.	प्रो. मीनूकश्यपः	सदस्या
6.	श्री सन्तोषकुमारश्रीवास्तवः (कुलसचिवः)	सदस्यः
7.	डॉ. पी.के. अग्रवालः (परीक्षानियन्त्रकः)	सदस्यः (सचिवः)
8.	डॉ. कान्ता (उपकुलसचिवः)	समन्वयकः

अवधौ आयोजितानि उपवेशनानि : 09.08.2023, 16.08.2023, 21.02.2024

3. सम्पादनमण्डलम्

नवदेहलीस्थश्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य शोधप्रकाशनविभागेन त्रैमासिकरूपेण प्रकाशिता एषा शोधपत्रिका विश्वविद्यालयानां प्रतिनिधिभिः निर्मितेन सम्पादकमण्डलेन मार्गदर्शिता अस्ति। तदतिरिक्तं वास्तुशास्त्रविभागस्य प्रमुखमण्डलं विविधविशेषज्ञतायां योगदानं ददाति। मण्डलस्य प्राथमिकभूमिका समकालीनसमाजस्य सन्दर्भे कर्गदस्य गुणवत्ता, भाषाशुद्धता, प्रासंगिकता, मौलिकता च आकलनं भवति। एतत् यत्नपूर्वकं आवश्यकं संशोधनं, सुधारं, शोधपत्रेषु असम्पादित-अभावं च सम्बोधयति, यत् विशिष्टसदस्यानां विद्वान्-उत्कृष्टतायाः प्रतिबद्धतां प्रतिबिम्बयति।

सम्पादकमण्डलस्य रचना एतादृशी अस्ति।

1.	प्रो. जयकांतसिंहशर्मा	अध्यक्षः
2.	प्रो भगीरथिनन्दः	सदस्यः
3.	प्रो. के. भरतभूषणः	सदस्यः
4.	प्रो. प्रभाकरप्रसादः	सदस्यः
5.	प्रो. अशोकथपलियालः	सदस्यः
6.	प्रो. रामसालाहीद्विवेदी	सदस्यः
7.	डा. अभिषेकतिवारी	सदस्यः

अवधौ आयोजितम् उपवेशनम् : 01.06.2023, 14.12.2023

4. कुलानुशासकमण्डलम्

कुलानुशासकमण्डलं शिक्षणसंकायानां विश्वविद्यालयपरिसरप्रशासनप्रतिनिधीनां कश्चन समूहः। यश्च विश्वविद्यालयनियमानां विनियमानां पालनं कारयितुं स्थापितमस्ति। अयं निकायः विश्वविद्यालयेन निर्धारित-मानकानां दिशानिर्देशानां पालनाय, शैक्षणिकप्रशासनिक-अनुपालनाय वातावरणरक्षणाय च भूमिकां निर्वहति।

कुलानुशासकमण्डलस्य सदस्याः-

1.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	अध्यक्षः
2.	प्रो. शिवशंकरमिश्रः	सदस्यः
3.	प्रो. सदनसिंहः	सदस्यः
4.	प्रो. मीनूकश्यपः	सदस्या
5.	प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा	सदस्यः
6.	प्रो. जगदेवशर्मा	सदस्यः

7.	प्रो. सुजातात्रिपाठी	सदस्या
8.	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	सदस्यः
9.	प्रो. जवाहरलालः	सदस्यः
10.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	सदस्यः
11.	प्रो. दयालसिंहः	सदस्यः
12.	प्रो. अरविन्दकुमारः	सदस्यः
13.	प्रो. रामचन्द्रशर्मा	सदस्यः
14.	डॉ. अभिषेकतिवारी	सदस्यः
15.	डॉ. दिनेशकुमारयादवः	सदस्यः
16.	डॉ. नवदीपजोशी	सदस्यः

अवधौ आयोजिते उपवेशने : 22.11.2023, 16.02.2024

शैक्षणिकसदस्यानां विवरणम्

क्र.सं.	नाम	पदनाम	विभागः
वेद-वेदाङ्गपीठम्			
1.	प्रो. गोपालप्रसादशर्मा	आचार्यः	वेदः
2.	प्रो. रामानुज-उपाध्यायः	आचार्यः	वेदः
3.	प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	सहाचार्यः	वेदः
4.	प्रो. सुन्दरनारायणझा	सहाचार्यः	वेदः
5.	प्रो. हनुमानमिश्रः	सहाचार्यः	वेदः
6.	प्रो. ओंकारयशवन्तसेलूकरः	सहाचार्यः	वेदः
7.	प्रो. रामराज-उपाध्यायः	आचार्यः	पौरोहित्यम्
8.	प्रो. बृन्दावनदाशः	आचार्यः	पौरोहित्यम्
9.	प्रो. यशवीरसिंहः	आचार्यः	धर्मशास्त्रम्
10.	प्रो. सुधांशुभूषणपण्डा	आचार्यः	धर्मशास्त्रम्
11.	डॉ. हिमांशुशेखरत्रिपाठी	सहायकाचार्यः	धर्मशास्त्रम्
12.	डॉ. मीनाक्षीमिश्रा	सहायकाचार्या	धर्मशास्त्रम्
13.	डॉ. सुदेशसिंहः	सहायकाचार्यः	धर्मशास्त्रम्
14.	प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा	आचार्यः	व्याकरणम्
15.	प्रो. सुजातात्रिपाठी	आचार्या	व्याकरणम्
16.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	आचार्यः	व्याकरणम्
17.	प्रो. दयालसिंहः	सहाचार्यः	व्याकरणम्
18.	डॉ. नरेशकुमारबैरवा	सहायकाचार्यः	व्याकरणम्
19.	डॉ. धर्मपालप्रजापतिः	सहायकाचार्यः	व्याकरणम्
20.	श्री नरेशकुमारः	सहायकाचार्यः	व्याकरणम्
21.	प्रो. प्रेमकुमारशर्मा	आचार्यः	ज्योतिषम्
22.	प्रो. बिहारीलालशर्मा (प्रतिनियुक्तिः)	आचार्यः	ज्योतिषम्
23.	प्रो. विनोदकुमारशर्मा	आचार्यः	ज्योतिषम्
24.	प्रो. नीलमठगेला	आचार्या	ज्योतिषम्
25.	प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा	आचार्यः	ज्योतिषम्

26.	प्रो. परमानन्दभारद्वाजः	आचार्यः	ज्योतिषम्
27.	प्रो. सुशीलकुमारः	आचार्यः	ज्योतिषम्
28.	प्रो. फणीन्द्रकुमारचौधरी	आचार्यः	ज्योतिषम्
29.	प्रो. रश्मिचतुर्वेदी	आचार्या	ज्योतिषम्
30.	डॉ. रतनलालः	सहाचार्यः	ज्योतिषम्
31.	प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी	आचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
32.	प्रो. अशोकथपलियालः	आचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
33.	डॉ. प्रवेशव्यासः	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
34.	डॉ. देशबन्धुः	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
35.	डॉ. योगेन्द्रकुमारशर्मा	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
36.	डॉ. दीपकवशिष्ठः	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
37.	डॉ. नवीनपाण्डेयः	सहायकाचार्यः	वास्तुशास्त्रम्
III. दर्शनशास्त्रपीठम्			
38.	प्रो. पीयूषकान्तदीक्षितः	आचार्यः	न्यायः
39.	प्रो. महानन्दझा	आचार्यः	न्यायः
40.	डॉ. रामचन्द्रशर्मा	आचार्यः	न्यायः
41.	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	आचार्यः	सांख्ययोगः
42.	डॉ. रमेशकुमारः	सहायकाचार्यः	योगविज्ञानम्
43.	डॉ. विजयसिंहगुसाईं	सहायकाचार्यः	योगविज्ञानम्
44.	डॉ. नवदीपजोशी	सहायकाचार्यः	योगविज्ञानम्
45.	प्रो. वीरसागरजैनः	आचार्यः	जैनदर्शनम्
46.	प्रो. अनेकान्तकुमारजैनः	आचार्यः	जैनदर्शनम्
47.	प्रो. कुलदीपकुमारः	आचार्यः	जैनदर्शनम्
48.	प्रो. हरेरामत्रिपाठी	आचार्यः (प्रतिनियुक्तिः)	सर्वदर्शनम्
49.	प्रो. सङ्गीताखन्ना	आचार्या	सर्वदर्शनम्
50.	प्रो. प्रभाकरप्रसादः	आचार्यः	सर्वदर्शनम्
51.	प्रो. जवाहरलालः	आचार्यः	सर्वदर्शनम्
52.	श्री विजयगुप्ता	सहायकाचार्यः	सर्वदर्शनम्
53.	प्रो. ए.एस्. अरावमुदनः	आचार्यः	मीमांसा

54.	डॉ. राजेशकुमारगुर्जरः	सहायकाचार्यः	मीमांसा
55.	प्रो. के. अनन्तः	आचार्यः	विशिष्टाद्वैतवेदान्तः
56.	डॉ. एस. सुदर्शनन्	सहाचार्यः	विशिष्टाद्वैतवेदान्तः
III. साहित्यसंस्कृतिपीठम्			
57.	प्रो. शुकदेवभोई	आचार्यः (ग्रहणाधिकारः)	साहित्यम्
58.	प्रो. भागीरथनन्दः	आचार्यः	साहित्यम्
59.	प्रो. धर्मानन्दराउतः	आचार्यः	साहित्यम्
60.	प्रो. सुमनकुमारझाः	आचार्यः	साहित्यम्
61.	डॉ. अरविन्दकुमारः	सहाचार्यः	साहित्यम्
62.	डॉ. बी. कामाक्षम्मा	सहायकाचार्या	साहित्यम्
63.	डॉ. सौरभदूबे	सहायकाचार्यः	साहित्यम्
64.	डॉ. अनमोशर्मा	सहायकाचार्यः	साहित्यम्
65.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः	आचार्यः	पुराणेतिहासः
66.	प्रो. सुदीपकुमारजैनः	आचार्यः	प्राकृतम्
67.	प्रो. कल्पनाजैनः	आचार्या	प्राकृतभाषा
68.	डॉ. विकासचौधरी	सहायकाचार्यः	प्राकृतभाषा
IV. आधुनिकविषयपीठम्			
69.	प्रो. जगदेवशर्मा	आचार्यः	मानविकी
70.	प्रो. मीनूकश्यपः	आचार्या	मानविकी
71.	डॉ. अभिषेकतिवारी	सहायकाचार्यः	मानविकी
72.	श्रीमती वन्दनाशुक्ला	सहायकाचार्या	मानविकी
73.	डॉ. बृजेशकुमारमिश्रः	सहायकाचार्यः	राजनीतिशास्त्रम्
74.	डॉ. आदेशकुमारः	सहाचार्यः	आधुनिकविद्या
75.	श्री आदित्यपञ्चोली	सहायकाचार्यः	आधुनिकविद्या
76.	डॉ. सुमितात्रिपाठी	सहायकाचार्या	आधुनिकविद्या
77.	प्रो. शिवशङ्करमिश्रः	आचार्यः	शोध-एवं-प्रकाशनम्
V. शिक्षापीठम्			
78.	प्रो. रमेशप्रसादपाठकः	आचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
79.	प्रो. सदनसिंहः	आचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्

80.	प्रो. के. भारतभूषणः	आचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
81.	प्रो. रचनावर्मामोहनः	आचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
82.	प्रो. विमलेशशर्मा	आचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
83.	प्रो. मिनाक्षीमिश्रः	आचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
84.	प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजः	आचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
85.	डॉ. एम. जयकृष्णन्	आचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
86.	डॉ. मनोजकुमारमीणा	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
87.	डॉ. सविताराय:	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
88.	डॉ. सुरेन्द्रमहतो	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
89.	डॉ. प्रेमसिंहसिकरवारः	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
90.	डॉ. तमन्नाकौशलः	सहायकाचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
91.	डॉ. पिंकीमलिकः	सहायकाचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
92.	डॉ. अजयकुमारः	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
93.	डॉ. शिवदत्त-आर्यः	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
94.	डॉ. ममता	सहायकाचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
95.	डॉ. परमेशकुमारशर्मा	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
96.	डॉ. आरतीशर्मा	सहायकाचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
97.	डॉ. विचारीलालमीणा	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
98.	डॉ. जितेन्द्रकुमारः	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
99.	डॉ. प्रदीपकुमारझा	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
100.	डॉ. दिनेशकुमारयादवः	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
101.	डॉ. इकुर्तीवेङ्कटेश्वरलु	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
102.	डॉ. सुनीलकुमारशर्मा	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
103.	डॉ. कैलाशचन्दमीणा	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
104.	श्रीमती अनिता	सहायकाचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
105.	डॉ. लोकेशः	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
106.	डॉ. कपिलदेवः	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
107.	डॉ. भारतीकौसलः	सहायकाचार्या	शिक्षाशास्त्रम्
108.	डॉ. प्रवीरबैरा	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्
109.	डॉ. हरीप्रसादमीणा	सहायकाचार्यः	शिक्षाशास्त्रम्

शैक्षणिकेतरकर्मचारिणां विवरणम्

क्र.सं.	नाम	पदनाम	विभागः
'अ' वर्गः			
1.	श्रीसन्तोषकुमारश्रीवास्तवः	कुलसचिवः (प्रभारी)	वित्त एवं कुलसचिवकार्यालयः
2.	डॉ. तारकेश्वरनाथगिरि	परीक्षानियन्त्रकः	परीक्षा
3.	श्री अजयकुमारटण्डनः	उप-कुलसचिवः	वित्तः
4.	डॉ. कान्ता	उप कुलसचिवा	परीक्षा
5.	श्री रमाकान्त-उपाध्यायः	अधिशाषी-अभियन्ता	अभियान्त्रिकी
6.	श्री बनवारीलालवर्मा	कार्यकारिप्रबन्धकः	सङ्गणककेन्द्रम्
7.	श्रीमती सुषमा	सहायककुलसचिवा	वित्तः
8.	श्री सुच्चासिंहः	सहायककुलसचिवः	शैक्षिणकम्
9.	श्री मञ्जीतसिंहः	सहायककुलसचिवः	प्रशासनम्-II
10.	श्री जयप्रकाशसिंहः	सहायककुलसचिवः	भारतीयभाषासमिति
11.	श्रीमती भारतीत्रिपाठी	सहायककुलसचिवा	प्रशासनम् - I
12.	श्री राजेशकुमारः	सहायककुलसचिवः	विकासः
13.	श्री राजेशकुमारपाण्डेयः	सहायकपुस्तकालयाध्यक्षः	केन्द्रीयग्रन्थागारः
'ब' वर्गः			
14.	श्री अञ्जनीकुमारः	सहायक-अभियन्ता	अभियान्त्रिकी
15.	श्री बिपिनकुमारत्रिपाठी	अनुसंधान-सह-सांख्यिकी-अधिकारी विशेषकर्तव्याधिकारी	कुलपतिकार्यालयः
16.	श्रीमती रजनीसंजोत्रा	अनुभागाधिकारिणी	परीक्षा
17.	श्री राजकुमारः	अनुभागाधिकारी	सामान्यप्रशासनम्
18.	श्री राकेशकाण्डपालः	अनुभागाधिकारी	लेखः
19.	श्रीमती सावित्रीकुमारी	अनुभागाधिकारिणी	प्रशासनम्-II
20.	श्रीमती वन्दना	अनुभागाधिकारिणी	प्रशासनम्-I
21.	श्री दिनेशकुमारः	निजीसचिवः	कुलसचिवकार्यालयः
22.	श्री प्रमोदचतुर्वेदी	निजीसचिवः	कुलपतिकार्यालयः
23.	श्रीमती हिमानीशदानी	निजीसचिवा अनुभागाधिकारिणी च	विकासः
24.	श्री ज्ञानचन्दशर्मा	प्रोग्रामरसहायकः	सङ्गणककेन्द्रम्

25.	डॉ. ज्ञानधरपाठकः	अनुसंधानसहायकः	प्रकाशनम्
26.	श्रीमती तरुणा अवस्थी	अनुसंधानसहायिका	महिलाध्ययनकेन्द्रम्
27.	डॉ. नवीनराजपूतः	वृतिकसहायकः	केन्द्रीयग्रन्थालयः
28.	श्री जयकृष्णनकमिला	वृतिकसहायकः	केन्द्रीयग्रन्थालयः
29.	श्रीमती ललिताकुमारी	सहायिका	शैक्षणिकम्
30.	श्री ओमप्रकाशकौशिकः	सहायकः	लेखः
31.	श्रीमती रानीपंवारः	सहायिका	परीक्षा
32.	श्री तिलकराजः	सहायकः	छात्रावासः
33.	श्री धर्मेन्द्रः	सहायकः	शैक्षणिकम्
34.	श्री महेशपांचालः	सहायकः	वित्तः
35.	श्री प्रीतियादवः	सहायकः	प्रशासनम्-II
36.	श्री मनीषलोहानी	सहायकः	विकासानुभागः
37.	श्री महेन्द्रसिंहः	सहायकः	शैक्षणिकः
38.	श्री संजीवसिंहचौहानः	सहायकः	वित्तः
39.	श्री नरेन्द्रपालः	कनिष्ठाभियन्ता	अभियान्त्रिकी
40.	श्रीमती सन्ध्यासिंहः	कनिष्ठाभियन्तृ	अभियान्त्रिकी
41.	सुश्री नेहागुसाईं	निजीसहायिका	कुलसचिवकार्यालयः
'स' वर्ग			
42.	डॉ. भावना	अर्धवृतिकसहायिका	केन्द्रीयग्रन्थालयः
43.	श्री सुनीलकुमारमिश्रः	अर्धवृतिकसहायकः	केन्द्रीयग्रन्थालयः
44.	श्री शशिभूषणशुक्लः	अर्धवृतिकसहायकः	केन्द्रीयग्रन्थालयः
45.	श्री सुरेन्द्रनागरः	तकनीकीसहायकः (प्रयोगशाला)	शिक्षापीठम्
46.	श्री ईश्वरसिंहबिष्टः	तकनीकीसहायकः (सङ्गणकम्)	सङ्गणककेन्द्रम्
47.	श्री सचिनकुमाररायः	तकनीकीसहायकः (सङ्गणकम्)	सङ्गणककेन्द्रम्
48.	श्री जीवनकुमारभट्टराई	संशोधकः (प्रूफ रीडर)	प्रकाशनम्
49.	श्रीमती रुचिकाभट्नागरः	वरिष्ठलिपिका	परीक्षा
50.	श्री रजनीशकुमाररायः	वरिष्ठलिपिकः	शैक्षणिकम्
51.	श्रीमती प्रीतित्यागी	वरिष्ठलिपिका	प्रशासनम्-I
52.	श्रीमती प्रतिभायादवः	वरिष्ठलिपिका	शैक्षणिकम्

53.	श्रीमती ललितायादवः	वरिष्ठलिपिका	शिक्षापीठम्
54.	श्री रमेशकुमारः	वरिष्ठलिपिकः	लेखा
55.	श्री श्रीनाथ के. नैयरः	वरिष्ठलिपिकः	प्रशासनम्-III
56.	श्री अंशुमन घुर्नियालः	वरिष्ठलिपिकः	अभियान्त्रिकी
57.	श्री मनीष-अरोड़ा	कनिष्ठलिपिकः	शैक्षणिकम्
58.	श्री चन्द्रभूषणतिवारी	विद्युत्कारः (इलेक्ट्रिशियन)	अभियान्त्रिकी
59.	श्री बिजेन्द्रसिंहराणा	नलकूपप्रचालकः	अभियान्त्रिकी
60.	श्री बलरामसिंहः	पुस्तकालयसहायकः	केन्द्रीयग्रन्थागारः
61.	श्री पदमचन्दसैनी	पुस्तकालयसहायकः	केन्द्रीयग्रन्थागारः
62.	श्रीमती सौम्याराय:	पुस्तकालयसहायिका	केन्द्रीयग्रन्थागारः
63.	श्रीमती दीपिकाराणा	कनिष्ठलिपिका	वित्तः
64.	श्री वैभवखन्ना	कनिष्ठलिपिकः	प्रशासनम्-I
65.	श्री नितेशः	कनिष्ठलिपिकः	कुलपतिकार्यालयः
66.	श्री लोकेशः	कनिष्ठलिपिकः	प्रशासनम्-II
67.	श्री ओङ्केश्वरतिवारी	कनिष्ठलिपिकः	अभियान्त्रिकी
68.	श्रीमती ऋचाभसीनः	कनिष्ठलिपिका	प्रशासनम्-II
69.	श्री राहुलरायः	कनिष्ठलिपिकः	अभियान्त्रिकी
70.	श्री अजयकुमारः	कनिष्ठलिपिकः	वित्तः
71.	श्री रामकुमारः	कनिष्ठलिपिकः	परीक्षा
72.	श्री मनीषजैरथः	कनिष्ठलिपिकः	परीक्षा
73.	श्री श्रवणकुमारः	कारयानचालकः	कुलसचिवकार्यालयः
74.	श्री शम्भूदत्तः	पाचकः	अतिथिगृहम्
75.	श्री नितिननागरः	पाचकः	अतिथिगृहम्
76.	श्री राजेन्द्रसिंहः	पुस्तकालयपरिचरः	केन्द्रीयग्रन्थागारः
77.	श्री सुनीलशर्मा	पुस्तकालयपरिचरः	केन्द्रीयग्रन्थागारः
78.	श्री जंगापल्लीमहेन्द्रः	पुस्तकालयपरिचरः	केन्द्रीयग्रन्थागारः
79.	श्री सोनू	पुस्तकालयपरिचरः	केन्द्रीयग्रन्थागारः
80.	श्री उपरापल्लीकुमारस्वामी	स्वास्थ्यकेन्द्रपरिचरः	स्वास्थ्यकेन्द्रम्
81.	श्री कुलदीपसिंहः	तकनीकीपरिचरः (सङ्गणकशाला)	सङ्गणककेन्द्रम्
82.	श्री विजयरञ्जनपाण्डेयः	तकनीकीपरिचरः (मनोविज्ञानशाला)	शिक्षापीठम्

83.	श्री रमेशचन्दमीणा	बहुकार्यकर्मचारी	साहित्य एवं संस्कृतिपीठम्
84.	श्री दयाचन्दः	बहुकार्यकर्मचारी	छात्रकल्याणपीठम्
85.	श्री सुन्दरपालः	बहुकार्यकर्मचारी	वेदवेदाङ्गपीठम्
86.	श्री रमेशचन्दः	बहुकार्यकर्मचारी	शैक्षणिकम्
87.	श्री नरेन्द्रमहतो	बहुकार्यकर्मचारी	महिला-अध्ययनकेन्द्रम्
88.	श्री धीरजसिंहः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी
89.	श्री राममिलनः	बहुकार्यकर्मचारी	वित्ताधिकारीकार्यालयः
90.	श्री दिनेशचन्द्रः	बहुकार्यकर्मचारी	कुलसचिवकार्यालयः
91.	श्री सन्तोषकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी
92.	श्री भीमसिंहः	बहुकार्यकर्मचारी	प्रशासनम्-I
93.	श्री मथुराप्रसादः	बहुकार्यकर्मचारी	आधुनिकविषयपीठम्
94.	श्री राजकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	कुलपतिकार्यालयः
95.	श्री पङ्कजः	बहुकार्यकर्मचारी	परीक्षा
96.	श्री पिन्टूबैनर्जी	बहुकार्यकर्मचारी	परीक्षा
97.	श्री गङ्गाधरमुदली	बहुकार्यकर्मचारी	प्रकाशनम्
98.	श्री बिनोदकुमारनाथः	बहुकार्यकर्मचारी	अतिथिगृहम्
99.	श्री गिरीशचन्दपन्तः	बहुकार्यकर्मचारी	कुलपतिकार्यालयः
100.	श्री मुनीशचन्दबडोला	बहुकार्यकर्मचारी	शैक्षणिकम्
101.	श्री वीरेन्द्रकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	परीक्षा
102.	श्री नवलसिंहः	बहुकार्यकर्मचारी	दर्शनपीठम्
103.	श्री अमितकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	अतिथिगृहम्
104.	श्री कङ्कणनाथः	बहुकार्यकर्मचारी	अतिथिगृहम्
105.	श्री दीपकः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी
106.	श्री करुणेशरावः	बहुकार्यकर्मचारी	परीक्षा
107.	श्री राहुलः	बहुकार्यकर्मचारी	शिक्षापीठः
108.	श्री रोहितवशिष्ठः	बहुकार्यकर्मचारी	प्रशासनम्-III
109.	श्री नरेशकुमारः	बहुकार्यकर्मचारी	अतिथिगृहम्
110.	श्री सतीशः	बहुकार्यकर्मचारी	अभियान्त्रिकी

2. स्व-वित्तपोषिताः अंशकालीनपाठ्यक्रमाः

पाठ्यक्रमस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम
प्रमाणपत्रीय-पाठ्यक्रमाः (षाण्मासात्मकाः)	1. ज्योतिषप्रवेशिकापाठ्यक्रमः 2. वास्तुशास्त्रप्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमः 3. योग प्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमः 4. पौरोहित्यप्रशिक्षणपाठ्यक्रमः 5. जैनविद्याप्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमः 6. पाण्डुलिपि-शिलालेखपाठ्यक्रमः
डिप्लोमा-पाठ्यक्रमाः (एकवर्षात्मकाः)	1. ज्योतिषप्राज्ञडिप्लोमापाठ्यक्रमः 2. मेडिकलज्योतिषडिप्लोमापाठ्यक्रमः 3. वास्तुशास्त्रडिप्लोमापाठ्यक्रमः 4. स्नातकोत्तरयोगडिप्लोमापाठ्यक्रमः 5. पौरोहित्यडिप्लोमापाठ्यक्रमः 6. डिप्लोमासंस्कृतभाषापत्रकारिता-स्नातकोत्तरडिप्लोमापाठ्यक्रमः 7. जैनविद्याडिप्लोमापाठ्यक्रमः 8. संस्कृतवांग्मयडिप्लोमापाठ्यक्रमः 9. कंप्यूटरएप्लीकेशनडिप्लोमापाठ्यक्रमः 10. संस्कृतव्याकरणप्रायोगिकप्रशिक्षण एवं सम्भाषणडिप्लोमापाठ्यक्रमः 11. योग एवं प्राकृतिकचिकित्सा-स्नाकोत्तर-डिप्लोमापाठ्यक्रमः
एडवांस-डिप्लोमा-पाठ्यक्रमाः (द्विवर्षात्मकाः)	1. ज्योतिषभूषणएडवांसडिप्लोमापाठ्यक्रमः 2. वास्तुशास्त्रएडवांसडिप्लोमापाठ्यक्रमः 3. स्नातकोत्तरवास्तुशास्त्रडिप्लोमापाठ्यक्रमः

पीठानुसार प्रस्तावितपाठ्यक्रमाः

1. नियमितपाठ्यक्रमाः

पीठस्य नाम	पाठ्यक्रमाः	विषयाः
वेद-वेदाङ्गपीठम् दर्शनशास्त्रपीठम् सहित्य-संस्कृतिपीठम्	शास्त्री (बी.ए.) (त्रि/चत्वारिवर्षीया) बी.ए. (योगा) (त्रि/चत्वारिवर्षीया)	वेदः, पौरोहित्यम्, धर्मशास्त्रम्, प्राचीनव्याकरणम्, नव्यव्याकरणम्, फलितज्योतिषम्, सिद्धान्त-ज्योतिषम्, वास्तुशास्त्रम्, प्राचीनन्यायः, नव्यन्यायः, सर्वदर्शनम्, साङ्ख्ययोगः, अद्वैतवेदान्तः, विशिष्टाद्वैतवेदान्तः, जैनदर्शनम्, मीमांसा, साहित्यम्, पुराणेतिहासम्, प्राकृतम् एवञ्च योगः।
वेद-वेदाङ्गपीठम् दर्शनशास्त्रपीठम् सहित्य-संस्कृतिपीठम्	आचार्यः (एम.ए) (द्विवर्षीयः) एम.ए. (योगः) (द्विवर्षीयः)	वेदः, पौरोहित्यम्, धर्मशास्त्रम्, प्राचीनव्याकरणम्, नव्यव्याकरणम्, फलितज्योतिषम्, सिद्धान्त-ज्योतिषम्, वास्तुशास्त्रम्, प्राचीनन्यायः, नव्यन्यायः, सर्वदर्शनम्, साङ्ख्ययोगः, अद्वैत-वेदान्तः, विशिष्टाद्वैतवेदान्तः, जैनदर्शनम्, मीमांसा, साहित्यम्, पुराणेतिहासम्, प्राकृतम् एवञ्च योगः।
वेद-वेदाङ्गपीठम् दर्शनशास्त्रपीठम् सहित्य-संस्कृतिपीठम्	विद्यावारिधिः (पीएच.डी)	वेदः, पौरोहित्यम्, धर्मशास्त्रम्, प्राचीनव्याकरणम्, नव्यव्याकरणम्, फलितज्योतिषम्, सिद्धान्त-ज्योतिषम्, वास्तुशास्त्रम्, प्राचीनन्यायः, नव्यन्यायः, सर्वदर्शनम्, साङ्ख्ययोगः, अद्वैत-वेदान्तः, विशिष्टाद्वैतवेदान्तः, जैनदर्शनम्, मीमांसा, साहित्यम्, पुराणेतिहासम्, एवञ्च प्राकृतम्।
आधुनिकविषयपीठम्	एम.ए. हिन्दी एम. ए. हिन्दू-अध्ययनम् एम.ए. अंग्रेजी एम.ए. समाजशास्त्रम्	
शिक्षापीठम्	शिक्षाशास्त्री (बी.एड.) शिक्षाचार्यः (एम. एड) विद्यावारिधिः (पीएच.डी)	

राष्ट्रियशिक्षानीतेः (एनईपी)-2020 प्रभाविक्रियान्वयम्

विश्वविद्यालये NEP-2020 इत्यस्य क्रियान्वयनं 2021-22 तमे वर्षे जातम्। अस्मिन् सन्दर्भे कृतप्रयासाः एवं रूपेण सन्ति –

- व्यवसायिकपाठ्यक्रमाणामारम्भः।
- मूल्यवर्धितपाठ्यक्रमाणामारम्भः।
- यूजीसी इत्यनुसारेण सर्वप्रस्तावितविषयेभ्यः समस्तस्नातककार्यक्रमेभ्यः पाठ्क्रमसज्जता एवं च 2021-22 तमे वर्षे साफल्येन क्रियान्वयनं जातम्।
- पाठ्यक्रमे बहुधा प्रवेश-निर्गमनसौविध्यं प्रकल्पितं वर्तते।
- क्रेडिटहस्तान्तरणम्, क्रेडिटविमोचनम्, क्रेडिटसंचयः, एकेडमिकबैंक ऑफ क्रेडिट इत्यादीनां क्रियान्वयनं कृतम्।
- सर्वेषु स्नातकपाठ्यक्रमेषु व्यवहारिकप्रशिक्षणकार्यक्रमाः अपि समारब्धाः।
- क्षमतासंवर्धनकार्यक्रमाः अपि पाठ्यक्रमेषु सम्मिलिताः सन्ति।

अनुदानसहयोगः

क्र.सं.	विवरणम्	राशिः (लक्षेषु)
1.	विश्वविद्यालयेन विश्वविद्यालयानुदानायोगतः प्राप्ता राशिः	7626.15
2.	विश्वविद्यालयेन स्वीकृताः आन्तरिकचिटिकाः	110.20
3.	विश्वविद्यालयेन कृतः सम्पूर्णलव्ययः	7689.36

विद्यमानज्ञापनानि

क्र.सं.	संस्थायाः नाम
1.	2014तमे वर्षे 'सूचना एवं पुस्तकालयः नेटवर्क केन्द्रम्, गुजरातम्' इत्यनेन सह ऐकमत्यम् (ज्ञापनम्)।
2.	2017तमे वर्षे 'भारतीयजनसञ्चारसंस्थानम्, नवदेहली' इत्यनेन सह ऐकमत्यम् (ज्ञापनम्)।
3.	2017तमे वर्षे 'स्कूल ऑफ प्लानिंग एंड आर्किटेक्चर (एस.पी.ए.), नवदेहली' इत्यनेन सह ऐकमत्यम् (ज्ञापनम्)।
4.	2021तमे वर्षे 'मैसर्स जेनलीप इकोसिस्टम प्राइवेट लिमिटेड, गुरुग्राम्, हरियाणा' इत्यनेन सह ऐकमत्यम् (ज्ञापनम्)।
5.	2022तमे वर्षे केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली, राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः च सह ऐकमत्यम् (ज्ञापनम्)।
6.	2023तमे वर्षे बीएपीएस स्वामीनारायण-अनुसन्धानसंस्थानम्।
7.	2022तमे वर्षे कविकुलगुरुकालिदाससंस्कृतविश्वविद्यालयः, रामटेकम्, महाराष्ट्रम्।

योजनाः

1.	उच्चशिक्षासंस्थासु महिला-अध्ययनम्।
2.	पण्डितमदनमोहनमालवीयराष्ट्रीयशिक्षकशिक्षणयोजना।
3.	'मूक्स' पाठ्यक्रमे पुनर्प्रयोजनम् : भारतीयसंस्कृतिः इतिहासश्च।

परियोजनाः

1.	परियोजनायाः नाम-भारतीय दर्शनस्य क्रमिकविकासः (ऐतिहासिक सैद्धांतिकपरिप्रेक्ष्ये) भारतीय-ऐतिहासिक-अनुसंधान-परिषदा प्रो. हरेरामत्रिपाठिनः कृते स्वीकृता।
2.	भारतीय-दार्शनिक-अनुसंधान-परिषदा प्रो. शिवशङ्करमिश्रवर्यस्य कृते लघु-अनुसंधान-परियोजना स्वीकृता।
3.	केन्द्रीयसंस्कृतसंस्थानेन डॉ. प्रेमसिंहसिकरवारवर्यस्य कृते अष्टादशीपरियोजना स्वीकृता।
4.	केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयेन प्रो. शिवशङ्करमिश्रवर्यस्य कृते अष्टादशीपरियोजना स्वीकृता।
5.	भारतीयसामाजिकविज्ञान-अनुसन्धानपरिषद् द्वारा डॉ. देशबन्धोः कृते लघुशोधपरियोजना स्वीकृता।

छात्रविवरणम्

क. कार्यक्रमानुसारं स्वीकृतानां पञ्जीकृतानां छात्राणां विवरणम्

क्र.सं.	कार्यक्रमः	छात्राः	
		स्वीकृताः	पञ्जीकृताः
1.	विद्यावारिधिः (पीएच.डी)	225	88
2.	शिक्षाचार्यः (एम.एड)	50	17
3.	शिक्षाशास्त्री (बी.एड)	200	200
4.	आचार्यः (एम.ए.)	722	111
5.	शास्त्री (बी.ए.)	185	152
6.	एम.ए. (योगः)	50	41
7.	बी.ए. (योगः)	50	30
8.	एम.ए. (हिन्दी)	20	16
9.	एम.ए. (हिन्दू-अध्ययनम्)	20	14
10.	एम.ए. (समाजशास्त्रम्)	20	16
11.	एम.ए. (अंग्रेजी)	15	14
12.	प्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमाः (षाण्मासिकः)	275	06
13.	डिप्लोमापाठ्यक्रमाः (एकवर्षीयाः)	740	325
14.	एडवांसडिप्लोमापाठ्यक्रमाः (द्विवर्षीयाः)	150	45

क. राज्यानुसारं नियमितांशकालीनकार्यक्रमाणां छात्राणां विवरणम्

क्र. सं.	अध्ययन कार्यक्रम	पाठ्यक्रम का नाम	आंध्र प्रदेश		असम		दिल्ली		बिहार		छत्तीसगढ़		हिमाचल प्रदेश		झारखण्ड		जम्मू एवं कश्मीर		मध्य प्रदेश		राजस्थान		उत्तर प्रदेश		हरियाणा		उत्तराखण्ड		पश्चिम बंगाल		उड़ीसा		महाराष्ट्र		पंजाब		कर्नाटक		तेलंगाना		केरल		नेपाल		कुल
		शास्त्री	0	0	0	0	90	25	22	0	1	0	2	0	2	0	0	0	7	1	9	1	62	3	33	11	41	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1	0	0	2	0	316
1		बी.ए. योग	0	0	0	0	21	30	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0	8	2	3	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	75
	स्नातक	बी.एड.	0	0	0	0	46	48	7	16	0	0	2	1	3	7	0	0	4	5	0	0	20	21	7	1	8	10	1	1	94	95	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	397
		एम.ए. हिंदी	0	0	0	0	3	9	5	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	6	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	29
		एम.ए. हिन्दू अध्ययन	0	0	0	0	6	1	3	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	2	3	0	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23
	स्नातकोत्तर	आचार्य	0	0	0	0	52	21	9	0	0	0	14	0	0	0	0	0	5	2	5	1	32	7	15	1	9	1	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	1	0	0	1	0	0	181
2		एम.ए. योग	0	0	0	0	21	27	1	2	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2	0	7	5	3	5	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	79
		एम.एड.	0	0	0	0	8	4	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	2	0	0	0	6	1	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28
		एम.ए. अंग्रेजी	0	0	0	0	5	7	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	22
		एम.ए. समाजशास्त्र	0	0	0	0	0	4	5	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17
3		पीएच.डी.	1	0	1	1	116	80	22	2	1	0	40	6	1	1	1	0	19	2	21	12	80	26	24	10	31	3	41	15	12	15	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	586
4		अंशकालिक	0	0	0	0	117	88	21	4	0	0	5	0	3	0	0	0	5	0	7	0	48	15	39	8	19	2	2	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	388
	कुल छात्र																																													2141

ग. श्रेणी-वारं नियमितपाठ्यक्रमेषु नामाङ्क्तिच्छात्राणाम् विवरणम्

	पाठ्यक्रमः	आहत्य नामाङ्कितच्छात्राः			सामान्यः			अनु. जातिः			अनु. जनजातिः			अन्यवञ्चितवर्गः			आर्थिकरूपेण दुर्बगवर्गः			विकलाङ्गः			TG	आहत्य
		म	पु	कुल	म	पु	कुल	म	पु	कुल	म	पु	कुल	म	पु	कुल	म	पु	कुल	म	पु	कुल		
स्नातकम्	शास्त्री	274	42	**316**	250	33	**283**	5	4	**9**	2	0	**2**	11	5	**16**	6	0	**6**	0	0	**0**	0	316
	बी. ए योगः	37	38	**75**	22	24	**46**	5	5	**10**	0	0	**0**	6	8	**14**	4	1	**5**	0	0	**0**	0	75
	शिक्षाशास्त्री	197	200	**397**	57	44	**101**	22	45	**67**	17	13	**30**	56	81	**137**	43	17	**60**	2	0	**2**	0	397
आहत्य		508	280	**788**	329	101	**430**	32	54	**86**	19	13	**32**	73	94	**167**	53	18	**71**	2	0	**2**	0	**788**
स्नातकोत्तरम्	आचार्यः	147	34	**181**	127	27	**154**	4	2	**6**	0	0	**0**	6	5	**11**	10	0	**10**	0	0	**0**	0	181
	एम. ए योगः	36	43	**79**	17	33	**50**	6	5	**11**	1	0	**1**	11	4	**15**	1	1	**2**	0	0	**0**	0	79
	शिक्षाचार्यः	23	5	**28**	10	2	**12**	0	2	**2**	0	0	**0**	5	1	**6**	8	0	**8**	0	0	**0**	0	28
	एम.ए. हिन्दू अध्ययनम्	13	10	**23**	9	8	**17**	0	0	**0**	0	1	**1**	3	0	**3**	1	1	**2**	0	0	**0**	0	23
	एम.ए. हिंदी	17	12	**29**	8	9	**17**	1	2	**3**	2	0	**2**	4	1	**5**	2	0	**2**	0	0	**0**	0	29
	एम.ए. अंग्रेजी	10	12	**22**	7	9	**16**	3	2	**5**	0	1	**1**	0	0	**0**	0	0	**0**	0	0	**0**	0	22
	(एम.ए.) समाजशास्त्रम्	11	6	**17**	4	4	**8**	3	0	**3**	0	0	**0**	2	2	**4**	2	0	**2**	0	0	**0**	0	17
आहत्य		257	122	**379**	182	92	**274**	17	13	**30**	3	2	**5**	31	13	**44**	24	2	**26**	0	0	**0**	0	**379**
विद्यावारिधिः		414	172	**586**	263	97	**360**	37	18	**55**	4	2	**6**	44	36	**80**	61	19	**80**	5	0	**5**	0	**586**
प्रमाणपत्रीय/डिप्लोमा		266	122	**388**	224	97	**321**	7	12	**19**	1	1	**2**	24	11	**35**	10	1	**11**	0	0	**0**	0	**388**
आहत्य		**1445**	**696**	**2141**	**998**	**387**	**1385**	**93**	**97**	**190**	**27**	**18**	**45**	**172**	**154**	**326**	**148**	**40**	**188**	**7**	**0**	**7**	**0**	**2141**

* वर्तमानशैक्षणिकसत्रस्य अन्तर्गतेन नामाङ्किताः पूर्व-नामाङ्किताः आहत्य शोधच्छात्राः।

घ. अंशकालिकस्व-वित्तपोषितपाठ्यक्रमे नामाङ्कितच्छात्राणां विवरणम् (श्रेणीक्रयेण)

क्र. सं	पाठ्यक्रमस्य नाम	सामान्यः		अनु जातिः		अनु जन जातिः		अन्य पिछड़ा वर्गः		आर्थिक-रूपेण-दुर्बलवर्गः		दिव्याङ्गजनः		अल्पसंख्यकः		आहत्य		आहत्य
		पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	
1	षण्मासिकज्योतिषप्रवेशिका	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	एकवर्षीयज्योतिषप्राज्ञडिप्लोमा	48	16	0	0	0	0	4	2	0	0	0	0	0	0	52	18	70
3	एकवर्षीयज्योतिषचिकित्साडिप्लोमा	3	7	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	5	7	12
4	द्विवर्षीयज्योतिषभूषणएडवांसडिप्लोमा-प्रथमवर्षम्	22	8	1	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	35
	द्विवर्षीयज्योतिषभूषणएडवांसडिप्लोमा द्वितीयवर्षम्	6	3	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	7	4	11
5	षण्मासिकवास्तुशास्त्रप्रमाणपत्रीयकोर्स	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	एकवर्षीयवास्तुशास्त्रडिप्लोमा	12	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	8	20
7	द्विवर्षीयवास्तुशास्त्रपी.जी.डिप्लोमा प्रथमवर्षम्	5	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	6
	द्विवर्षीयवास्तुशास्त्रपी.जी.डिप्लोमा द्वितीयवर्षम्	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
8	द्विवर्षीयवास्तुशास्त्रएडवांसडिप्लोमाप्रथमवर्षम्	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4
	द्विवर्षीयवास्तुशास्त्रएडवांसडिप्लोमाद्वितीयवर्षम्	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	षण्मासिकयोगप्रमाणपत्रीयपाठ्यक्रमः	1	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	5
10	एकवर्षीयपी.जी. योगडिप्लोमा	10	29	3	6	1	0	3	5	1	0	0	0	0	0	18	40	58
11	पौरोहित्य (कर्मकांड) प्रशिक्षणसंभाषणम् प्रमाण-पत्रम्	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
12	एकवर्षीयपौरोहित्य (कर्मकांड) डिप्लोमा	92	1	0	0	0	0	8	0	6	0	0	0	0	0	106	1	107
13	संस्कृतव्याकरणप्रायोगिक-प्रशिक्षणसंभाषणे एकवर्षीयडिप्लोमा	5	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	7	12
14	एकवर्षीयसंस्कृतवाङ्मयडिप्लोमा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	एकवर्षीयपी.जी.संस्कृतपत्रकारिताडिप्लोमा	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
16	षण्मासिकजैनविद्यासर्टिफिकेटकोर्स	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	एकवर्षीयजैनविद्याडिप्लोमा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	पांडुलिपिशिलालेखेप्रमाणपत्रीयपाठक्रमः	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	एकवर्षीयकंप्यूटरएप्लीकेशनडिप्लोमा	7	4	1	2	0	0	3	2	0	0	0	0	0	0	11	8	19
20	योगः नाचुरोपैथी इत्यत्र पी.जी. डिप्लोमा	9	10	1	0	0	1	3	1	1	0	0	0	0	0	14	12	26
	आहत्य	224	97	8	12	1	1	23	11	10	1	0	0	0	0	266	122	388

ङ. कार्यक्रमानुसारं प्रविष्टोत्तीर्णानुत्तीर्णच्छात्राणां सङ्ख्याविवरणम्

पाठ्यक्रमः	प्रविष्ट-छात्राणां संख्या		उत्तीर्ण-छात्राणां संख्या		अनुत्तीर्ण-छात्राणां संख्या	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
विद्यावरिधिः (01.04.2022-01.03.2023)	-	-	46	05	-	-
विद्यावरिधिपाठ्यक्रमः (कोर्सवर्क)	38	19	38	19	-	-
विशिष्टाचार्यः (एम.फिल.)	29	15	29	15	-	-
बी.ए. (योगः)	22	12	22	12	-	-
शास्त्री (बी.ए.)	89	10	78	10	11	-
एम.ए. (योगः)	18	30	18	28	-	02
आचार्यः (एम.ए.)	90	10	90	10	-	-
शिक्षाशास्त्री (बी.एड)	93	95	92	95	01	-
शिक्षाचार्यः (एम.एड)	07	06	07	06	-	-

स्व-वित्तपोषितांशकालीनपाठ्यक्रमाः

फरवरी-2022	प्रविष्ट-छात्राणां संख्या		उत्तीर्ण-छात्राणां संख्या		अनुत्तीर्ण-छात्राणां संख्या	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
पौरोहित्यप्रशिक्षणम् (षाण्मासिकः)	13	-	10	01	02	-
वास्तुप्रमाणपत्रीयः (षाण्मासिकः)	05	-	03	02	-	-
योगप्रमाणपत्रीयः (षाण्मासिकः)	07	-	03	03	-	01
जून-2022						
ज्योतिषप्राज्ञः (एकवर्षीयः)	57	-	40	09	07	01
वास्तुशास्त्रडिप्लोमा (एकवर्षीयः)	08	-	05	02	01	-
ज्योतिषचिकित्सा (एकवर्षीयः)	04	-	01	02	01	-
पी.जी योगडिप्लोमा	65	-	25	34	04	02
पौरोहित्यडिप्लोमा (एकवर्षीयः)	74	-	59	-	-	-
संगणक-अनुप्रयोगडिप्लोमा (एकवर्षीयः)	15	-	09	04	02	-
संस्कृत व्याकरण प्रायोगिक प्रशिक्षण एवं						
सम्भाषणम् डिप्लोमा (एकवर्षीयः)	03	-	01	02	-	-

पी.जी. संगणक एप्लीकेशन डिप्लोमा (एकवर्षीयः)	34	-	16	18	-	-
ज्योतिषभूषणम् (द्विवर्षीयः)	12	-	08	04	-	-
स्नातकोत्तरवास्तुडिप्लोमा (द्विवर्षीयः)	04	-	03	01	-	-
स्नातकोत्तरवास्तु-एडवांसडिप्लोमा (द्विवर्षीयः)	01	02	01	02	-	-

छात्रवृत्तिः

विश्वविद्यालयः शास्त्रपरम्परायां पाठ्यक्रमं प्रोत्साहयितुं विभिन्नकार्यक्रमेषु नामाङ्कनाय छात्रवृत्तिं छात्रेभ्यः प्रददाति। छात्रवृत्तीनां संख्या तत्सम्बद्धराशिः च निम्नलिखितविस्तृततालिकायां प्रदीयते। यच्च छात्राणां शैक्षणिकगतिविधिषु साहाय्यार्थं विश्वविद्यालयस्य प्रतिबद्धतां दर्शयति।

छात्रवृत्तीनां सङ्ख्यासहितराशेः विवरणं निम्नतालिकायां प्रस्तूयते -

क्र.सं.	पाठ्यक्रमः	वर्षम्	छात्रवृत्तीनां सङ्ख्या	छात्रवृत्तेः राशिः (प्रतिमाहम्)
1.	शास्त्री (बी.ए.)	प्रथमवर्षम्	120	रु. 800/-
2.	शास्त्री (बी.ए.)	द्वितीयवर्षम्	120	रु. 800/-
3.	शास्त्री (बी.ए.)	तृतीयवर्षम्	120	रु. 800/-
4.	शिक्षाशास्त्री (बी.एड.)		60	रु. 800/-
5.	आचार्यः (एम. ए.)	प्रथमवर्षम्	25 प्रतिविषयम्	रु. 1000/-
6.	आचार्यः (एम. ए.)	द्वितीयवर्षम्	25 प्रतिविषयम्	रु. 1000/-
7.	शिक्षाचार्यः (एम.एड.) विशेषानुदानम्		13	रु. 1000/- रु. 750/-
8.	विद्यावारिधिः (नेटरहित-अध्येतृछात्रवृत्तिः)		224	रु. 8000/-

कनिष्ठाध्येतृवृत्ति (JRF) इत्यनेन सम्मानिताः छात्राः

क्र.सं.	पीठस्य नाम	जे.आर.एफ. सम्मानितानां छात्राणां संख्या
1.	दर्शनशास्त्रम्	2
2.	साहित्यम् एवं संस्कृतिः	1

राष्ट्रीयाध्येतावृत्तिः (SRF) इत्यनेन सम्मानिताः छात्राः

क्र.सं.	पीठस्य नाम	राष्ट्रीयाध्येतृवृत्तिनासम्मानितानां छात्राणां संख्या
1.	वेद-वेदाङ्गम्	5
2.	दर्शनशास्त्रम्	8
3.	साहित्यम् एवं च संस्कृतिः	3

राष्ट्रीयाध्येतावृत्तिः (अनुसूचितजातिः/अन्यपिछडावर्गः) इत्यनेन सम्मानिताः छात्राः

क्र.सं.	पीठस्य नाम	राष्ट्रीयाध्येतृवृत्तिनासम्मानितानां छात्राणां संख्या
1.	दर्शनशास्त्रम्	1
2.	साहित्यम् एवं संस्कृतिः	1

पीठानि

- पीठानि
  - वेदवेदाङ्गम्
  - दर्शनशास्त्रम्
  - साहित्यम्-एवं-संस्कृतिः
  - आधुनिक-विषयः
  - शिक्षा

1. वेदवेदाङ्गपीठं सम्बन्धितविभागाश्च

पीठाध्यक्षः
प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा

विभागाः

- **वेदविभागाध्यक्षः**
  प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः
- **पौरोहित्य–विभागाध्यक्षः**
  प्रो. वृन्दावनदाशः
- **धर्मशास्त्र–विभागाध्यक्षः**
  प्रो. यशवीरसिंहः
- **व्याकरणविभागाध्यक्षः**
  प्रो. रामसलाहीद्विवेदी
- **ज्योतिषविभागाध्यक्षः**
  प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा
- **वास्तुशास्त्रविभागाध्यक्षः**
  प्रो. देवीप्रसादत्रिपाठी

क. पीठविषये

1971 तमे वर्षे स्थापितं वेदवेदाङ्गपीठं विश्वविद्यालये शुक्लयजुर्वेदस्य ज्ञानप्रदानाय समर्पितं वर्तते। वेदानां समृद्धपरम्परायां निहितेऽस्मिन् पीठे षट् विभागाः सम्मिलिताः सन्ति। तत्र वेद-पौरोहित्य-व्याकरण-ज्योतिष-वास्तुशास्त्र-धर्मशास्त्रदयः। ये धर्मशास्त्रस्य व्यापकशिक्षां प्रददति। ये स्मृतिपरम्परां संरक्षितुं महत्त्वपूर्णभूमिकां निर्वहन्ति। धर्मशास्त्रविभागः समकालीनसमाजसन्दर्भे विशिष्य महिलासम्पत्ति-अधिकाराणां सामाजिकरूपेण दुर्बलानां वर्गाणां सम्बद्धप्राचीनन्यायप्रणालीनां समावगने महत्त्वं प्रख्यापयति। विशेषरूपेण जागरूकतावर्धनाय प्रिवी-काउंसिल-सुप्रीम-कोर्ट-अन्यन्यायालयानां निर्णयानाम् अंशाः सम्मिलिताः सन्ति। पीठस्य विविधरुचिषु मानवाधिकारः, संस्कृतिः, न्यायाध्ययनम्, पर्यावरणं च सम्मिलितानि सन्ति। यानि सम्कालीनसार्थकतां दर्शयन्ति। अध्येतारः पौरोहित्यविज्ञानं, वेदः, धर्मशास्त्रम्, ज्योतिषस्यान्वेषणं वैश्विक-पूजानुष्ठानानि इत्यादीनि परीक्षण-योग्य-बहुविषयकपरियोजनाः सम्मिलिताः भवन्ति।

ख. लक्ष्यम्

वेदवेदाङ्गपीठं छात्रान् वेद-वेदाङ्गेषु निहितभारतीयसंस्कृतेः गहनसम्पत्तिं परिचाययति। अस्य पीठस्य लक्ष्यं ग्रन्थेषु निहितवैज्ञानिकगुणानां वैश्विकदर्शकानां पुरतः समानयनाय अनुसन्धानस्य लाभः च वर्तते।

प्रबलनक्षेत्राणि

1. वेदेषु विज्ञानम्।
2. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये वेदाः।
3. वेदः - विश्वकल्याणसाधनम्।
4. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये व्याकरणम्।
5. भाषाविज्ञानसम्बद्धः।
6. संगणकं पाणिनीयव्याकरणम्।
7. धर्मशास्त्रे व्याकरणम्।
8. आधुनिकसामाजिकसमस्यानां सन्दर्भे स्मृतिग्रन्थानां पुनरावलोकनम्।
9. प्रौद्योगिकीपरिक्ष्ये वास्तुशास्त्रम्।
10. आधुनिकवास्तुकलाया प्राचीनभारतीयवास्तुविज्ञानस्य उपयोगिता।
11. ज्योतिषशास्त्रे विज्ञानम्।
12. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये ज्योतिषम्।
13. प्राचीनवैदिकानुष्ठानेषु अनुसन्धानम्।

विशेषविशेषताः
- स्वरसहितवेदानाामभ्यासः।
- श्रौतयज्ञानामभ्यासः।
- श्रौतयज्ञपात्र-स्मार्टपात्राणां संग्रहः।
- प्रदर्शनयज्ञशाला वेधशाला च।
- तारामण्डलम्।
- एसपीए इत्यस्य विश्वविद्यालयस्य च वास्तुविभागस्य पञ्चाङ्गनिर्माणसमञ्जनज्ञानम्।
- पत्रिकाप्रकाशनम्।

ग. सङ्कायविवरणम्

क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां सङ्ख्या
1.	वेदः	आचार्यः	05
		सहाचार्यः	01
2.	पौरोहित्यम्	आचार्यः	02
3.	धर्मशास्त्रम्	आचार्यः	02
		सहायकाचार्यः	03
4.	व्याकरणम्	आचार्यः	04
		सहाचार्यः	03
5.	ज्योतिषम्	आचार्यः	09
		सहाचार्यः	03
6.	वास्तुशास्त्रम्	आचार्यः	02
		सहाचार्यः	05

घ. शोधदिशानिर्देश विवरणम्

क्र.सं	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां सङ्ख्या
1.	प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः	वेदः	1
2.	प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	वेदः	3
3.	प्रो. रामानुज-उपाध्यायः	वेदः	1
4.	प्रो. बृन्दावनदासः	पौरोहित्यम्	1
5.	प्रो. रामराज-उपाध्यायः	पौरोहित्यम्	1

6.	प्रो. सुजातात्रिपाठी	नव्यव्याकरणम्	3
7.	प्रो. रामसलाहीद्विवेदी	नव्यव्याकरणम्	2
8.	प्रो. दयालसिंहपवारः	नव्यव्याकरणम्	1
9.	डॉ. विनोदकुमारशर्मा	ज्योतिषम्	1
10.	प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा	ज्योतिषम्	1
11.	प्रो. परमानन्दभारद्वाजः	ज्योतिषम्	3
12.	प्रो. फणीन्द्रकुमारचौधरी	ज्योतिषम्	1
13.	प्रो. सुशीलकुमारः	ज्योतिषम्	2
		योगः	**21**

ङ. नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम्

क्र. सं.	पाठ्यक्रम:	सामान्या:		अनु. जाति:		अनु.जन जाति:		दिव्याङ्गवर्ग:		वञ्चितवर्ग:		अल्पसङ्ख्यका:		आर्थिकरूपेण दुर्बलवर्ग:		योग		समस्त योग:
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	स्नातक:	183	14	3	2	1	0	0	0	9	3	0	0	3	0	199	19	218
2	स्नातकोत्तरम्	90	14	3	1	0	0	0	0	2	3	0	0	6	0	101	18	119
3	विद्यावारिधि:	148	35	5	5	1	0	1	0	13	8	0	0	29	5	197	53	250
4	कुल	421	63	11	8	2	0	1	0	24	14	0	0	38	5	497	90	587

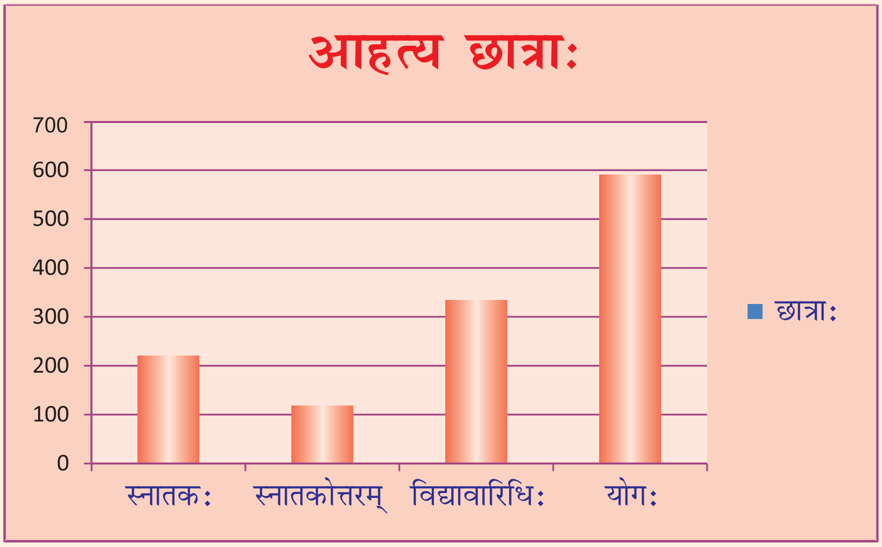

च. सङ्कायानुसन्धानप्रकाशनानि

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	जर्नल/पीयर रिव्यूइंग/संपादित वॉल्यूम/ प्रकाशितपुस्तकानि/ अध्याय/शोधपत्रम् इत्यस्य शीर्षकम्	आईएसबीएन संख्या
प्रो. देवेन्द्रप्रसादमिश्रः	भगवान् श्री परशुराम एवं सोहनाग धाम की विस्तृत भूमिका तथा ग्रन्थ-सम्पादन	ग्रन्थ-सम्पादनम् (अभ्युदयप्रकाशनम्)	-
प्रो. गोपालप्रसादशर्मा	-	शोधपत्रिका सम्पादन	2229-3388
प्रो. सुन्दरनारायणझा	वैदिकगणितम्	श्रुतिप्रभा	-
	जल संरचना के वैदिक पक्ष	सुमंगली	-
	मिथिलादेशीयषडङ्गशतकद्रियपद्धति	ग्रन्थ सम्पादन	978-81-948889-51
	वेदवेदाङ्गोन्मेष	ग्रन्थ सम्पादन (चौखम्बा ओरियन्टालिया)	978-81-966663-54
	श्रीराममहिमस्तोत्रम्	ग्रन्थ सम्पादन (चौखम्बा ओरियन्टालिया)	-
	वेदविज्ञानवैभवम्	ग्रन्थ सम्पादन (चौखम्बा ओरियन्टालिया)	998-9349 329-41-4
डॉ. ओंकारयशवंतसेलूकरः	यज्ञसंस्था एक समाजव्यवस्था	National Journal of Hindi & Sanskrit research	-
	दर्शपौर्णमासगतवैज्ञानिकतथ्यानि	National Journal of Hindi & Sanskrit research	-
डॉ. दयालसिंहपंवारः	उपासना-विमर्शः	वैदिक सृष्टि प्रक्रिया	978-81-965022-0-1
डॉ. अशोकथपलियालः	नैसर्गिकपंचांगम् 2024-25	नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699
डॉ. देशबंधुः	नैसर्गिकपंचांगम् 2023-24	नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699
डॉ. प्रवेशव्यासः	नैसर्गिकपंचांगम् 2023-24	नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699
	बी.ए.सामान्य संस्कृत में भारतीय वास्तुशास्त्रकला प्रणाली (BSKS-191) पाठ्यक्रम के अन्तर्गत	संस्कृत विभाग, मानविकी विद्यापीठ, इन्दिरा गाँधी राष्ट्रीय मुक्त विश्वविद्यालय, नई दिल्ली	

	वास्तुशास्त्रासौख्यम्, खण्ड-1 व 2 की निर्धारित नौ इकाईयों (पाठों) का लेखन		
	वास्तुशास्त्रासौख्यग्रन्थोक्तवृक्षपादपाना-मौषधीयगुणविमर्शः	वास्तुशास्त्रविमर्श पञ्चदश पुष्प	0976-4321
	प्राचीनभारते वृष्टिलक्षणवशात् आपदां पूर्वानुमानम् (सह-लेखन)	जयन्ती Vol-XX, 2023-24	2248-9495
	वास्तुशास्त्रस्य सामान्यपचियः तस्य पर्यावरणेन च संबंधः (सह-लेखन)	मालविका	2348-1749
	वेदों में गणितशास्त्र नामक अध्याय का लेखन	वेद एवं विश्वशान्ति नामक पुस्तक	-
डॉ. योगेन्द्रकुमारशर्मा	नैसर्गिकपंचांगम् 2023-24	नैसर्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699
डॉ. दीपकवशिष्ठः	नैसर्गिकपंचांगम् 2023-24	नैसार्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699
डॉ. नवीनपाण्डेयः	नैसर्गिकपंचांगम् 2023-24	नैसार्गिक शोध संस्थान, दिल्ली	2395-1699

छ. अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

क्र.सं.	विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधिः
1.	वेदः	स्वाध्यायकार्यशाला एवं राष्ट्रियसङ्गोष्ठी "ऋग्वेदे वैश्विकचिन्तनम्"	01.08.2023
		सप्तदिवसीयराष्ट्रियकार्यशाला "ऋग्वेदे वैश्विकचिन्तनमितिविषयमधिकृत्य"	01.08.2023-07.08.2023
		श्रीगणेशोत्सवः "गणपत्यथर्वशीर्षाधारित व्याख्यानम् श्रीगणेशार्चनप्रयोगः"	19.09.2023
		विद्वत्सम्मान "वेदवैपुल्यम्", विषये विद्वतापूर्ण-व्याख्यानाय राष्ट्रपतिसम्मानितः प्रो. वेदप्रकाशउपाध्यायाय वेदविभागद्वारा "विद्वत्सम्माने" सम्मानितः।	21.09.2023
		धी-वर्धिनी सभा "वेदविषयकव्याख्यानम्, पाठ्यक्रमे आधारितम्"	04.03.2024
		प्रो. वाचस्पति-उपाध्यायस्मारकव्याख्यानमाला "निरुक्ते षड्भावविकार-निरूपणम्"	19.03.2024

2.	पौरोहितम्	-	-
3.	ज्योतिषम्	त्रिदिवसीय राष्ट्रीयपञ्चाङ्गकार्यशाला, 'व्रतपर्वोत्सवनिर्णयः'	20-22/09/2023
		महामहोपाध्यायपंडितकल्याणदत्तशर्म-स्मारकव्याख्यानमाला	01.03.2024
4.	धर्मशास्त्रम्	(i) मानवाधिकार (अंशकालीन पाठ्यक्रम)	09-14/05/2023
		(ii) प्राचीन एवं आधुनिक व्यवस्था (अंशकालीन तथा B.A.+L.L.B. पाठ्यक्रम)	
5.	व्याकरणम्	'सप्तदिवसीयस्वाध्यायकार्यशाला 'वैयाकरणसिद्धान्तमञ्षायां बौद्धार्थ-प्रकरणस्य विशिष्टाध्ययनम्' (के.सं.वि.वि. एवं श्री ला.बा.शा.रा.सं.वि.वि., नई दिल्ली)	14-20/03/2024
		एकदिवसीयलघुकार्यशाला (श्री ला.ब.शा.रा.सं.वि.वि. एवं भारतीयदार्शनिकअनुसन्धानपरिषद्)	06.10.2023
		भारतीय भाषा अनुवादशाला (श्री ला.ब.शा.रा.सं.वि.वि., नई दिल्ली एवं भारतीयभाषासमितिः)	21-22/03/2024
		राष्ट्रीय संगोष्ठी "व्याकरणविनोदः" (श्री ला.ब.शा.रा.सं.वि.वि. एवं श्रीशंकरशिक्षायतनम् वैदिकशोधसंस्थानम्, नई दिल्ली)	22.03.204
		स्मारकव्याख्यानमाला "पण्डितगौरीनाथशास्त्रीस्मारकव्याख्यानमाला" (श्री ला.ब.शा.रा.सं.वि.वि., नई दिल्ली)	21.03.2024
6.	वास्तुशास्त्रम्	अन्ताराष्ट्रीयसंगोष्ठी 'वेदों में विश्वशान्ति एवं सद्भाव'	27.12.2023
		प्रो. शुकदेवचतुर्वेदीस्मारकव्याख्यानमाला	21.03.2024
		इनोवेटिव-वास्तुशास्त्रव्याख्यानमाला	22.03.2024-30.04.2024

II. दर्शनशास्त्रपीठं सम्बन्धितविभागाश्च

पीठप्रमुखः
प्रो. ए.एस. आरावमुदन्

विभागाः

- **न्यायविभागाध्यक्षः**
  प्रो. रामचन्द्रशर्मा
- **सांख्ययोगविभागाध्यक्षः**
  प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी
- **योगविभागाध्यक्षः**
  प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी
- **जैनदर्शनविभागाध्यक्षः**
  प्रो. वीरसागरजैनः
- **सर्वदर्शनविभागाध्यक्षः**
  प्रो. जवाहरलालः
- **मीमांसाविभागाध्यक्षः**
  प्रो. ए.एस. आरावमुदन्
- **विशिष्टाद्वैतवेदान्तविभागाध्यक्षः**
  डॉ. सुदर्शनन् एस्.
- **अद्वैतवेदान्तविभागाध्यक्षः**
  प्रो. के. अनन्तः

क. पीठविषये

दर्शनपीठस्य स्थापना पारम्परिकभारतीयदर्शनस्य क्षेत्रे उन्नतज्ञानवर्धनाय प्रेरितासीत्। यथा पूर्वाध्येतृभिः शास्त्रेषु निहितं च। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः पारम्परिकविश्वविद्यालयानां द्वारा प्रदीयमानसामान्यीकृतशिक्षणाधिमगसौविध्यानां पूरणपुरस्सरं भारतीयदर्शनस्य विशिष्टविषयाणाम् अन्तः प्रमुखदार्शनिकप्रणालीनाम् आधिक्येन केन्द्रितगहनान्वेषणाय प्रस्तावप्रदानपुरस्सरं स्वस्य पृथक् परिचयं प्रकल्पयति। जैनदर्शनविभागः उल्लेखनीयः वर्तते, यत्र हिन्दूदर्शनेन सह समानतानां समञ्जनपूर्वकं विशिष्टविशेषतानां संग्रहणं कृतम्। अद्यत्वे आधुनिकजगति परमाणुसिद्धान्तः, कार्यसिद्धान्तः, अनेकान्तवाद-सिद्धान्तः, स्यादवादसिद्धान्तः, नयवादसिद्धान्तः, अहिंसासिद्धान्तः, आध्यात्मिकता, ध्यानपद्धतयः, अहिंसा इत्यादयः अवधारणाः समाजस्य राष्ट्रस्य च व्यावहारिकानुप्रयोगे आयान्ति। एतदतिरिक्तं मीमांसाविभागः मीमांसायाः व्याख्यात्मकमानदण्डानाम् अन्तर्गतत्वेन विशिष्टनिर्णयानां राष्ट्रियप्रशंसाप्राप्तः वर्तते। यः छात्राणां प्राचीनग्रन्थानाम् उपयोगाय समसामयिकविषयाणां समबद्धकौशलानां सुसज्जीकरणे केन्द्रितः वर्तते। सांख्ययोगविषयाः परस्परं पूरकाः सन्ति। प्रकृतिपुरुषयोः अवधारणाविषये विचारशीलौ स्तः। सांख्यावधारणा सत्त्वरजस्तमसां धारणायां निहिता वर्तते। आकर्षकरूपेण न्यूटन-गतिनियमसम्बद्धा वर्तते। क्वांटमभौतिकी-अवगमः प्रेरयति। प्रसिद्धसंकायसदस्याः प्रमुखदार्शनिकप्रकरणेषु चर्चां प्रोत्साहयन्ति। आकर्षकशास्त्रार्थानां माध्यमेन छात्राणां मार्गदर्शनं कुर्वन्ति।

ख. लक्ष्यम्

विश्वविद्यालये दर्शनपीठं भारतीयदार्शनिकपरम्पराणां विषये ज्ञानप्रदानाय मूल्ययुक्तज्ञानप्रसारणाय च विश्वस्तरे समर्पितं वर्तते। पीठस्य उद्देश्येषु गहनशोधकार्यं भारतीयप्रकरणानां सामाजिकरूपेण सार्थकान्तर्दृष्ट्या चिन्तनं च वर्तते।

प्रबलक्षेत्राणि

- वर्तमानपरिप्रेक्ष्ये भारतीयदर्शनम्।
- भारतीयदर्शनजीवनम्।
- दर्शनशास्त्रे वैज्ञानिकतथ्यानि।
- आधुनिकविज्ञानं दार्शनिकविचारश्च।
- दर्शनशस्त्रे मानवीयमूल्यानि।
- पारम्परकिदार्शनिकग्रन्थानां शिक्षायाः संरक्षणस्य च पद्धतेः प्रसारश्च।

आकर्षकविशेषताः

- योगस्य सैद्धान्तिकज्ञानेन सह व्यावहारिकाभ्यासः।
- वेदान्तिकग्रन्थानां दुर्लभपाण्डुलिपीनां प्रकाशनम्।

ग. सङ्कायस्य विवरणम्

क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां संख्या
1.	न्यायः	आचार्यः	03
2.	सांख्ययोगः	आचार्यः	01
3.	योगः	सहायकाचार्यः	03
4.	जैनदर्शनम्	आचार्यः	03
5.	सर्वदर्शनम्	आचार्यः सहायकाचार्यः	04 01
6.	मीमांसा	आचार्यः सहायकाचार्यः	01 01
7.	विशिष्टाद्वैतवेदान्तः	आचार्यः	02
8.	अद्वैतवेदान्त	सहाचार्यः	00

घ. शोधदिशानिर्देशविवरणम्

क्र.सं	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां संख्या
1.	प्रो. बिष्णुपदमहापात्रः	नव्यन्यायः	1
2.	प्रो. महानन्दझा	नव्यन्यायः	1
3.	प्रो. पीयूषकान्तदीक्षितः	नव्यन्यायः	2
4.	प्रो. रामचन्द्रशर्मा	नव्यन्यायः	1
5.	डॉ. विजय गुसाईं	योगः	1
6.	डॉ. रमेशकुमारः	योगः	4
7.	डॉ. नवदीपजोशी	योगः	4
8.	डॉ. शिवशङ्करमिश्रः	योगः	2
9.	डॉ. विजयगुप्ता	योगः/सर्वदर्शनम्	4
10.	प्रो. जवाहरलालः	योगः/सर्वदर्शनम्	2
11.	प्रो. मार्कण्डेयनाथतिवारी	योगः/सांख्ययोगः	3
		योगः	**27**

ङ. नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम् (श्रेणीक्रमेण)

क्रं.सं.	पाठ्यक्रम:	सामान्या:		अनु. जाति:		अनु.जन जाति :		दिव्यांगवर्ग:		वंचितवर्ग:		अल्पसंख्यका:		आर्थिकरूपेण दुर्बलवर्ग:		योग:		समस्त योग:
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु	स्त्री.	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	स्नातकम्	45	37	6	6	1	0	0	0	7	9	0	0	5	1	64	53	117
2	स्नातकोत्तरम्	33	41	7	5	1	0	0	0	15	6	0	0	3	1	59	53	112
3	विद्यावारिधि:	53	37	17	11	1	0	2	0	18	14	0	0	15	3	106	65	171
आहत्य		131	115	30	22	3	0	2	0	40	29	0	0	23	5	229	171	400

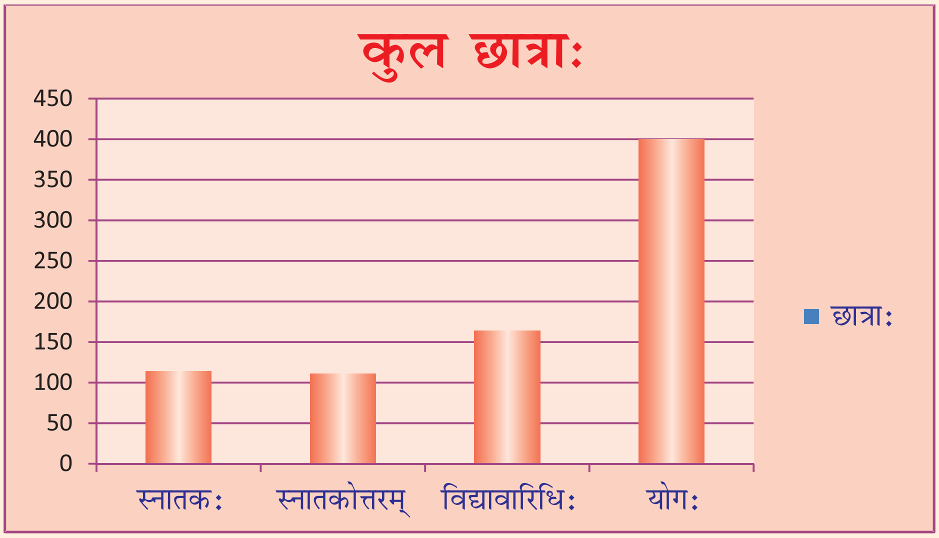

च. सङ्कायानुसन्धानप्रकाशनानि

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	जर्नल/पीयर रिव्यूइंग/संपादित वॉल्यूम/प्रकाशित पुस्तक/ अध्याय/शोधपत्रम् इत्यस्य शीर्षकम्	आईएसबीएन संख्या
प्रो. मार्कण्डेयनाथ	ईश्वरस्वरूपमीमांसा	उत्कर्षदीपिका (रा.सं.वि.वि.) 2023	2231.0452
तिवारी	सांख्ययोगदर्शन की कैवल्यधारणा	शिक्षाप्रियदर्शिनी (जनवरी-जून 2023)	2454.1230
	वर्तमानसंदर्भ में सांख्यदर्शन की प्रासंगिकता	गंगेश्वरगौरव (ग्रन्थ)	978.81.9567384.1

प्रो. कुलदीप कुमार जैन	जैनदर्शने सम्यग्दर्शनविवेचनम्	हरिप्रभा अन्ताराष्ट्रिया मूल्याङ्किता शोधपत्रिका, अक्टूबर-दिसम्बर, 2023	2278-04416
	भारतवर्षस्य नामकरणम्	भारतनामा, डॉ. प्रभाकिरण जैन, भारतीय ज्ञानपीठ, नई दिल्ली, 2023	978-93-90659-58-6
डॉ. विजय गुप्ता	'अनुसन्धानसम्पादनप्रविधिः' ग्रन्थस्य समीक्षा	संस्कृतरत्नाकरः	2395-3055
	चिन्मय : ग्रन्थसमीक्षा	संस्कृतरत्नाकरः	2395-3055
	शक्तिपीठानां दार्शनिकसन्दर्शः : एकविश्लेषणम्	जयराम सन्देश	0975-8739
	आयुर्वेदे अन्तःकरणविषयक-चिन्तनम्	शोधप्रभा	0974-8946
श्री राजेश कुमार गुर्जर	मीमांसादर्शने मन्त्रविनियोगः	नेशनल जर्नल ऑफ हिन्दी एण्ड संस्कृत रिसर्च, नवम्बर-दिसम्बर, 2023, (वोल्यूम 51)	2554-9177
	मीमांसादर्शन का परिचय एवं आवश्यकता	नेशनल जर्नल ऑफ हिन्दी एण्ड संस्कृत रिसर्च, 2024, (वोल्यूम 54)	2554-9177
	मीमांसादृशा वेदवाक्यानां विभजनम्	हरिप्रभा, जनवरी-फरवरी, 2024, हरियाणा संस्कृत अकादमी	2557-0416

छ. अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

क्र.सं.	विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधिः
1.	सांख्ययोगः	सांख्ययोगदर्शनसिद्धान्तप्रतिपादनम् (विशिष्टव्याख्यानम्)	14 जुलाई, 2023
		मीमांसा दर्शन में सांख्ययोग-दर्शनानुशीलन	13 अक्टूबर, 2023
		सांख्ययोग दर्शन का सामाजिक वैशिष्ट्य	04 जनवरी, 2024
2.	योगविज्ञानम्	2023-24 पाठ्यक्रमानाम् उद्घाटनसमारोहः	05 अगस्त, 2023
		सॉफ्ट स्किल कार्यशालायाः आयोजनम्	16 दिसम्बर, 2023
		ज्ञानसभा (साप्ताहितज्ञानसम्मेलनम्)	नवम्बर, 2023 तः
		पडोसयुवासंसदः आयोजनस्य (युवा एवं खेल मन्त्रालय, भारत सरकार एवं विश्वविद्यालयस्य तत्त्वावधाने आयोजितकार्यक्रमः)	26 फरवरी, 2024

3.	सर्वदर्शनम्	दस दिवसीय राष्ट्रीय कार्यशाला (आई.सी.पी.आर. द्वारा प्राप्त वित्तीय अनुदान)	18-27, सितम्बर, 2023
		सांख्ययोगदर्शनयोरन्तःसम्बन्धः विषयकविशिष्टव्याख्यानम्	06 अक्टूबर, 2023
		डॉ. मण्डनमिश्रस्मारकव्याख्यानमाला	07 मार्च, 2024
4.	मीमांसा	पट्टाभिरामशास्त्रीव्याख्यानमालायाः आयोजनम्	मई, 2023
5.	अद्वैतवेदान्तम्	"जगद्गुरुशङ्कराचार्याणां दार्शिनिकभाषा एकात्मताबोधश्च" विषये एकदिवसीयराष्ट्रीयसंगोष्ठी	22 मार्च, 2024

III. साहित्य-एवं-संस्कृतिपीठं सम्बन्धितविभागाश्च

पीठप्रमुखः
प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः

विभागाः

- **साहित्यविभागाध्यक्षः**
  प्रो. सुमनकुमारझा
- **पुराणेतिहासविभागाध्यक्षः**
  प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः
- **प्राकृतविभागाध्यक्षा**
  प्रो. सुदीपकुमारजैनः

क. पीठविषये

विश्वविद्यालयस्य सर्वप्राचीनपीठेषु वर्तते साहित्यसंस्कृतिपीठं विश्वविद्यालयस्य स्थापनायाः परम् आधारशिलारूपेण वर्तते। साहित्य-पुराण-इतिहास-प्राकृतपाठ्यक्रमादीन् पाठयत् इदं पीठम् पारम्परिकज्ञानस्य पथप्रदर्शकं वर्तते। विशेषरूपेण अत्र पुराणानां विशेषज्ञता प्रस्तुता वर्तते। अत्र भारतीयपरम्परासु सामाजिक-प्रणालिषु, भूगोले च मूल्ययुक्ता अन्तर्दृष्टिः प्रदत्ता वर्तते। पीठस्य पुराणाधारितशोधस्य भारतीयपर्यटनं चिकित्सा, भोजनं कथा परम्परा व्यवहारः इत्यादीनां विषयाणां दूरगामिप्रभावः वर्तते। यत्र वैश्विकरुचिं प्रति आकर्षणं निर्मीयते। इमानि पुराणानि विविधज्ञानसंग्रहरूपेण कार्यं कुर्वन्ति, छात्रान् समृद्धभारतीयकथापरम्परया परिचाययन्ति। बहुविषयकानुसान्धानावसरवर्धने महत्त्वपूर्णभूमिकां निर्वहन्ति। पीठसदस्याः शास्त्रसम्बद्धक्षेत्रेषु अनुसन्धानपर्यवेक्षणं कुर्वन्ति। पीठेन पूर्ववर्षे अनेकसांस्कृतिककार्यक्रमाणां युवोत्सवानाम् आयोजनं कृतम्।

ख. लक्ष्यम्

साहित्यसंस्कृतिपीठं संस्कृतसाहित्यविद्यार्थिभ्यः संस्कृतिसम्बोधनस्य समृद्धेः परिचायनस्य द्वाररूपेण कार्यं करोति। यस्योद्देश्यम् आधुनिकसमाजः प्राचीनभारतीयसंस्कृति-समृद्धिं जानीयात्। पीठस्य उद्देश्यं छात्रेभ्यः संस्कृतसाहित्यस्य व्यापकज्ञानप्रदानं वर्तते। यत्र साहित्य-पुराण-इतिहास-प्राकृतभाषासु पाठ्यक्रमाः सम्मिलिताः सन्ति।

प्रबलक्षेत्राणि

1. संस्कृतसाहित्ये भारतं भारतीयसंस्कृतिश्च।
2. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये संस्कृतसाहित्यस्य महत्त्वम्।
3. भारतीयसंस्कृतौ संस्कृतसाहित्यस्य योगदानम्।
4. संस्कृतसाहित्यस्य इतिहासः।
5. आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये पुराणानाम् इतिहासग्रन्थानां च महत्त्वम्।
6. पुराणेषु इतिहासग्रन्थेषु च विश्वकल्याणम्।
7. गीतायां स्वप्रबन्धनं विज्ञानं च।
8. कौटिल्य-शुक्राचार्य-बृहस्पति-ग्रन्थानाम् अध्ययनम्।
9. वेदेषु प्राकृतशब्दानां बहुलता।
10. प्राकृतसाहित्ये जीवनमूल्यानि।
11. आधुनिकसमस्यानां सन्दर्भे राजनीतिकविचारः।
12 प्राकृतापभ्रंशानाम् अप्रकाशितपाण्डुलिपीनां संरक्षणं सम्पादनं च।

आकर्षकविशेषताः

- बृहत्त्रयीकोषयोजना।
- नेट/जे.आर.एफ. इत्यस्य कृते अतिरिक्तकक्षाः।

ग. सङ्कायस्य विवरणम्

क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां संख्या
1.	साहित्यम्	आचार्यः	05
		सहाचार्यः	03
		सहायकाचार्यः	03
2.	पुराणेतिहासः	आचार्यः	01
3.	प्राकृतम्	आचार्यः	02

घ. शोधदिशानिर्देशविवरणम्

क्र.सं	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां सङ्ख्या
1.	प्रो. भागीरथीनन्दः	साहित्यम्	2
2.	प्रो. सुमनकुमारझा	साहित्यम्	3
3.	प्रो. सुखदेव भोई	साहित्यम्	1
4.	डॉ. अरविन्दकुमारः	साहित्यम्	1
5.	डॉ. अनमोलकुमारः	साहित्यम्	1
		योगः	**08**

ङ. नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम् (श्रेण्यनुसारम्)

क्र. सं.	पाठ्यक्रमः	सामान्याः		अनु. जातिः		अनु.जन जातिः		दिव्यांगव र्गः		वञ्चितव र्गः		अल्पसंख्य काः		आर्थिक रूपेण दुर्बलवर्गः		योगः		समस्त योगः
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु	स्त्री.	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	स्नातकः	44	6	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	48	8	56
2	स्नातकोत्तरम्	21	5	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	23	6	29
3	विद्यावारिधिः	26	12	10	3	2	1	2	0	8	7	0	0	5	6	53	29	82
	योगः	91	23	11	5	2	1	2	0	9	8	0	0	9	6	124	43	167

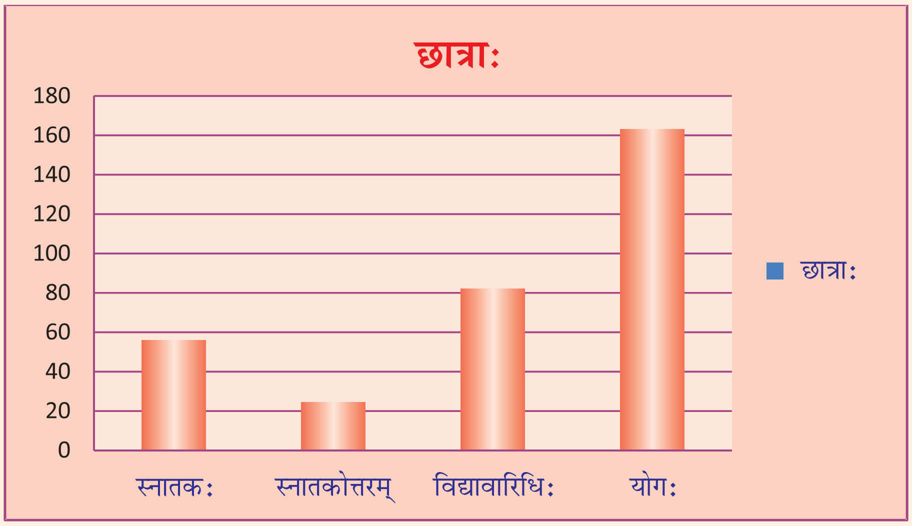

च. अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

लेखक का नाम	शोध पत्र का शीर्षक	जर्नल/पीयर रिव्यूइंग/ संपादित वॉल्यूम/प्रकाशित पुस्तकों/कार्यवाही में अध्याय/ पेपर्स का शीर्षक	आईएसबीएन संख्या
प्रो. प्रो. शुकदेव भोई	शिशुपालवधमहाकाव्यानु-शीलनम् 2023	शोध विभाग,	81-8798794-4
	शिशुपालवध : एक परिशिलनम् 2024	शोध विभाग,	978-81-972035-7-2
प्रो. भागीरथि नन्द	सौभाग्नूपुरम् इक्कसवीं शताब्दी के संस्कृत महाकाव्य का नया मानदंड	सहस्रधारा सरस्वती सांचौर राजस्थान	978-81-961599
प्रो. धर्मानन्द राउत	श्रीमद्वल्मीकीयरामायणे पुरुषार्थचतुष्टयविमर्शः	व्यासश्रीः	Vol-27-2320-2025
डॉ. अरविंद कुमार	शिशुपालवधे भौगोलिकस्थानानि शिशुपालवधमहाकाव्यानुशीलनम्	-	8187987944
डॉ. बी.कामक्षम्मा	महाभारतान्तर्गत-उशीनरोपाख्यानम् एकं परिशीलनम्	शिक्षाप्रियदर्शिनी 2023	2454-1230
	महाभारतान्तर्गतयवक्रीतोपाख्यानम् एकं परिशीलनम्	शोधप्रभा	0674-8946
डॉ. अनमोल शर्मा	उत्तररामायणमहाकाव्यस्य कथावस्तुविमर्श	संस्कृतरत्नाकरः 2024	2395-3055
डॉ. सौरभ दूबे	राजशेखरस्य कविसमाजायावदानम्	शारदा यूजीसीकेयर लिस्टेड श्रृङ्गेरी	2320-740X
	उपमास्वरुपविमर्शः	शिक्षाप्रियदर्शिनी समकक्षव्यक्ति समीक्षित	24S4-1230
प्रो. सुदीप कुमार जैन	कालिकालसर्वज्ञ आचार्य कुन्दकुन्द	अनेकान्त (जुलाई सितम्बर, 2023)	0974-8768
	'समयसार' के मंगलाचरण में सुदकेवली	नवीन शोध संसार (अक्टूबर-दिसम्बर, 2023)	2582-0095
	आचार्य कुन्दकुन्द देव के कालविषय समीक्ष्यबिन्दु	ज्ञानशौर्यम् (जनवरी-फरवरी, 2024)	2582-0095
	शास्त्ररचना के सिद्धांत और 'समयसार'	शोधशौर्यम् (जनवरी-फरवरी, 2024)	2581-6306
	चातुवर्ण्य-मुनिसंघ का स्वरूप	ज्ञानशौर्यम् (मार्च-अप्रैल, 2024)	2582-0095

छ. सङ्कायानुसन्धानप्रकाशनानि

क्र.सं.	विभाग का नाम	कार्यक्रम का नाम	अवधि
1.	साहित्यम्	श्रीलालबहादुरशास्त्रिस्मारकव्याख्यानमाला	29.02.2024
		विशिष्टव्याख्यानद्वयम्	11.03.2024
2.	पुराणेतिहास	दसमहाविद्या स्वरूप पर राष्ट्रीय संगोष्ठी	1- 2 मार्च, 2023
3.	प्राकृतभाषा	प्राकृतभाषा का इतिवृत्त एवं वर्तमान दिशायें (विभागीय व्याख्यान श्रृंखला)	15.09.2023
		पुरातात्त्विक अवशेषों में सुरक्षित प्राकृत भाषाओं के साक्ष्य (विभागीय व्याख्यान श्रृंखला)	21.09.2023
		प्राच्य भारतीय भाषायें एवं प्राकृतभाषा (विभागीय व्याख्यान श्रृंखला)	09.11.2023
		सम्राट खाखेल के हाथीगुम्फा-अभिलेख में निहित राजनीतिक सिद्धांतों का परिचयात्मक-अनुशीलन (विभागीय व्याख्यान श्रृंखला)	08.12.2023
		जैन मूर्तिकला एवं पुरावशेष (विभागीय व्याख्यान श्रृंखला)	17.01.2024
		आचार्य कुन्दकुन्द के ग्रंथों की प्राकृतभाषा का वैशिष्ट्य (विभागीय व्याख्यान श्रृंखला)	18.03.2024
		प्राकृत वाङ्मय में 'आयारंगसुत्तं का महत्व (विभागीय व्याख्यान श्रृंखला)	18.03.2024

IV. आधुनिकविषयपीठम् एवं सम्बन्धितविभागाश्च

पीठाध्यक्षा
प्रो. मीनूकश्यपः

विभागाः

- **मानविकी-विभागाध्यक्षा**
  प्रो. मीनूकश्यपः
- **आधुनिकज्ञानम् विभागाध्यक्षः**
  प्रो. आदेशकुमारः
- **शोधविभागाध्यक्षः**
  प्रो. शिवशङ्करमिश्रः
- **हिन्दू-अध्ययन-विभागाध्यक्षः**
  प्रो. शिवशङ्करमिश्रः

क. पीठविषये

अस्य विभागस्य मुख्योद्देश्यं संस्कृते शिक्षां प्राप्नुवन्तः छात्राः विज्ञानक्षेत्रे प्रविधिक्षेत्रे च पूर्णशिक्षां गुणवत्तापूर्णशिक्षां प्राप्नुयुः। आधुनिकविषयपीठं शोधच्छात्रेषु शोधपद्धतिज्ञानं साहित्यसमीक्षाक्षेत्रे षाण्मासिकानिवार्यप्रशिक्षणसौविध्यप्रदानं च करोति। यूजीसी-दिशानिर्देशानुसारम् उच्चशोधक्षेत्रेषु प्रकाशप्रदानं करोति। पारम्परिकविषयान् विहाय हिन्दी-अंग्रेजी-सामाजिक-राजनीतिविज्ञान-कम्प्युटर-अनुप्रयोग-पर्यावरणविज्ञान-मानवाधिकारादि-आधुनिकविषयपाठनं क्रियते।

ख. लक्ष्यम्

पीठस्य लक्ष्यं छात्राणां सर्वाङ्गीणविकासः वर्तते। विभिन्नविषये शोधसामर्थ्यविकासः। अनेन न केवलं शारीरिक-मानसिकविकासः भवति, अपितु मानवीयमूल्यानां विकासः छात्रेषु भवति।		
प्रबलक्षेत्राणि	1.	संगणकम् एवं पाणिनीयव्याकरणं च।
	2.	वेदेषु पर्यावरणम्।
	3.	भाषाविज्ञानम्।
	4.	भारतीयसंस्कृतिः संस्कृतवाङ्मयश्च।
	5.	आधुनिकविज्ञानं संस्कृतं च।
	6.	संस्कृतवाङ्मये मानवाधिकारः मानीयमूल्यानि च।
	7.	संस्कृतसाहित्ये राजनीतिकविचाराः।
	8.	संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणशिक्षा।
आकर्षकविशेषताः	●	छात्रेभ्यः नवाचाराय संगणकपर्यावरण-राजनीत्यादिज्ञानं प्रदीयते। येन छात्राः विविधक्षेत्रेषु विकासं कुर्युः।

ग. सङ्कायविवरणम्

क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां संख्या
1.	मानविकी	आचार्यः	02
		सहायकाचार्यः	03
2.	आधुनिकविद्या	सहाचार्यः	01
		सहायकाचार्यः	02
3.	शोधः	आचार्यः	01
4.	हिन्दू-अध्ययनम्	-	-

घ. शोधदिशानिर्देशनम्

क्र.सं.	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां सङ्ख्या
1.	प्रो. रमेशकुमारपाण्डेयः	साहित्यम्	01
		योगः	**01**

ङ. नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम् (श्रेण्यनुसारम्)

क्र.सं.	पाठ्यक्रमस्य नाम	सामान्याः		अनु. जातिः		अनु.जन जातिः		दिव्यांगवर्गः		वञ्चितवर्गः		अल्पसंख्यकाः		आर्थिकरूपेण दुर्बलवर्गः		योगः		समस्तयोगः
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु	स्त्री.	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	एम.ए. हिंदू अध्ययनम्	9	8	0	0	0	1	0	0	3	0	0	0	1	1	13	10	23
2	एम.ए. हिन्दी	8	9	1	2	2	0	0	0	4	1	0	0	2	0	17	12	29
3	एम.ए. अंग्रेजी	7	9	3	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	10	12	22
3	एम.ए. समाजशास्त्रम्	4	4	3	0	0	0	0	0	2	2	0	0	2	0	11	6	17
	योगः	28	30	7	4	2	2	0	0	9	3	0	0	5	1	51	40	91

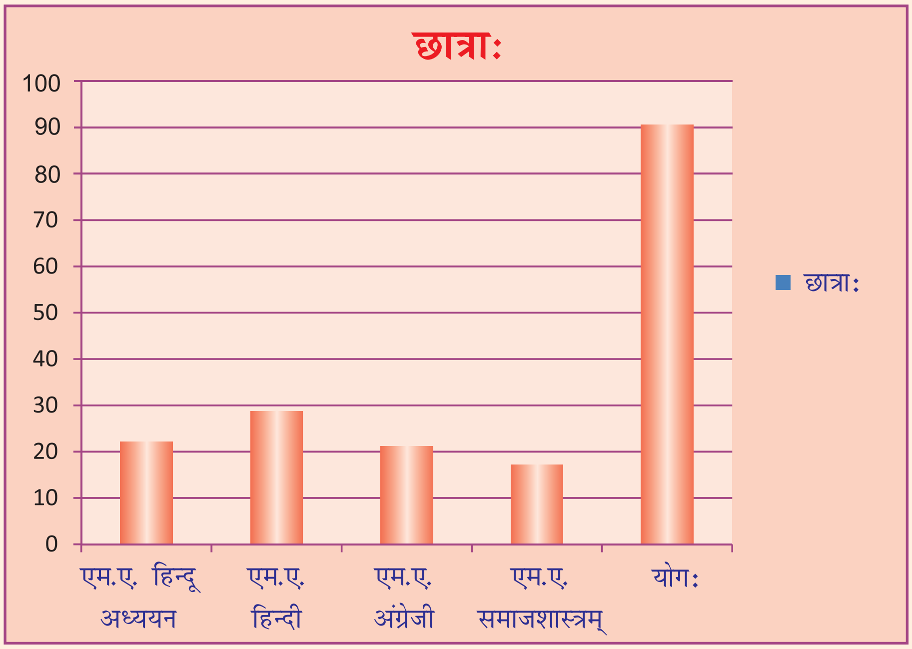

च. विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	पत्रिकायाः शीर्षक/पीयर रिव्यूड़ंग/संपादित वॉल्यूम/प्रकाशित पुस्तकों/कार्यवाही में अध्याय/पेपर्स का शीर्षक	आईएसबीएन संख्या
प्रो. मीनूकश्यपः	The Role of Women in Atmanirbhar Bharat	आत्मनिर्भर भारत में महिलाओं की भूमिका	978-93-95404-18-1

प्रो. शिवशंकरमिश्रः	गौतमीयन्यायदर्शने निर्विकल्पस्य अवधारणा	शोधप्रभा (UGC CARE Listed)	0974-8946
	भारतीयविद्यायाः पद्धतिः प्रयोजनं च	शोधप्रज्ञा (UGC CARE Listed)	2347-9892
डॉ. सुमिता त्रिपाठी	Indexing Habitat Suitability & amp; Human Elephant Conflicts Using GIS-MCDA in a human dominated landscape	Geography and Sustainability (7 Sept. 2023, Online)	
	Study of Thalawa Division Application of Multi-criteria Decision-making Techniques for Mapping Groudwater Potential zone; A case, Sri Lanka	Water MDPI' Scopus International Research Journal (Impact factor 3-53) 30-09-2023	
डॉ. ब्रजेशकुमारमिश्रः	भारत की जी 20 और ब्रिक्स पुरुष भूमिका	मेकल मीमांसा (जुलाई-दिसम्बर, 2023)	0974-0118

छ. सङ्कायानुसन्धानप्रकाशनानि

विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधिः
आधुनिकज्ञानम्	पृथ्वीदिवसः	12 मई, 2023
	विश्वपर्यावरणदिवसः	05 जून, 2023
शोधः	एकदिवसीयशोधकार्यशाला (शोधविभाग-एवं दिल्ली-संस्कृत-अकादम्याः के संयुक्ततत्वावधाने)	04 मार्च, 2024
	आदित्यनाथझास्मारकव्याख्यानमाला	05 मार्च, 2024

V. शिक्षापीठं सम्बन्धितविभागाश्च

पीठाध्यक्षः
प्रो. सदनसिंहः

विभागः

शिक्षाशास्त्रविभागाध्यक्षः
प्रो. सदनसिंहः

क. पीठविषये

1987 तमे वर्षे स्थापितं शिक्षापीठम् आधुनिकविज्ञानपीठसदस्यैः निष्ठापूर्वकं सञ्चाल्यते। विश्वविद्यालये कश्चन आधुनिकसंकायः वर्तते। योग्यता, प्रतिबद्धता, उत्कृष्टता इत्यादीनां विकासाय समर्पितलक्ष्येण सह पीठं विद्यावारिधिमाध्यमेन संस्कृतभाषायाः शिक्षकाणां शिक्षक-प्रशिक्षकाणां सज्जीकरणाय प्रमुखकेन्द्ररूपेण स्थापितम् अस्ति। वैश्वीकरणम्, आधुनिकीकरणं प्रौद्योगिकीसमर्थित-शैक्षिककल्याणम् अनुरूपं च पीठेन संस्कृतभाषाशिक्षणदक्षताविकासाय विविधकार्यक्रमाः उपस्थाप्यन्ते। अत्र शिक्षायां शिक्षाशास्त्री, शिक्षाचार्यः (B.Ed., M.Ed.) विद्यावारिधिः (Ph.D) चेत्यादयः कार्यक्रमाः सञ्चाल्यन्ते।

ख. लक्ष्यम्

शिक्षापीठस्योद्देश्यम्- समकालीनशिक्षणसामग्रीपद्धतिमाध्यमेन मनोवैज्ञानिकबौद्धिकविकासवर्धनपूर्वकं भविष्ये समागम्यमानानां शिक्षकाणां शिक्षणं वर्तते। येन सम्मानितसामाजिकरणाह्वाहनानां समापनेन समाजे शिक्षायाः प्रगतिपरिकल्पना शक्येत।

प्रबलक्षेत्राणि

1. शिक्षायाः दार्शनिकाधारः।
2. शिक्षायाः सामाजिकाधारः।
3. शिक्षायाः मनोवैज्ञानिकाधारः।
4. शिक्षाप्रविधिः।
5. मापनं मूल्याङ्कनं च।
6. विद्यार्थि-अनुकूलशिक्षाशास्त्रम्।

आकर्षकविशेषताः	●	शिक्षामन्त्रालयस्य भारतसर्वकारस्य पीएम-एमएमएनएमटीटी-योजनानुसारं शिक्षणाधिगमकेन्द्रम् (टीएलसी-टीचिंगलर्निंगसेन्टर)।
	●	संसाधनकक्षः।
	●	भाषायाः प्रयोगशालाः।
	●	मनोविज्ञानप्रयोगशालाः।
	●	विभागीयपुस्तकालयः।
	●	शिक्षाप्रौद्योगिकी प्रयोगशाला।

ग. सङ्कायविवरणम्

क्र.सं.	विभागः	पदनाम	प्राध्यापकानां संख्या
1.	शिक्षा	आचार्यः	08
		सहाचार्यः	01
		सहायकाचार्यः	23

घ. शोधदिशानिर्देशविवरणम्

क्र.सं.	शोधनिर्देशकस्य नाम	शोधविषयः	शोधच्छात्राणां संख्या
1.	प्रो. रचनावर्मामोहनः	शिक्षा	2
2.	प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजः	शिक्षा	1
3.	प्रो. मीनाक्षीमिश्रा	शिक्षा	1
4.	डॉ. आरतीशर्मा	शिक्षा	1
5.	डॉ. सुरेन्द्रमहतो	शिक्षा	1
6.	डॉ. जितेन्द्रकुमारः	शिक्षा	1
7.	डॉ. तमन्ना	शिक्षा	1
8.	डॉ. दिनेशकुमारयादवः	शिक्षा	1
9.	डॉ. अजयकुमारः	शिक्षा	1
10.	डॉ. पिंकीमलिकः	शिक्षा	1
11.	डॉ. प्रदीपकुमारझा	शिक्षा	1
12.	डॉ. शिवदत्त-आर्यः	शिक्षा	1
13.	डॉ. सविताराय:	शिक्षा	1
14.	डॉ. प्रेमकुमारसिकरवारः	शिक्षा	1

15.	डॉ. परमेशकुमारशर्मा	शिक्षा	1
16.	डॉ. कैलाशचन्दमीणा	शिक्षा	1
17.	डॉ. सुनीलकुमारशर्मा	शिक्षा	1
18.	डॉ. इकुर्ती वेंकटेशवर्लुः	शिक्षा	1
19.	डॉ. विचारीलालमीणा	शिक्षा	1
		योगः	**20**

ङ. नामाङ्कितानां छात्राणां विवरणम् (श्रेण्यनुसारम्)

क्र. सं.	पाठ्यक्रमः	सामान्याः		अनु. जातिः		अनु.जन जातिः		दिव्यांगवर्गः		वंचितवर्गः		अल्पसंख्यकाः		आर्थिकरूपेण दुर्बलवर्गः		योगः		समस्त योगः
		पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	पु	स्त्री.	पु.	स्त्री	पु.	स्त्री	
1	स्नातकः (बी.एड.) स्नातकोत्तरम्	57	44	22	45	17	13	2	0	56	81	0	0	43	17	197	200	397
2	(एम.एड.)	10	2	0	2	0	0	0	0	5	1	0	0	8	0	23	5	28
4	विद्यावारिधिः	37	14	7	2	1	0	0	0	4	3	0	0	11	4	60	23	83
	योगः	104	60	29	49	18	13	2	0	65	85	0	0	62	21	280	228	508

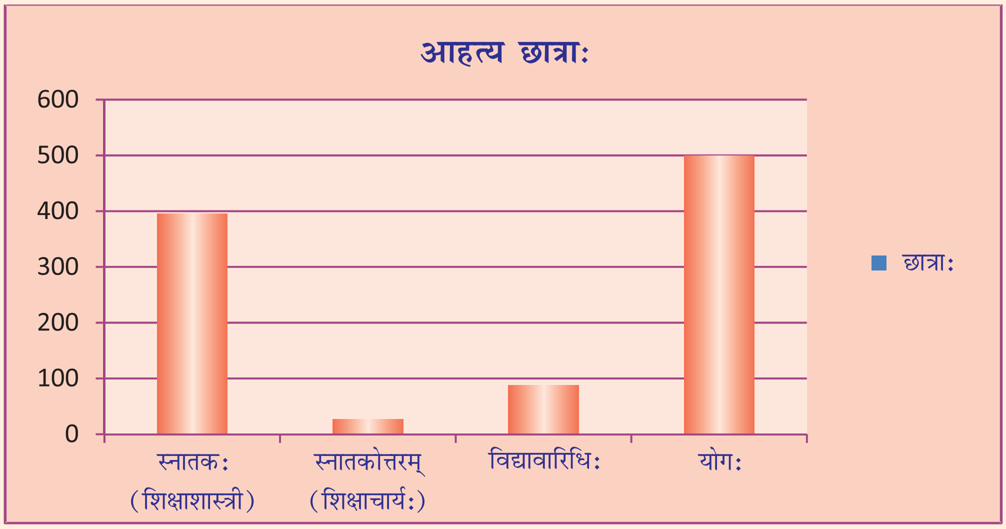

च. संकायानुसन्धानप्रकाशनानि

लेखकस्य नाम	शोधपत्रस्य शीर्षकम्	पत्रिकायाः शीर्षक/पीयर रिव्यूइंग/संपादित वॉल्यूम/प्रकाशित पुस्तकों/कार्यवाही में अध्याय/पेपर्स का शीर्षक	आईएसबीएन संख्या
प्रो. रमेशप्रसादपाठकः	हिन्दू दर्शन सनातन परम्परा	आकांक्षा पब्लिशिंग हाउस	978-81-8370-66-5
	शोध विधि और उपागम	कनिष्क पब्लिशिंग आउस	978-93-89484-97-7
	Aspects of Education	आकांक्षा पब्लिशिंग हाउस	978-81-8370-659-9
	योग शिक्षा-आरोग्य विज्ञान वैश्विक परिदृश्य	कनिष्क पब्लिशिंग आउस	978-93-93322-41-8
	राष्ट्रीय शिक्षा नीति-भारतीय शिक्षा का पुनरूत्थान	कनिष्क पब्लिशिंग आउस	978-93-93322-54-8
	The Management of Teaching Skills	कनिष्क पब्लिशिंग आउस	978-81-972077-0-9
	भारतीय शिक्षा परम्परा	शैक्षिक उन्मेष, केंद्रीय हिंदी संस्थान आगरा,	2581-687X
	स्वामी श्रद्धानन्द के शैक्षिक विचारों की समसामयिक प्रासंगिकता	शोध प्रभा	0974-8946
	व्यक्तित्व निर्माण, तनाव प्रबंधन एवं वैशिक संवर्धन के संबंध में श्रीमद् भगवद्गीता की प्रासंगिकता	शैक्षिक उन्मेष, केंद्रीय हिंदी संस्थान आगरा	2581-687X
	सनातन संस्कृति में प्रकृति संरक्षण की अवधारणा	शैक्षिक उन्मेष, केंद्रीय हिंदी संस्थान आगरा	2581-687X
प्रो. रचनावर्मा	योगः मानसिकस्वास्थ्यञ्च	National Journal or Hindi & Sanskrit Research (Vol-52, Issue Jan-Feb, 2024)	2454-9177
	मिश्रितअधिगमस्य (Blended Learning) अवधारणा-संस्कृत-शिक्षायाः सन्दर्भे	National Journal or Hindi & Sanskrit Research (Vol-52, Issue Jan-Feb, 2024)	2454-9177
	तनावप्रबन्धने योगस्य उपयोगिता	Swami Vivekanand Advanced journal for research and studies (Vol-2, Issue 2, Jan-June, 2024)	2584-105X

डॉ. विचारीलालमीना	समावेशी शिक्षा NEP 2020 के सन्दर्भ में	"IRJMSH" (Vol-14, Issue:6, June 2023)	2277-9809
	पंचतंत्र में मापन एवं मूल्याङ्कन	Anthology The Research (International Journal) (Vol. 8, Issue:10, Jan-2024	2456-4397
डॉ. सुरेन्द्रमहतो	मनोविज्ञानम् आचार्य एवं ग्रन्थ	पी.जी डिप्लोमा-'संस्कृत साहित्य में विज्ञान', इग्नू, नई दिल्ली	e-journal
	धातु एवं रसायन विज्ञान	ई-ज्ञानकोश इग्नू	e-journal
	भाषा सीखना तथा भाषा के द्वारा सीखना	SCERT-दिल्ली पाठ्यक्रमान्तर भाषा पर आधारित स्व-शिक्षा सामग्री	978-81-971630-7-4
	श्रीमद् भगवद्गीता में निहित बुद्धि के स्वरूप का मनोवैज्ञानिक अध्ययन	जम्बू द्वीप (मई 2023) The e-journal of Indic studies (IGNOU)	2583-6331
	श्रीमद् भगवद्गीता में निहित बुद्धि के अवधारणा एवं प्रकारों का अध्ययन	शोध प्रभा वर्ष-48, अंक-3, जुलाई-सितम्बर, 2023 ई.	0974-8946
डॉ. अजयकुमार	वैश्विक स्तर पर शिक्षा और समाज के सहसंबंध का विश्लेषण	'वैश्विक परिदृश्य में शिक्षा, साहित्य और समाज' हिन्दी केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाल द्वारा प्रकाशित 2023	978-9937-9649-6-8
	मूल्य अर्थ, प्रकृति और प्रकार	'मूल्य एवं शांति शिक्षा', कालिंदी प्रकाशन, उ.प्र. 2023,	978-81-966420-2-0
	राष्ट्रीय शिक्षा नीति-1986	'भारतीय शिक्षा का इतिहास संकल्प प्रकाशन, 2023	978-93-91435-73-8
	हिन्दी भाषा की अवधारणा और विकास	'शिक्षाप्रियदर्शिनी' (अंक-18, जुलाई-दिसम्बर, 2023)	2454-1230
	A Study of Self-perception of adolescents in relation to academic achievement	A research paper published in TIJER& International Research Journal. Vol. 10, issue-8, Aug 2023	2349-9249
डॉ. शिवदत्त-आर्य	अनुसंधान प्रविवेदन लेखन में प्रचलित मान्यताएं	Educreator Research Journal, Vol. X, Issue-V	2455-0515
	व्याकरणशास्त्रस्य संक्षिप्तेतिहासः'	शिक्षाप्रियदर्शिनी	2454-1230
	'आत्मनिर्भर भारत निर्माण में	PVDT college of Education for	978-93-57-

	भारतीय संस्कृति का योगदानः 21वीं सदी कौशल विकास के सन्दर्भ में	women Mumbai	68-500-9
	व्याकरणशिक्षणम्	अमर ग्रन्थ पब्लिकेशन्स, दिल्ली	978-93-93671-35-6
श्रीमती अनिता	प्रवर्तमानायाः उच्चशिक्षायाः प्रमुखाः समस्याः।	शोधशौर्यम्, Vol. 6, Issue-1 जनवरी-फरवरी 2023	2581-6306

छ अवधौ विभागेन आयोजिताः कार्यक्रमाः

क्र.सं.	विभागस्य नाम	कार्यक्रमस्य नाम	अवधिः
1.	शिक्षाशास्त्रम्	'आत्मनिर्भरभारतं राष्ट्रीयशिक्षानीति-2020 परिप्रेक्ष्ये' विषयक-राष्ट्रीया संगोष्ठी	23 -24.02.2023

शैक्षणिक

सिंहावलोकनम्

शैक्षणिककार्याणां प्रभागः विश्वविद्यालयस्य केन्द्ररूपेण कार्यं करोति, शैक्षणिकनीतिः नियन्त्रयति, शैक्षणिककार्यक्रमान् सुचारुतया निष्पादयति। प्रतिबद्धता, एकं गतिशीलं शिक्षणसमुदायं पोषयितुं वर्तते यत्र नवाचारः उत्कृष्टता च उत्पद्यते।

महत्त्वपूर्णदायित्वम्

- पाठ्यक्रमपरिवर्धनम्।
- गुणवत्ताऽऽश्वासनम्।
- छात्रसहकारिसेवाः।
- संकायविकासः।
- शैक्षणिकयोजना।

प्रयासाः उपलब्धयश्च

शैक्षणिककार्याणां प्रभागः केषाञ्चन प्रमुखप्रयत्नानाम् उपलब्धीनां च प्रकाशनं कृत्वा गर्वितः अस्ति।

- **अन्तरविषयकार्यक्रमाः**- ज्ञानस्य परस्परसम्बद्धतायाः अन्वेषणार्थं छात्रान् प्रोत्साहयितुं नूतनानाम् अन्तरविषयकार्यक्रमाणाम् आरम्भः।
- **अनुसन्धासहयोगः**- छात्राणां संकायस्य च मध्ये शोधसहकार्यस्य सौविध्यं करोति तथा च विश्वविद्यालयस्य अन्तः सशक्तस्य शोधसंस्कृतेः विकासे योगदानं ददाति।

- **अन्ताराष्ट्रियप्रतिभागिता**- विश्वे प्रतिष्ठितसंस्थाभिः सह प्रतिभागिताद्वारेण वैश्विकसंपर्कस्य स्थापनया च छात्राणां संकायस्य च बहुमूल्यम् अन्ताराष्ट्रियम् अनुभवं प्रदातुं च भवति।

संभाविदिशाः

भाविकाले संभाव्यं दृष्ट्वा शैक्षणिककार्याणां प्रभागः एतेषु प्रतिबद्धः अस्ति-विविधानां हितानां पूर्त्यर्थं शैक्षणिककार्यक्रमाणां विस्तरः। शिक्षणपरिणामवर्धनार्थम् अत्याधुनिकशिक्षणपद्धतीनां प्रयोगः। अनुसन्धानस्य मूलभूतसंरचनायाः सुदृढीकरणं, जिज्ञासासंस्कृतेः प्रवर्धनं च।

छात्रकल्याण

सिंहावलोकनम्

छात्रकल्याणविभागः विश्वविद्यालयस्य केन्द्ररूपेण कार्यं करोति, यः सर्वेषां छात्राणां कृते सहायकं समावेशिनं वातावरणं पोषयितुं समर्पितः अस्ति। अत्र न केवलं शैक्षणिकविकासस्य अपितु प्रत्येकं व्यक्तेश्च व्यक्तिगतसामाजिकविकासस्य चापि प्रवर्धनम् उद्दिष्टम् अस्ति।

महत्त्वपूर्णदायित्वम्

- छात्रसहकारिसेवाः।
- सांस्कृतिकाः पाठ्येतरक्रियाकलापाश्च।
- स्वास्थ्यं कल्याणप्रयत्नश्च।
- सामुदायिकसंलग्नता।
- आजीविकाविकासः।

गतिविधयः -

1. 25 तः 31 अगस्त, 2023 दिनाङ्के प्रो. यशीवरसिंहमहोदयस्य संयोजने 'संस्कृतसप्ताहः' आयोजितम्। डॉ. दिनेशयादवः डॉ. परमेशशर्मणौ सह-संयोजकौ आस्ताम्।
2. 27 अगस्त, 2023 दिनाङ्के डॉ. दिनेशयादवस्य संयोजने संस्कृत-आपणम् आयोजितम्।
3. 23-24 जनवरी, 2024 दिनाङ्कौ प्रो. शिवशंकरमिश्र संयोजने तथा डॉ. दिनेशयादवस्य सह-संयोजने 61तमी राज्यस्तरीयशास्त्रीयस्पर्धायाः आयोजिता।
4. 22 जनवरी, 2024 दिनाङ्के प्रो. शिवशंकरमिश्र संयोजने 'संस्कृतसङ्गमः' आयोजितम्।
5. 02 मार्च, 2024 दिनाङ्के डॉ. दिनेशयादवस्य संयोजने सरलमानकसंस्कृतम् कार्यशालायोजितम्।
6. 16 मार्च, 2024 दिनाङ्के डॉ. दिनेशयादव संयोजने तथा डॉ. आरतीशर्मवर्याः सह-संयोजने संस्कृतशिक्षणशास्त्र कार्यशाला संस्कृत-अकादमेः संयुक्त तत्त्वावधाने आयोजितम्।

सरलमानकसंस्कृतम्

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः

GPS Map Camera
New Delhi, Delhi, India
G5RM+95P, Block B, Qutab Institutional Area, New Delhi, Delhi 110016, India
Lat 28.541003°
Long 77.182789°
28/08/23 12:22 PM GMT +05:30
Google

केन्द्राणि

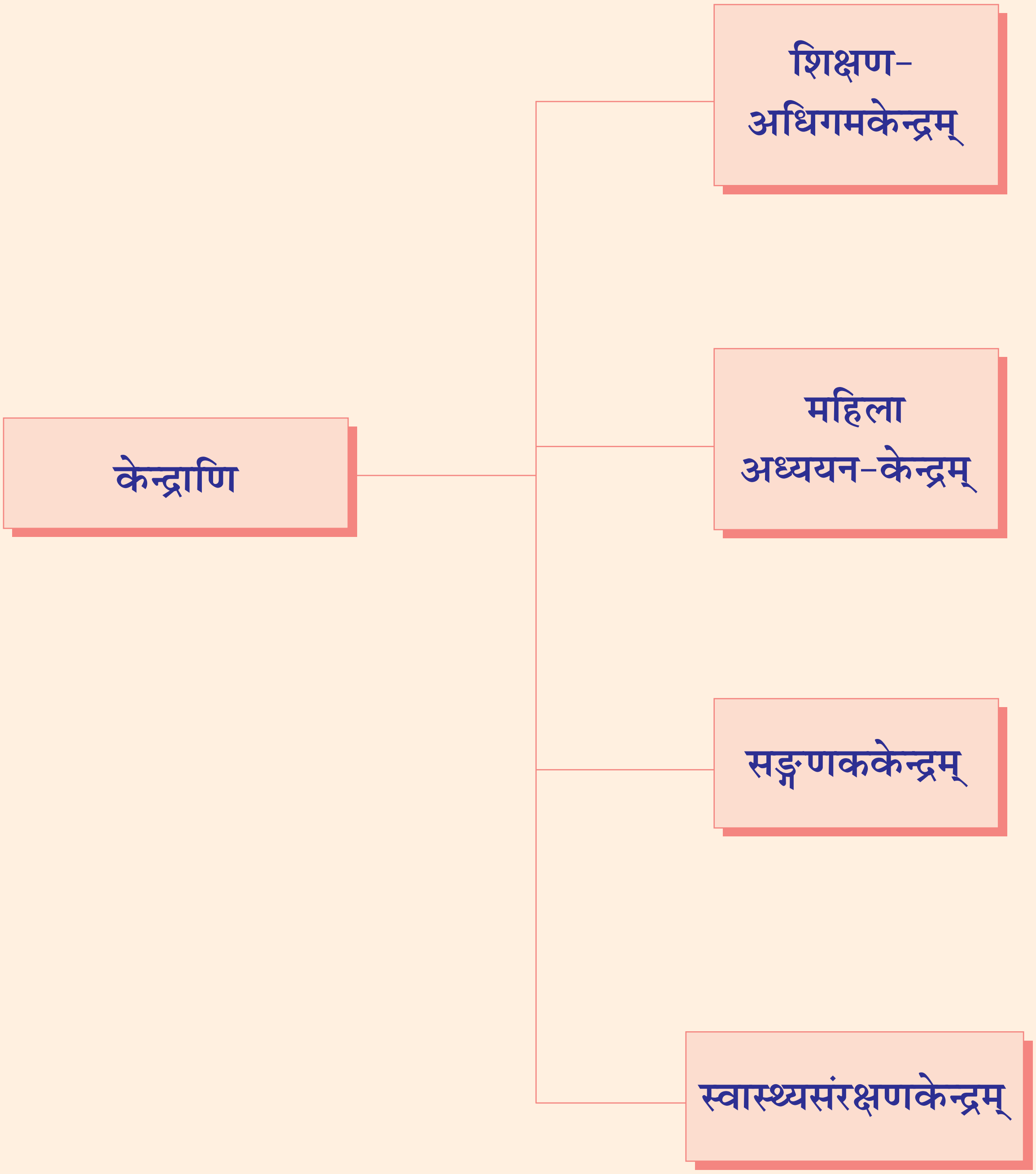
केन्द्राणि
शिक्षण-अधिगमकेन्द्रम्
महिला अध्ययन-केन्द्रम्
सङ्गणककेन्द्रम्
स्वास्थ्यसंरक्षणकेन्द्रम्

शिक्षण-अधिगम-केन्द्रम्

क. केन्द्रविषये

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य शिक्षणाधिगमकेन्द्रस्य स्थापना 2017 तमे वर्षे भारतसर्वकारस्य शिक्षामन्त्रालयेन पाण्डितमदनोहनमालवीयराष्ट्रियशिक्षकमिशन इति शिक्षणयोजनायाः अन्तर्गतत्वेन विहिता। अस्य केन्द्रस्य दृष्टिकोणं शिक्षणाधिगमप्रणालीनां डिजाइन-विकास-कार्यान्वय-मूल्याङ्कनादीनां भाषाशिक्षा प्रदीयते। विशेषरूपेण संस्कृतसम्बद्धशिक्षकाणां शिक्षकप्रशिकाणां कौशलानां दक्षतानां च विकासः वर्तते। 2017 तमे वर्षे केन्द्रस्य स्थापनायाः अनन्तरं केन्द्रस्य नेतृत्वं प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजवर्या करोति।

सप्तमे चरणे (2023-24) तमे 2023 तमस्य वर्षस्य अक्टूबर मास पर्यन्तं केन्द्र द्वारा ऑनलाइन माध्यमेन नवानां (09) कार्यक्रमाणां सफलतापूर्वकायोजनम् उच्चशिक्षायाः प्रतिष्ठित संस्थानानाम् 69 विषयविशेषज्ञानां योग्य मार्गदर्शने अभवत्, यैव देशस्य सर्वेभ्यः राज्येभ्यः केन्द्रशासित प्रदेशेभ्यश्च 1099 प्रतिभागिनः लाभान्वितः अभवत्। एषु 09 कार्यक्रमेषु 06 व्याख्यानाः रा.शि.नी. 2020 आधारिताः, 01 द्विसाप्ताहिक ऑनलाइन राष्ट्रीयसंकायविकासकार्यक्रमः (एफ.डी.पी.), एकसाप्ताहिक ऑनलाइन-राष्ट्रीयसंकायविकासकार्यक्रमः (एफ.डी.पी.) एवञ्च एकः एकमासिक ऑनलाइन संकायानुबोधनकार्यक्रमः विश्वविद्यालयानां छात्रेभ्यः अध्यापकेभ्यश्च आसन्। एतेषां कार्यक्रमाणां विवरण तेषां विषय-अवधि-दिनाङ्क-कार्यक्रमप्रकार-स्तर-विषयविशेषज्ञ-प्रतिभागिनां संस्था सहितः निम्नतालिकायां प्रस्तुतः अस्ति।

टी.एल.सी.केन्द्र द्वारा आयोजितकार्यक्रमाणां विवरणम्
(दिनांक 01 अप्रैल, 2023 तः 30 अक्टूबर, 2023 पर्यन्तम्)

क्र.सं.	कार्यक्रम का प्रकार	विषय	दिनांक	अवधि दिनों में	प्रतिभागियों की संख्या
1.	एफ.डी.पी.	अधिगम परिणाम एवं उद्देश्य: अभिकल्प एवं निर्माण	24-28 अप्रैल, 2023	05	52
2.	एफ.डी.पी.	तकनीकी शिक्षणशास्त्रीय एवं शोध कुशलता संवर्द्धन	29 मई से 08 जून, 2023	10	123
3.	एफ.डी.पी.	संकाय विकास कार्यक्रम	13 जुलाई से 11 अगस्त, 2023	30	46
4.	व्याख्यानमाला	भारतीय ज्ञान प्रणाली एवं दर्शन : राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020	22 अप्रैल, 2023	01	103
5.	व्याख्यानमाला	भारतीय ज्ञान प्रणाली एवं समाजशास्त्र: राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020	18 मई, 2023	01	85
6.	व्याख्यानमाला	भारतीय ज्ञान प्रणाली एवं मनोविज्ञान: राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020	13 जून, 2023	01	206
7.	व्याख्यानमाला	भारतीय ज्ञान प्रणाली एवं प्रबन्धन : राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020	12 अगस्त, 2023	01	183
8.	व्याख्यानमाला	भारतीय ज्ञान प्रणाली एवं सुस्थित जीवन शैली: राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020	29 अगस्त, 2023	01	157
9.	व्याख्यानमाला	भारतीय ज्ञान प्रणाली एवं पर्यावरण शिक्षा: राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020	18 अक्टूबर, 2023	01	144
			कुल प्रतिभागी		**1099**

शिक्षण-अधिगम-केन्द्रे कार्यरतकर्मचारिणां विवरणम् (पदवार)

क्र.सं.	पद नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	परियोजनाप्रमुखः	01
2.	प्राध्यापकसदस्याः	02
3.	प्रशासनिकाधिकारी	01
4.	लेखाधिकारी	01
5.	सङ्गणकसहायकः	01
6.	कनिष्ठलिपिकः	01
7.	बहुकार्यकर्मचारी	01

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य (केन्द्रीयविश्वविद्यालयस्य) मालवियमिशन-शिक्षकप्रशिक्षण केन्द्रस्य (M.M.T.T.C.) (पूर्वेशिक्षणाधिगम केन्द्रस्य T.L.C.) स्थापना 2023तमे वर्षे विश्वविद्यालयानुदान आयोगेन (U.G.C.) शिक्षामन्त्रालयेन भारतसर्वकारेण कृता। अस्य केन्द्रस्य मुख्योद्देश्यम् उच्चशिक्षासंकायसदस्येषु N.E.P. 2020 इत्यस्यानुरूपेण उच्चतमशिक्षणम्, अधिगमाय अनुसन्धाय च दक्षतानां कौशलानाञ्च विकासः करणीयः। उच्चशिक्षायाः सर्वस्तरेषु संकाय क्षमतासंवर्धनाय गुणवत्तायाः उत्कृष्टतायाः च प्रमुख क्षेत्रेषु केन्द्रमिदम् प्रमुखं स्थानं भजते। यस्य विश्वविद्यालयानुदानायोगस्य, HRDC, पण्डितमदनमोहनमालवीय राष्ट्रीय शिक्षक प्रशिक्षण योजनायाः अन्तर्गतत्वेन सञ्चालित-विभिन्नकेन्द्रेः विभिन्नकार्यक्रमाणां माध्यमेन सुष्टुतया सञ्चाल्यते। भौतिकीय मानवीय संसाधनानां इष्टतम प्रयोग दृष्ट्या शिक्षामन्त्रालय द्वारा U.G.C. इत्यस्य HRDC एवं पंडितमदनमोहनमालवीयराष्ट्रियशिक्षक-प्रशिक्षण योजनायाः अन्तर्गतत्वेन स्थापित केन्द्राणां समञ्जनाय एकीकरणाय दृढाधारप्रदानाय च N.E.P. 2020 इत्यस्य प्रभावी क्षमता संवर्धन प्रयासाय मालवीयमिशन इतिनामक लोकप्रिय कर्तुं MMTTP इति माध्यमेन अस्योद्घाटनम् माननीयशिक्षामन्त्रिणा श्रीधर्मेन्द्रप्रधानमहाभागेन सितम्बर मासस्य 5 दिनाङ्कः 2023तमे वर्षे कृतम्। अस्याः योजनायाः क्रियान्वयनाय 111 उच्च शिक्षासंस्थानेषु 66 HRDC, 45 PMMMNT केन्द्राणां स्थापना कृता। यत्र अस्मद् केन्द्रं प्रामुख्यं भजते। अस्य केन्द्रस्योद्घाटनम् U.G.C. इत्यस्य माननीयः अध्यक्षः एम.जगदीशकुमारः अक्टूबरमासस्य 30 दिनाङ्के 2023तमे वर्षे अकरोत्

केन्द्रेण अष्टानाम् ऑनलाइनराष्ट्रियानां **नवशिक्षानीत्याधुनिकत्याताभिमुखीकरणसंवेदीकरण-कार्यक्रमाणां** सफलतापूर्वकम् आयोजनं विहितम्। अस्य कार्यक्रमस्य मुख्योद्देश्यं नारीशिक्षानीतेः प्रभाविकार्यान्वयनाय प्रतिभागिनां नवशिक्षानीतेः 2020 प्रमुखलविषयाणां बोधनम् उन्मुखीकरणं च वर्तते। कार्यक्रमाः गूगलमीट् इति माध्यमेन ऑनलाइनमोड द्वारा आयोजिताः।

कार्यक्रमस्यादौ केन्द्रस्य प्रमुखा **अमितापाण्डेयभारद्वाजः** प्रतिभागिनः स्त्रीगतपुरस्सरं प्रमुखविषयाणां निर्देशनपूर्वकं समेषां स्वागतं कृतवती। एतेषां 8 कार्यक्रमाणां निमित्तं एम्.एम्.टी.टी.पी. पोर्टल इत्यत्र आहत्य 655 प्रतिभागिनः पञ्जीकरणं कृतवन्तः। यत्र 529 प्रतिभागिनः साफल्येन कार्यक्रम परिसमापितवन्तः। कार्यक्रमाणां विवरणं दिनाङ्कानुगुणं पञ्जीकृतप्रतिभागिनां सूच्यनुसारं तालिकायां प्रस्तुतं वर्तते।

एम.एम.टी.टी.सी. केन्द्र द्वारा नवम्बर, 2023 तः मार्च, 2024 यावत् आयोजितकार्यक्रमाः (चरणम्- VII)

कार्यक्रम सं.	दिनांकः	पंजीकृतप्रतिभागि सं.	लाभार्थी सं.
1.	13 तः 22 नवम्बर, 2023	25	25
2.	18 तः 28 दिसम्बर, 2023	98	83
3.	02 तः 11 जनवरी, 2024	80	56
4.	15 तः 24 जनवरी, 2024	110	77
5.	05 तः 14 फरवरी, 2024	113	113
6.	19 तः 28 फरवरी, 2024	104	77
7.	06 तः 15 मार्च, 2024	58	44
8.	13 तः 22 मार्च, 2024	67	54
	कुल	**655**	**529**

एम्.एम्.टी.टी.पी. सूचना-विवरणिकानुसारं 8 प्रमुख NEO विषयकाणां पूरणाय समेषां कार्यक्रमाणां 16 सत्रेषु सञ्चालनं कृतम्। समग्रबहुविषयकशिक्षा, भारतीयज्ञानप्रणाली, शैक्षणिकनेतृत्वम्, शासनप्रबन्धनं, अनुसन्धानं विकासः, उच्चशिक्षा समाजः, कौशलविकासः, छात्रविविधता, समावेशिशिक्षा, सूचना संचारप्रौद्योगिकी च आसन्।

मालवीयमिशनशिक्षणाधिगमकेन्द्रे कार्यरतकर्मचारिणां विवरणम् (पदक्रमेण)

क्र.सं.	पद नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	निदेशकः	01
2.	प्राध्यापकसदस्यौ	02
3.	प्रशासनिक-अधिकारी	01
4.	लेखा-अधिकारी	01
5.	परियोजनासहायकः	01
6.	कंप्यूटरसहायकः	01
7.	सहायककर्मचारी	01

महिला-अध्ययन-केन्द्रम्

क. केन्द्रविषये

महिलाध्ययनकेन्द्रस्य स्थापना 2005 तमे वर्षे दशमयोजनायाः अन्तर्गत्वेन कृता। संकायसदस्यानां नियुक्तिः मार्चमासे 2006 तमे वर्षे कृता। केन्द्रम् अप्रैलमासे 2006 तमे वर्षे स्वकार्यं समारब्धवत्। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः महिलाध्ययनकेन्द्रयुक्तः एकमात्रं गौरवप्राप्तं संस्कृत-विश्वविद्यालयः वर्तते। अधुना केन्द्रस्य अध्यक्षतां प्रो. मीनूकश्यपवर्या कुरुते।

संस्कृतविश्वविद्यालयस्य पारम्परिकवातावरणे महिलाध्ययनकेन्द्रस्य काचिद् विशेषा कार्यसूची वर्तते।

ख. केन्द्रस्योद्देश्यानि-

- भाारतीयमहिलानाम् अतीतगौरवसम्मानानां पुनर्जीवनम्।
- गतसमयस्य महिलानां उपलब्धीनां पूर्णतानाम् अनुकरणाय आकर्षरूपेण उपस्थापनम्।
- महिलाध्ययनदृष्ट्या प्राचीनग्रन्थानाम् अवलोकनम्।

ग. कार्यक्रमस्य आयोजनम्-

क्र.सं.	कार्यक्रमनाम	दिनाङ्कः
1.	दशदिवसीयजेंडर संवेदीकरणफाउंडेशनकोर्स (शिक्षाशास्त्री प्रथमवर्षीयच्छात्राणां कृते)	20-4-2023तः 03-05-2023 पर्यन्तम्
2.	स्वतन्त्रतायाः अमृतमहोत्सवोपलक्ष्ये प्रतियोगिताः	14-08-2023तः 21-08-2023 पर्यन्तम्
3.	जेंडर संवेदीकरणकार्यशाला (शिक्षाचार्य-प्रथमवर्षीयच्छात्राणां कृते)	26-02-2024

4.	महिलास्वास्थ्यजागरूकताकार्यक्रमः	05-03-2024
5.	अन्താराष्ट्रियमहिलादिवसोपलक्ष्ये प्रतियोगिताः	01-03-2024तः 06-03-2024 पर्यन्तम्
6.	मानसिकस्वास्थ्यजागरूकताकार्यक्रमः	21-03-2024
7.	दशदिवसीयजेंडरसंवेदीकरणफाउंडेशनकोर्स	12-02-2024तः 23-02-2024 पर्यन्तम्

सङ्गणककेन्द्रम्

क. केन्द्रविषये

विश्वविद्यालयस्य संगणककेन्द्रं विगतवर्षेषु परिसरे तकनीकिसम्बद्धसेवानां केन्द्ररूपेण कार्यं कृतवत्। विश्वविद्यालयस्य सॉफ्रटवेयर-विकासे कम्प्युटरकेन्द्रस्य महत्त्वपूर्णा भूमिका वर्तते। केन्द्रं विश्वविद्यालयस्य सर्वेभ्यः संकायसदस्यानां कर्मचारिणां छात्रणां कृते विविधसेवाः प्रददाति। विश्वविद्यालयस्य संगणककेन्द्रं व्यापक-अन्तर्जालेन सह आईटी-आवश्यकतायै विशिर्षस्थितौ वर्तते। केन्द्रमिदम् एकडेटासेन्टर, उच्चनिष्पादनं, संगणकसौविध्यं, प्रशिक्षणकेन्द्रम्, अत्याधुनिकसर्वर, भण्डारण-विभिन्न-उन्नत-एप्लिकेशनसाफ्रटवेयर इत्यादीनां सैविध्यं प्रददाति। संगणककेन्द्रम् विश्वविद्यालयस्य (जी.बी.पी.एस. फाइबर-ऑप्टिक नेटवर्क) इति व्यापकवेगवत् कर्तुं प्रयतते। केन्द्रं सर्वान् शैक्षणिकविभागान् छात्रवासं पुस्तकालयानां भवनानि अन्यकेन्द्राणि च सौविध्येन योजयति। संगणककेन्दम् ई-केम्पससौविध्यं प्रददाति। यत्र अन्तर्जालं सम्मिलितं वर्तते। यच्च उच्चगतिना सह निर्बाधसक्रियतया 24x7 इत्यर्थे उद्घटितं वर्तते। प्रयोगशाला, छात्रवासः, पुस्तकालयश्च वायर्ड-गीगाबिट-लैन-कनेक्टिविटि-वायरलेस-एक्सेस-पॉइंटादीनां माध्यमेन संगणकीय-सौविध्यं प्रददाति। केन्द्रेण विश्वविद्यालयपरिसरः वाईफाई इति समक्षमरूपेण ई-कैम्पस प्रमाणेन परिणीतः।

संगणककेन्द्रं विश्वविद्यालयसमुदायाय संगणकीयसौविध्यम्, प्रशिक्षणम्, शिक्षणम्, ई-मेल, वेबसाइट-होस्टिंगविकास-प्रबन्धनम् इत्यादिगुणवत्तापूर्ण-सौविध्यं प्रददाति। अत्र शोधकर्तारः मूल्ययुक्तप्रदत्तविश्लेषणे साहाय्यं प्राप्नुवन्ति। विश्वविद्यालये अन्तर्जालसौविध्यानां विस्तारः कृतोऽस्ति। वर्ल्ड-वाइड-वेब इति यावत् सामर्थ्यं सक्षमता प्राप्ता। विभिन्नपाठ्यक्रमच्छात्राणां कृते प्रयोगशालासौविध्यं प्रदीयते।

ख. वर्तमानम् आईटी-भौतिकसंसाधनम्

- विश्वविद्यालयस्य पार्श्वे अन्तर्जाल-एक्सेस इत्यनेन सह सम्यक् सुसज्जिताः तिस्रः वातानुकूलित-प्रयोगशालाः सन्ति। छात्राणाम् अधिगमनाय कौशलेषु परिष्काराय नवारणाह्वाहनानि सज्जीकर्तुं पाठ्यक्रमस्यानुसारं विभिन्नशिक्षणोपकरणं रक्षितम्। यथा- इण्टरैक्टिव-बोर्ड, एलसीडीटीवी, मल्टीमीडिया, प्रोजेक्टर विभिन्नशेक्षिकसॉफ्टवेयर् इत्यादीनाम् उपयोगः क्रियते।
- विश्वविद्यालये 126 संगणकानि अन्यावश्यकानि आईसीटी-उपकरणानि, तत्र शिक्षाविभागाय भाषाप्रयोगशाला, शैक्षणिकप्रौद्योगिकीप्रयोगशाला, संगणकप्रयोगशाला इत्यादयः प्रयोगशालाः सन्ति।
- एतदतिरिक्तम् अनुसन्धानच्छात्राणाम् उपचारात्मक-नेट-पाठनकक्षायै आईसीटी-उपकरणानि स्मार्टकक्षाः च उपस्थापिताः।
- विश्वविद्यालयस्य कार्यक्रमाणाम् आयोजनाय स्वर्णजयन्तीसदने भूमितले इण्टरैक्टिवपैनलद्वयं स्थापितम्।
- विश्वविद्यालये शिक्षामन्त्रालयस्य एनकेएन-प्रोजेक्ट इत्यनुसारेण 1.0 जी.वी.पी.एस पीआरआई-इण्टरनेट कनेक्टिविटि इत्यादिभिः सह अन्तर्जालसौविध्यं कृतम् अस्ति। अत्र छात्राः संकायाः, अनुसन्धानकर्तारः सर्वविभागानां विभिन्नस्रोतोभ्यः, विविधप्रकारकसूचनाः प्राप्तुं सामग्रीसंकलने च साहाय्यं प्राप्नुवन्ति।
- परिसरे अन्तर्जाल-वाईफाई-समुपलब्धता-विश्वविद्यालये शिक्षामन्त्रालयस्य दिशानिर्देशानाम् अनुसारेण जियो-नेटवर्क-माध्यमेन छात्राः, संकायाः, विभागाः वाईफाई-सौविध्यं प्राप्नुवन्ति। विश्वविद्यालये इण्टरनेट-सेवा नेटवर्कमूलसंरचना च उपलभ्यते।
- विद्यालयः एमओओसी-यूजीसी इत्यस्य स्वयं पोर्टलनिमित्तं विभिन्नविषयेषु चलच्चित्रव्याख्यान-संरक्षणाय वर्चुअल-ईकक्षोऽपि स्थापितोऽस्ति।
- विश्वविद्यालयस्य त्रिभाषी अन्तर्जालसङ्केतः संस्कृत-हिन्दी-अंग्रेजी-संस्करणेषु अनुरक्ष्यते। काले-काले इनहाउसविधिना अद्यतनः क्रियते।
- विश्वविद्यालये 550 एक्सटेंशन-डिजिटल-एनालॉग-लाइन इत्यादिभिः सह ईपीएवी एक्ससौविध्यमपि वर्तते।

ग. सङ्गणककेन्द्रेण प्रदीयमानानि सामान्यसौविध्यानि

सङ्गणक-केन्द्रं विश्वविद्यालयाय सङ्गणकीय-सौविध्येषु, विद्युत्सङ्केतः (e-mail), अन्तर्जालीयायोजनम् (website hosting), विकासः प्रबन्धनञ्च इत्यादिषु गुणवत्तापूर्णां सेवां प्रददाति। एतत् केन्द्रं शोधकर्तृभ्यः तेषां बहुमूल्यदत्तांशविश्लेषणे सहायकं भवति, विश्वविद्यालये अन्तर्जालसौविध्यानां विस्तारं करोति, विश्वजालस्य प्रवेशं सक्षमयति, विश्वविद्यालयस्य छात्राणां कृते प्रयोगशालासौविध्यानि च प्रददाति। इदं केन्द्रं विश्वविद्यालयस्य अधोलिखितावश्यकताः पूरयति।

जेम् इत्यस्य माध्यमेन विश्वविद्यालये सर्वेषां सूचनाप्रौद्योगिकीमूलसंरचनानां क्रयणं स्थापना च।

एतेषां एएम्सी सहितं सर्वेषां सङ्गणकानां, आनुषङ्गिकसामग्रीणां, जालकृतीनां च परिपालनकरणम्।

- विश्वविद्यालयस्य सामाजिकमाध्यमपुटलेखानाम् अर्थात् यूट्यूब, फेसबुक, ट्विटर इत्यादीनां प्रबन्धनम्।
- विश्वविद्यालयस्य सर्वेषां विविधजालवितरकस्य अनुरक्षणम्। (Server management)
- विश्वविद्यालयस्य विभिन्नशिक्षण-शिक्षणेतरविभागेषु, कर्मचारिनिवासस्थानेषु, छात्रावासे, अतिथिगृहेषु इत्यादिषु अन्तर्जाल-प्रवेशप्रदानम्।
- विभिन्नविभागेषु, छात्रावासे, कर्मचारिणाम् आवासेषु, अतिथिगृहे इत्यादिषु दूरसञ्चारसौविध्यानां प्रदानं तथा च सञ्चारप्रणालितन्त्रांशानां प्रबन्धनम्।
- विश्वविद्यालयस्य जालकृतीनां बाह्यभञ्जकैः संरक्षणं, जालकृतिषु भाराणां सन्तुलनम्, अनपेक्षित-सम्मर्दानां शोधनम्, अवाञ्छितानाम् अन्तर्जालीयसामग्रीणाम् अवरोधनं तथा च प्राथमिकतां निर्दिश्य जालकृतेः सम्मर्दानां सुव्यवस्थितं कर्तुं दहनदुर्गप्रणाल्याः प्रबन्धनम्।
- विश्वविद्यालये कार्यं कुर्वतां कर्मचारिणां जालकृति-दूरसंचार-यन्त्रांशसम्बद्धानां समस्यानां समाधान-करणम्। सूचनाप्रौद्योगिक्या आधारभूतसंरचनायाः प्रबन्धनम्, विश्वविद्यालयप्रयोगशालानां संजाल-सम्बद्धानां विषयाणां समाधानम्।
- विश्वविद्यालये नियोजितैः अभियन्त्रणकर्मचारिभिः पद्धतेः यन्त्रांशस्य च आन्तरिकसम्यक्करणम्।
- विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणः छात्राः च कुत्रापि स्थित्वा स्वस्य विद्युत्सङ्केतलेखानां प्रवेशं कर्तुं सङ्केततन्त्रांशस्य साहाय्येन जालवितरकस्य प्रशासनं कर्तुं प्रभवेयुः।
- प्रतिलिखितम् (Backup) पुनर्प्राप्तिश्च (Recovery)-भण्डारण/सञ्चिकाजालवितरके उपयोक्तृभिः गृहनिर्देशिकानां साप्ताहिकरूपेण प्रतिलेखनं क्रियते।
- सङ्गणककेन्द्रेण विश्वविद्यालये समर्थद्वारिकायाः (Samarth Portal) विद्युत्परिपालन- (e-governance) परियोजनायाः च कार्यान्वयनम् आरब्धम् अस्ति तथा च प्रवेशः, प्रवेशघटकाः (input modules) चेत्यादीनां सफलतया आरम्भः कृतोऽस्ति।

- सङ्गणककेन्द्रं AISHE द्वारिकायां (Portal), केन्द्रियविश्वविद्यालयद्वारिकायाञ्च (Portal) इत्यादिषु दत्तांशानां प्रबन्धनम्, उपारोपणं च करोति।

विश्वविद्यालयस्य आधिकारिकजालस्थलस्य प्रबन्धनम्- विश्वविद्यालयेन सह सम्बद्धानां सामान्यसूचनानाम् अतिरिक्तं विश्वविद्यालयस्य जालस्थल-उपयोक्तृभ्यः निम्नलिखितसौविध्यानि प्रदत्तानि सन्ति।

- ➢ विश्वविद्यालयस्य जालपुटं त्रिभाषिकम् वर्तते, अर्थात् संस्कृतभाषायां, हिन्दीभाषायाम्, आङ्ग्ल-भाषायाञ्च अस्ति।
- ➢ विकाशनम् (निविदा) आजीविका (कैरियर्) च- उद्धरणस्य/विकाशनानाम् उद्योगविज्ञापनानां प्रकाशनम्।
- ➢ विभिन्नप्रकाराणां, पत्र-परिपत्र-अधिसूचनादीनां प्रकाशनम्।
- ➢ ई-संसाधनम्- संकायाध्यापकानां छात्राणां च कृते जे-गेट्, शोधगङ्गा इत्यादीनां ई-संसाधनानाम्/पत्रिकाणां उपलब्धीकरणं यत् तेषां शोधकार्यस्य कृते उपयोगि स्यात्।
- ➢ पूर्वविद्यार्थिनः पञ्जीकरणम्- विश्वविद्यालयस्य पूर्वविद्यार्थिनः जालस्थलमार्गेण स्वयमेव पञ्जीकरणं कर्तुं शक्नुवन्ति।
- ➢ प्रवेशसम्बद्धसूचना- जालस्थलप्रवेशप्रक्रियया सम्पूर्णसूचनायाः, प्रवेशपरीक्षायाः, परिचयनियमावल्याः, अन्यसम्बद्धसूचनायाः, आवेदनपत्रस्य, परिणामस्य च पूर्णं विवरणं प्रदीयते।
- ➢ जालस्थलमाध्यमेन विद्यमानाः सूचनाः- विश्वविद्यालयस्य सम्बद्धविभागानाम् आग्रहानुसारं सङ्गणककेन्द्रेण आन्तरिकरूपेण अद्यतन्यः क्रियन्ते।

घ. प्रशिक्षणं पाठ्यक्रमः

सङ्गणककेन्द्रं विभिन्नविषयेषु पारम्परिकसङ्गणकपाठ्यक्रमाणाम् अतिरिक्तछात्राणां, शोधसहकारिणाम्, अध्यापन-शिक्षणेतर-कर्मचारिणां कृते तेषां सङ्गणकक्षमतानाम् एवञ्च तेषामुद्योगेषु आवश्यकतानुसारं विभिन्नतन्त्रांशानां ज्ञानवर्धनं कर्तुं प्रशिक्षणकार्यक्रमान् चालयति।

ङ. प्रमाणपत्रम् उपाधिपत्रं- (डिप्लोमा) पाठ्यक्रमश्च -

सङ्गणककेन्द्रं व्यावसायिककौशलं ज्ञानं च वर्धयितुं विश्वविद्यालयस्य राजस्वं च प्राप्तुं सप्ताहान्ते (शनिवासरे रविवासरे च) कार्यरतव्यावसायिकानां छात्राणां च कृते निम्नलिखितस्ववित्तपोषितान् षाण्मासिकान् अंशकालिकान् उपाधिपत्र (डिप्लोमा)सङ्गणकपाठ्यक्रमान् चालयति।

- सङ्गणकानुप्रयोगे (Computer Application) उपाधिपत्रम् (डिप्लोमा)।
- जालपरिकल्पना (Web Designing) इत्यस्मिन् प्रमाणपत्रम्।
- सङ्गणकविधिलेखनप्रक्रिया (Computer Programming) इत्यस्मिन् प्रमाणपत्रम्।
- कार्यालयस्वचालने (Office Automation) प्रमाणपत्रम्।

च. प्रशिक्षणकार्यक्रमः

सम्पूर्णे कोविड्-१९ महामारी-काले सङ्गणक-केन्द्रेण गूगल-मीट्-माध्यमेन जालाधारितकक्षां गृहतां शिक्षकाणां कृते जालाधारित-पाठ्यक्रमाः, लघु-प्रशिक्षण-सत्राणि च क्रियन्ते स्म, तथैव अन्येषां कर्मचारिणां सदस्यानां कृते जालाधारित-समागमेषु सम्मेलितुं सौविध्यं च दत्तम् आसीत्। तदतिरिक्तं सङ्गणककेन्द्रं सर्वेषां विश्वविद्यालयकर्मचारिणां शोधसहकारिणां च कृते अल्पकालीनसङ्गणकप्रशिक्षणकार्यक्रमं चालयति यत् तेषां सङ्गणकसम्बद्धविशेषज्ञतायाः समस्यानां समाधानं च कर्तुं साहाय्यं करोति।

छ. सङ्गणककेन्द्रे निम्नलिखितशिक्षणेतर कर्मचारिणः पदस्थापिताः वर्तन्ते-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	कार्यकारिप्रबन्धकः	01
2.	सहायकपरिचरः	01
3.	तकनीकीसहायकः	02
4.	प्रयोगशालापरिचरः	01

ज. भविष्ये सम्भावि

सर्वेषां विभागानां कम्प्यूटरीकरणाय विश्वविद्यालयप्रबन्धनप्रणालीसॉफ्टवेयरं (ई-समर्थगवर्नेन्स सूट् तथा आन्तरिकानुप्रयोगाः) आंशिकरूपेण विश्वविद्यालयेन कार्यान्वितम् तथा च निकटभविष्ये सङ्गणककेन्द्रं समर्थ-परियोजनां पूर्णतया कार्यान्वितं करिष्यति।

स्वास्थ्यसंरक्षणकेन्द्रम्

क. भूमिका

विश्वविद्यालये श्रीलालबहादुरशास्त्रिराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयीयस्वास्थ्यकेन्द्रं विश्वविद्यालयस्य महत्त्वपूर्णकेन्द्ररूपेण कार्यं करोति, यत्र रक्तस्य, यकृतस्य, गुर्दाकार्यस्य च परीक्षणं कर्तुं सुसज्जिता अत्याधुनिकप्रयोगशाला अस्ति। अस्माकं स्वास्थ्यसेवाव्यावसायिकानां समर्पिते दले पञ्च विशेषज्ञवैद्याः सन्ति ये आयुर्वैदिकचिकित्सया सह एलोपैथिकविषये कुशलाः सन्ति, तथैव एकः चिकित्सासहायकः अपि अस्ति यः 24/7 समयेषु आपत्कालीनस्थितौ कार्यं कर्तुं प्रवीणः। अस्माकं सम्माननीयदलस्य सदस्येषु अंशकालिकचिकित्साधिकारी डॉ. के.एल्. ठाकुरः, यः स्त्रीरोगचिकित्सकः, दन्तचिकित्सकः, आयुर्वेदिक-होमियोपैथिक-चिकित्सा-चिकित्सश्च विविधविशेषज्ञसमूहस्य नेतृत्वं करोति। तेषां संयुक्तविशेषज्ञता विश्वविद्यालयसमुदायस्य कृते व्यापकस्वास्थ्यसेवाः सुनिश्चिनोति। स्वास्थ्यकेन्द्रे लाभार्थिनां सौकर्यार्थं सप्ताहे द्विवारं नियमितप्रयोगशालाद्वारा प्रतिदर्शसंग्रहणस्य सौविध्यं विद्यते। एतत् समुपलब्धसौकर्यं छात्राणां, शिक्षकाणां, कर्मचारिणां च कृते विस्तरितम् अस्ति, अहोरात्रं सेवालाभः प्राप्यते। अस्माकं सौविध्यानाम् उपयोगः विश्वविद्यालयेन समये समये समीक्षितः भवति तथा च स्थापितानां नीतीनाम् अनुपालनेन च भवति।

ख. निम्नलिखितचिकित्सकद्वारा केन्द्रमिदं सेवते

• डॉ. के.एल.ठाकुरः	(चिकित्साधिकारी)
• डॉ. मोनिका शर्मा	(स्त्रीरोगविशेषज्ञा)
• डॉ. नवनीशमनोचा	(दन्तरोगविशेषज्ञः)
• डॉ. स्वातित्यागी	(आयुर्वेदिकः)
• डॉ. वनीताकुमारः	(होम्योपैथिकः)

प्रकोष्ठाः निकायाश्च

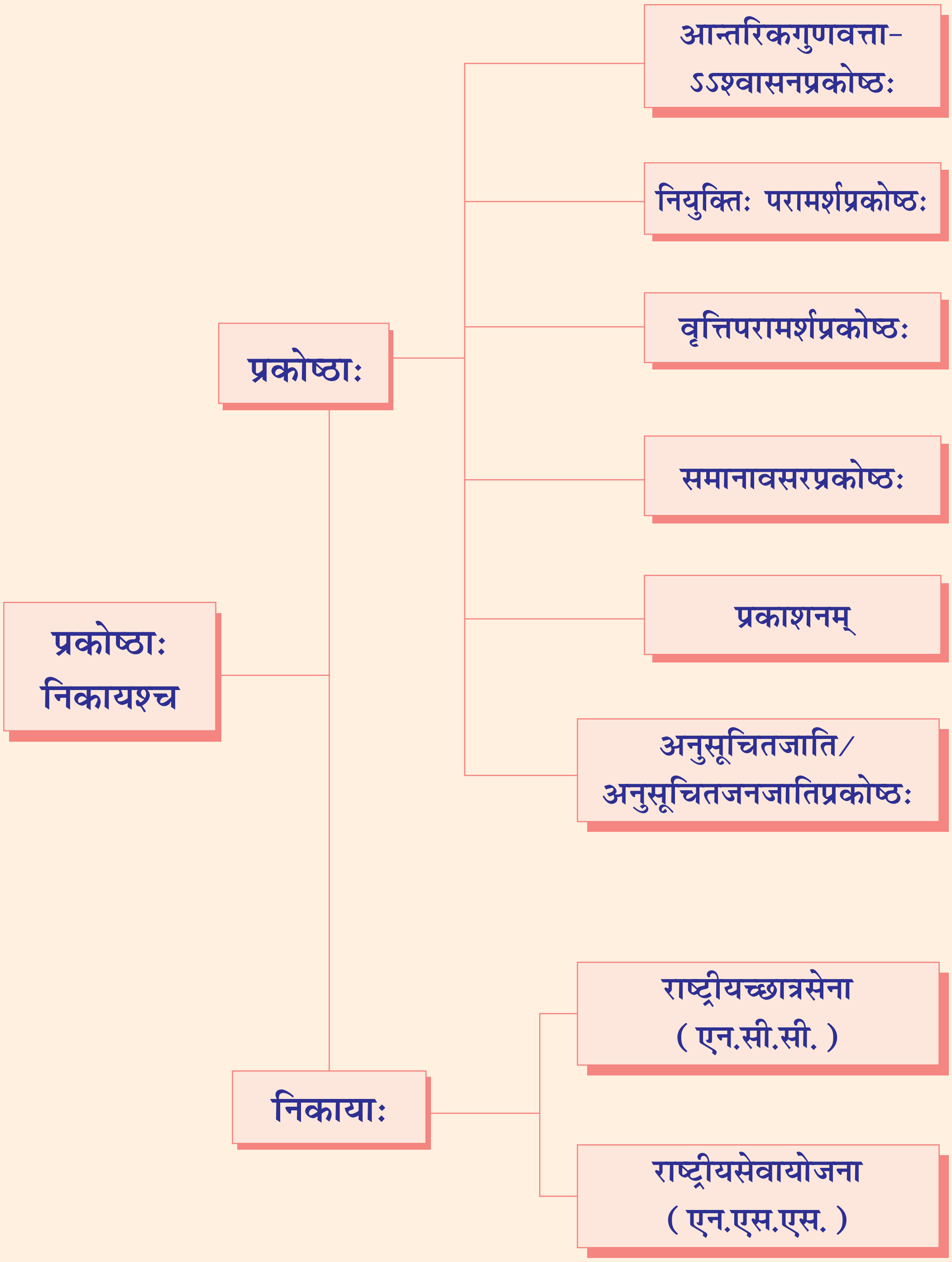
प्रकोष्ठाः निकायश्च
प्रकोष्ठाः
आन्तरिकगुणवत्ता-ऽऽश्वासनप्रकोष्ठः
नियुक्तिः परामर्शप्रकोष्ठः
वृत्तिपरामर्शप्रकोष्ठः
समानावसरप्रकोष्ठः
प्रकाशनम्
अनुसूचितजाति/ अनुसूचितजनजातिप्रकोष्ठः
निकायाः
राष्ट्रीयच्छात्रसेना (एन.सी.सी.)
राष्ट्रीयसेवायोजना (एन.एस.एस.)

प्रकोष्ठाः निकायाश्च

आन्तरिकगुणवत्ताऽऽश्वासनप्रकोष्ठः (आईक्यूएसी)

आन्तरिकगुणवत्ताऽऽश्वासनप्रकोष्ठस्य (IQAC) स्थापना विश्वविद्यालयस्य उत्कृष्टतां प्रति प्रयत्नानाम् उपायानां च प्रसारणं सुव्यवस्थितं च कर्तुं, तथा च विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकप्रशासनिकप्रदर्शने समुन्नतिं कर्तुं जागरूक-सुसंगत-उत्प्रेरकक्रमादेशितव्यवस्थायै एका गुणवत्ता प्रणाली विकासलक्ष्येण कृता। आईक्यूएसी कुलपतेः निर्देशने कार्यं करोति तथा च गुणवत्तासंस्कृतेः अन्ताराष्ट्रियकरणेन उत्तमप्रथानां संस्थागतीकरणेन च गुणवत्तावर्धनं प्रति संस्थागतकार्याणां उपायान् प्रवर्धयितुं भविष्यत्कार्याणां परामर्शान् ददाति। आचार्यः देवीप्रसादत्रिपाठी (वास्तुशास्त्रम्) आईक्यूएसी इत्यस्य निदेशको वर्तते।

अवधिमध्ये आयोजित सभा :-

आंतरिकगुणवत्ताश्वासनप्रकोष्ठस्य बैठक - 04.10.2023 एवं 04.01.2024

नियुक्तिः परामर्शप्रकोष्ठश्च

सर्वेषाम् उच्चशिक्षासंस्थानां पञ्चाङ्गे परिसरस्थापनं बहुप्रतीक्षितेषु आयोजनेषु अन्यतमम् अस्ति। नियुक्तिप्रकोष्ठः परामर्शप्रकोष्ठश्च अस्माकं छात्राणां कृते श्री.ला.बा.शा.रा.सं.वि इत्यस्य औद्योगिकप्रतिबद्धतायाः भागोऽस्ति। एसपीओ इत्यस्य केन्द्रं छात्राणां कृते साधनानां कौशलस्य समुच्चयस्य च पूरकत्वेन सहायतां प्रदातुं भवति। तथा च अन्येषां विविधानां मृदुकौशलानां समुच्चयेन सहायताप्रदानं करोति यत् तेषां कार्यं प्राप्तुं साहाय्यं करिष्यति। प्रकोष्ठस्य आवश्यकमार्गदर्शिकाः निर्माय विश्वविद्यालयस्य छात्राणां नियुक्तेः विधीनां निर्णयाः क्रियन्ते। प्रकोष्ठः आवश्यकतानुसारं कमपि विशेषज्ञसदस्यं समावेशयितुं शक्नोति। नियुक्तिप्रकोष्ठः समुचितम् अभिलेखं रक्षति। नियुक्तिप्रकोष्ठः कार्यशालाः आयोजयति, उद्योगस्य शैक्षणिकक्षेत्रस्य च विशेषज्ञानां वार्ताम् आमन्त्रयति च। एसपीओ इति कर्मचारिणां छात्राणां च दलेन चाल्यते ये नियुक्तिसम्बद्धानां क्रियाकलापानां समन्वयस्य पालनं कुर्वन्ति। प्रो. के भारतभूषणः प्रकोष्ठस्य समन्वयकः वर्तते।

वृत्तिपरामर्शप्रकोष्ठः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य आजीविकापरामर्शप्रकोष्ठस्य स्थापना 11 पञ्चवर्षीययोजनायाः अन्तर्गतत्वेन अभवत्। आजीविकापरामर्शकोष्ठः विविध-आर्थिक-सामाजिक-भौगोलिक-पृष्ठभूमिवतां विश्वविद्यालयच्छात्राणां व्यक्तित्वलक्षणं, संचारकौशलं च वर्धयित्वा विविध-वृत्ति-सज्जतायां साहाय्यं करोति। प्रो. सुमनकुमारझाः प्रकोष्ठस्य समन्वयकः वर्तते।

समानावसरप्रकोष्ठः

भारतं विविधतायाः देशः वर्तते, अयं विविधाः जातीय-भाषिक-क्षेत्रीय-आर्थिक-धार्मिक-वर्ग-जाति-समूहानां केन्द्रं वर्तते। वर्तमानशिक्षाव्यवस्था कर्मचारिणां छात्राणां च कृते समानरूपेण व्यवहर्तुम्, तेषां जाति-वयोः, लिङ्गस्य वा विकलाङ्गतायाः वा विचारं विना समानावकाशान् प्रदातुं, उन्मुखीकर्तुं वर्तते येन तेषां विरुद्धं भेदभावो

न स्यात् समानावसरश्च स्यात्। एतस्य लक्ष्यस्य प्राप्त्यर्थं श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयेन 2019 तमे वर्षे समानावसरप्रकोष्ठस्य (ईओसी) स्थापना कृता। अत्र कर्मचारिणां, विशेषतः छात्राणां कृते न्यायपूर्णः समानः अवसरः प्राप्तुं शक्यते। सर्वे अत्र समानव्यवहारस्य अपेक्षां कर्तुं शक्नुवन्ति तथा च अवैधभेदात्, उत्पीडनात् च मुक्ताः च भवन्ति। प्रो. नीलमठगेला प्रकोष्ठस्य समन्वयिका वर्तते।

प्रकाशनम्

पुस्तकानां संरक्षणाय, सम्पादनाय, प्रकाशनाय च सौलभ्यं प्रदातुं शोधार्थं नामाङ्कितानां छात्राणां कृते प्रकाशन-प्रकोष्ठस्य आरम्भः कृतः वर्तते। संस्कृतभाषायाः विविधाः पुराणाः पाण्डुलिपयः प्रकोष्ठे सम्पादिताः सन्ति। प्रकोष्ठद्वारा "शोधप्रभा" इति त्रैमासिक्याः सन्दर्भित-शोध-पत्रिकायाः सम्पादनं प्रकाशनं च क्रियते, यत्र प्रसिद्धानाम् अध्येतॄणां, शिक्षकाणां शोध-सहकारिणां च शोधपत्राणि च प्रकाश्यन्ते। वार्षिकशोधकार्यशालायाः आयोजनेन सह विविधविषयेषु संगोष्ठीनाम् आयोजनमपि कृतं वर्तते। यूजीसीनियमानुसारं शोधकर्तृभ्यः संशोधनविधिप्रशिक्षणं दत्तं भवति, शास्त्राध्ययनस्य विशिष्टविधिविषये अपि ज्ञानं प्रदीयते।

अनुसन्धानपत्रिकायाः 'शोधप्रभा'याः सम्पादनं प्रकाशनञ्च।

शोधविभागस्य आचार्यशिवशङ्करमिश्रस्य अध्यक्षतायां परामर्शदातृसमित्या सम्पादकमण्डलेन च विधिवदनुशंसितानां शोधलेखानां शोधप्रभायां सम्पादनं प्रकाशनञ्च कृतम्। अत्र शोधसहायकेन डॉ. ज्ञानधरपाठकेन साहाय्यं विहितम्।

शास्त्राणां संस्कृतसाहित्यस्य च संरक्षणाय प्रसारणाय च योजनाया अन्तर्गतं निम्नलिखितपुस्तकानि प्रकाशितानि सन्ति-

I. शोधप्रभा (अप्रैल, 2022)
II. शोधप्रभा (जुलाई, 2022)
III. विद्यापीठपञ्चाङ्गम् (संवत्-2079)
IV. विद्यापीठपञ्चाङ्गम् (संवत्-2080)
V. वास्तुशास्त्रविमर्शः त्रयोदशं पुष्पम्

प्रकाशनानां विक्रयणम्

एम.ओ.ई.- इति पुनर्मुद्रण-योजनाया अन्तर्गतत्वेन विश्वविद्यालयेन शोधप्रभा, सुमंगली, भैषज्यज्योतिषम्, पञ्चाङ्गम्, वास्तुविमर्श इत्यादीनि विविधानि पुस्तकानि, पत्रिकाणि च प्रकाशितानि सन्ति। एतानि प्रकाशनानि विश्वविद्यालयेन न्यूनातिन्यूनमौल्येन अपि विक्रीयन्ते।

प्रकाशनानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारीणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां की संख्या
1	अनुसंधानसहायकः	02
2	प्रूफ रीडर	01
3	बहुकार्य कर्मचारी	01

अनुसूचितजाति-अनुसूचितजनजातिप्रकोष्ठः

नियुक्तौ, पदोन्नतौ, प्रवेशे, कर्मचारिनिवासेषु, छात्राणां छात्रावासे च वितरणे भारतसर्वकारस्य विश्वविद्यालयानुदायोगस्य च आरक्षणनीतेः प्रभाविकार्यान्वयनं सुनिश्चेतुं विश्वविद्यालये अस्य निरीक्षणाय अनुसूचितजाति-अनुसूचितजनजातिसदस्यानां कल्याणाय च एकः विशेषः प्रकोष्ठः स्थापितः वर्तते। प्रो. नीलमठगेला प्रकोष्ठस्य सम्पर्कपदाधिकारिरूपेण कार्यं कुर्वती अस्ति। पूर्ववर्षाणां तुलने शैक्षिक-शिक्षणेतर-कर्मचारिणां संख्यायाम् अनुसूचितजाति/अनुसूचितजनजातिसदस्यानां वृद्धिः अभवत् इति अभिलेखः महत्त्वपूर्णः वरीवर्ति। एवमेव विविधपाठ्यक्रमेषु छात्राणां नामाङ्कने च अपि महती उन्नतिः अभवत्।

प्रकोष्ठेन सम्बद्धवर्षे विविधशिक्षण-शिक्षणेतर-कार्यकर्तृणां रोस्टर-पञ्जिकायाः अन्तिमरूपं निर्धारितं वर्तते। विश्वविद्यालयप्रशासनेन निर्गतविज्ञापनानां सम्यक् परीक्षणं कृत्वा विज्ञापनार्थं बैकलागरिक्तस्थानानि अभिलेखे स्थापितानि सन्ति। अनुसूचितजाति/अनुसूचितजनजातिकर्मचारिणां विषये सांख्यिकीयप्रतिवेदनानि निर्मितानि सन्ति, तेषां दत्तांशाः शिक्षामन्त्रालयाय, भारतसर्वकाराय, यूजीसी इत्यस्मै च प्रस्तूयन्ते स्म।

विश्वविद्यालयेन विशेषनियुक्ति-अभियानं न कृतम्। यत्र समये समये रिक्तस्थानानां बैकलाँग पूरयितुं विश्वविद्यालयेन सर्वे आवश्यकाः प्रयासाः कृताः सन्ति। समीपकाले एव विश्वविद्यालयेन रिक्तशिक्षणपदानां शिक्षणेतरपदानां च विषये नूतनविज्ञापनप्रक्रिया आरब्धास्ति। समीपकाले आरक्षितपदानां कृते विज्ञापनसङ्ख्या 02/2022, 04/2022 एवं 2/2023 इत्येतयोः माध्यमेन विश्वविद्यालयेन पुनः विज्ञापनं कृतम् अस्ति।

रिक्तानां शिक्षणेतरपदानां लिखितपरीक्षामाध्यमेन पूर्त्यर्थं राष्ट्रियपरीक्षणसंस्थायै (एनटीए) इत्यस्मै सम्पर्कः विहितः, तेषाम् उत्तरम् अद्यापि प्रतीक्षते। शिक्षणेतरपदानि सह रिक्तानि शिक्षणपदानि अपि यथाशीघ्रं पूरयिष्यन्ते इति अपेक्षा अस्ति। विज्ञापनसङ्ख्या 02/2022, 04/2022, 2/2023 इत्यस्य अनुसारं पदानि न पूरितानि सन्ति चेत् विशेषनियुक्ति-अभियानम् अपि आरप्स्यते।

शैक्षणिक-शैक्षणिकेतरपदानां विवरणम् (श्रेणीक्रमेण)

शैक्षणिकपदानां विवरणम्

अनुमोदितपदानां सङ्ख्या	पूरितपदानां सङ्ख्या	रिक्तपदानां सङ्ख्या
139	109	30

शैक्षणिकम्	पुरुषः/महिला	सामान्यः	अनु. जाति	अनु.जन जाति	अन्य वञ्चित वर्गः	दिव्याङ्ग-वर्गः	आर्थिक दुर्बल वर्गः	आहत्य
आचार्यः (साक्षात्)	पुरुषः	06	01	-	-	-	-	07
	महिला	-	-	-	-	-	-	-
आचार्यः (सी.ए.एस. अधीनम्)	पुरुषः	29	02	-	-	-	-	31
	महिला	09	01	-	-	-	-	10
सहाचार्यः (साक्षात्)	पुरुषः	02	-	-	-	-	-	02
	महिला	00	-	-	-	-	-	00
सहाचार्यः (सी.ए.एस. अधीनम्)	पुरुषः	06	02	-	-	01 (वी.एच.)	-	09
	महिला	01	-	-	-	-	-	01
सहायकाचार्यः (साक्षात्)	पुरुषः	12	04	02	06	-	03	27
	महिला	04	-	-	01	-	-	05
सहायकाचार्यः (सी.ए.एस. 11/12 अधीनम्)	पुरुषः	04	02	01	04	-	-	11
	महिला	05	-	-	01			06
	आहत्य	**78**	**12**	**03**	**12**	**01**	**03**	**109**

शिक्षणेत्तरपदेषु-आरक्षणविवरणम्

अनुमोदितपदानां सङ्ख्या	पूरितपदानां सङ्ख्या	रिक्तपदानां सङ्ख्या
136	110	26

शिक्षणेत्तरपदेषु आरक्षणविवरणम्

शिक्षणेतरम्	पुरुषः/महिला	सामान्यः	अनु. जाति	अनु.जन जाति	अन्य वञ्चितवर्गः	दिव्याङ्ग-वर्गः	अल्प-सङ्ख्यकः	आहत्य
'अ' वर्गः	पुरुषः	06	02	-	02	-	-	10
	महिला	02	01	-	-	-	-	03
'बी' वर्गः	पुरुषः	08	03	01	05	01 OH	-	18
	महिला	06	03	-	01	-	-	10
'स' वर्गः	पुरुषः	33	10	02	15	01 HH	-	61
	महिला	06	-	-	02	-	-	08
योगः		**61**	**19**	**03**	**25**	**02**	-	**110**

विश्वविद्यालये अनुसूचित-अनुसूचितजनजाति-अन्यवञ्चितवर्गस्य कृते विकलाङ्गानां रिक्तपदानां विवरणम् (31.03.2021 पर्यन्तम्)

शैक्षणिकम्

क्र.सं.	पदनाम	बैकलॉग-अनुसूचितजाति-शैक्षणिकपदानां संख्या			बैकलॉग-अनुसूचितजनजाति-शैक्षणिकपदानां संख्या			बैकलॉग-अन्यवञ्चित-शैक्षणिकपदानां संख्या		
		अभिज्ञातम्	पूरितम्	अपूरितम्	अभिज्ञातम्	पूरितम्	अपूरितम्	अभिज्ञातम्	पूरितम्	अपूरितम्
1.	आचार्यः	0	0	0	01	0	01	0	0	0
2.	सहाचार्यः	03	0	03	01	0	01	05	0	05
3.	सहायकाचार्यः	08	4	04	03	01	02	04	0	03
	योगः	**11**	**4**	**07**	**05**	**01**	**04**	**09**	**0**	**08**

शिक्षणेत्तरम्

क्र.सं.	पदनाम	बैकलॉग-अनुसूचितजाति-शिक्षणेत्तरपदानां संख्या			बैकलॉग-अनुसूचितजनजाति-शिक्षणेत्तरपदानां संख्या			बैकलॉग-अन्यवञ्चित-शिक्षणेत्तरपदानां संख्या		
		अभिज्ञातम्	पूरितम्	अपूरितम्	अभिज्ञातम्	पूरितम्	अपूरितम्	अभिज्ञातम्	पूरितम्	अपूरितम्
1.	'अ' वर्गः	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.	'ब' वर्गः	0	0	0	01	0	01	0	0	0
3.	'स' वर्गः (पूर्ववर्ती 'द' ग्रुपडी-कैडरसहितम्	0	0	0	0	0	0	02	0	02
	योगः	**0**	**0**	**0**	**01**	**0**	**01**	**02**	**0**	**02**

विश्वविद्यालयेन यथासमये विकलाङ्गपदानि पूरयितुं सर्वविधाः आवश्यकाः प्रयासाः कृताः वर्तन्ते। कंचित्कालं पूर्वमेव विश्वविद्यालयेन रिक्तशैक्षणिक-शिक्षणेतरपदसम्बद्धी विज्ञापनप्रक्रिया नूतनतया आरब्धा वर्तते। सद्यः एव, आरक्षितपदानां कृते विश्वविद्यालयद्वारा विज्ञापनसंख्या 01/2021 माध्यमेन विज्ञापितं तथा आवेदनस्य अन्तिमा तिथिः 27.7.2021 आसीत्। शिक्षणेतरपदानां पूर्त्यर्थं लिखितपरीक्षायाः आयोजनार्थम् इत्यस्य कृते 'राष्ट्रियपरीक्षणएजेंसी' आवेदिता अस्ति एवं च सम्प्रति तेषाम् उत्तरस्य प्रतीक्षा अस्ति। शैक्षणिक एवं तदितररिक्तपदानां यथा शीघ्रं पूर्तिः भविष्यति इति आशासे। यदि विज्ञापनसंख्या 02/2022, 04/2022 तथा च 02/2023 इत्यनुसारं नियुक्तयः न कृताः तर्हि विशेषनियुक्त्यभियानस्यारम्भः भविष्यति।

राष्ट्रीयच्छात्रसेना (एन.सी.सी.)

क. राष्ट्रीयच्छात्रसेना (एन.सी.सी.)

एन.सी.सी छात्राः स्थापनादिवस-व्याख्यानमाला-रक्तदानशिवरादि-विविधविश्वविद्यालयीयगतिविधिषु भागं गृहीतवन्तः। एन.सी.सी छात्राः एन.सी.सी निदेशालयस्य स्वच्छभारताभियानं, एकतादिवसः, गणतन्त्रदिवसः, पूर्वशिविरम्, गणतन्त्रदिवसशिविरम्, मुख्यमन्त्रिशोभायात्राः, प्रधानमन्त्रिशोभायात्राः, युवाकार्यक्रमः अपि च चेत्यादिषु अन्यगतिविधिषु अपि भागं गृहीतवन्तः। विश्वविद्यालये एन्.सी.सी गतिविधीनां प्रभाविपर्यवेक्षणाय समन्वयार्थञ्च **डॉ. मीनाक्षीमिश्रः महिलावर्गस्य अधिकारिणी (लेफ्टिनेंट), डॉ. अभिषेकतिवारी, एन्.सी. सी बाँयजविंग इत्यस्य अधिकारिरूपेण च नियुक्तौ स्तः।**

ख. अवधौ राष्ट्रीयच्छात्रसेनायाः छात्राणां प्रतिभागिता

- जेयूओ अभिषेकचन्द्रझा जूनमासस्य 17 दिनाङ्कात् जूनमासस्य 26 दिनाङ्कं 2023 यावत् नेहरुपर्वतारोहणसंस्थानं इत्यनेन उत्तरकाश्यां एडवेंचर कोर्स कैंप इत्यस्मिन् भागग्रहणाम्।
- २ एसयूओ वरुणः कैडेट सौरभडोडियालः च प्रथम द्वि देहलीनौसेना एककामाध्यमेन आयोजितजूनमासस्य 26 दिनाङ्कात् जुलाईमासस्य 03 दिनाङ्कं यावत् 2023 पर्यन्तं स्कूबा डाइविंग कैंप इत्यस्मिन् प्रतिभागं कृतवान्।
- २ 07 सीटीएस इत्यनेन 7 देहली बटालियन इतिद्वारा जुलाईमासस्य 15 दिनाङ्कात् जुलाईमासस्य 24 दिनाङ्कं यावत् 2023 पर्यन्तं सफदरजंग एन्क्लेव इत्यत्र नवदेहल्याम् आयोजितसीएटीसीकैम्प इत्यत्र प्रतिभागः कृतः।
- २ जेयूओ शिवमतिवारी कैडेड अभिषेकपोखरियालश्च अगस्यमासस्य 1 दिनाङ्कात् 15 दिनाङ्कं यावत् 2023 पर्यन्तं छत्रसालस्टेडियम इत्यत्र नवदेहली मुख्यमन्त्रिकार्यक्रमे प्रतिभागं कृतवन्तः।
- २ एसयूओ वरुणः श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य माननीयकुलपतिं प्रति विशेषगार्ड ऑफ ऑनर इति प्राददात्। यत्र माननीयकुलपतिना स्वतन्त्रतादिवसमवलक्ष्य 2023 तमे वर्षे चयनित सीटीएस इत्येतेभ्यः रैंक इति प्रदत्तम्।
- २ 15 छात्रसेनाः (कैडेट्स) इत्यनेन डॉ. अभिषेकतिवारी इत्यस्य मार्गदर्शने सितम्बरमासस्य 05 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे कुतुबमीनार इत्यत्र 420 प्रेसीडेंटसमूहचर्चायाः जागरूकतायाः च आयोजने प्रतिभागः कृतः।
- २ एमसीसी कैडेट्स इत्यनेन श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य परिसरे कटवारियासराये अक्टूबरमासस्य 02 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे स्वच्छताभियानमायोजितम्।
- २ 08 कैडेट्स इत्येतैः अक्टूबरमासस्य 20 दिनाङ्कात् 27 दिनाङ्कं यावत् 2023 तमे वर्षे श्रावस्ती-उत्तरप्रदेशे अखिलभारतीय-उत्तरप्रदेशट्रैकिंग (भारत-नेपाल-अभियान) शिविरे प्रशिक्षणं प्राप्तम्, यत्र एसयूओ वरुणः दिल्लीनिदेशालयस्य वरिष्ठः आसीत्। अस्मिन् शिविरे अस्माकं कैडेट्स इत्यादीनां प्रदर्शनं निम्नानुसारम् आसीत्-

(I) जेयूओ शिवमतिवारी भाषणे निबन्धलेखनप्रतियोगितायां च तृतीयस्थानं प्राप्नोत्।

(ii) सीएचएम निकुंजत्रिपाठी कैडेट् सौरभडोंडियालश्च समूहगायनप्रतियोगितायां प्रथमं स्थानं प्राप्नुताम्।

(iii) अन्तरनिदेशालयवालीबॉलप्रतियोगितायां देहलीदलं प्रथमं स्थानं प्राप्नोत्।

- एसयूओ वरुणः नवम्बरमासस्य 19 दिनाङ्कात् 30 दिनाङ्कं यावत् 2023 तमे वर्षे आगरा, उत्तरप्रदेशे एडवांस लीडरशिपकैम्पमध्ये प्रतिभागं कृतवान्।
- एसयूओ वरुणः विश्वविद्यालयस्य कैडेट्स इत्येतैः साकं माननीय शिक्षामंत्रिणा कौशलविकास-उद्यमिता मंत्रिणा च श्री धर्मेन्द्रप्रधानेन साकं माननीयकुलपतिमहोदयस्य च दीक्षान्तसमारोहे दिसम्बरमासस्य 05 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे विशेष-गार्ड ऑफ ऑनर प्राददात्।
- 03 कैडेट्स दिसम्बरमासस्य 01 दिनाङ्कतः 12 दिनाङ्कं यावत् 2023 तमस्य वर्षस्य 19 बिहार रेजिमेंटद्वारा नवदेहल्यामायोजित-आर्मी-अटैचमेंट-कैंप इत्यस्मिन् प्रतिभागं कृतवन्तः।
- विश्वविद्यालयस्य कैडेट्स जनवरीमासस्य 26 दिनाङ्के 2024 तमे वर्षे श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रिय-संस्कृतविश्वविद्यालयस्य नवदेहल्याः माननीयकुलपतिमहोदयस्य गार्ड ऑफ ऑनर इति प्रदत्तवन्तः, यत्र कैडेट्स विभिन्नक्षेत्रेषु उत्कृष्टप्रदर्शनाय पुरस्कारमपि आलभन्त।
- 16 कैडेट्स क्रमशः 16 फरवरीमासस्य 16 दिनाङ्के तथा च मार्चमासस्य 03 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे 'सी' प्रमाणपत्रप्रायोगिकलिखितपरीक्षासु च उपस्थिताः अभवन्।

राष्ट्रीयसेवायोजना (एन.एस.एस.)

क. राष्ट्रियसेवायोजनायाः विषये

विश्वविद्यालयस्य राष्ट्रियसेवायोजना एतादृशकार्यक्रमाणाम् आयोजनं करोति येषु एतस्याः स्वयंसेवकाः भागं गृह्णन्ति तथा च तत्कालसमुदायं सेवन्ते। अत्र रक्तदानशिबिरैः सह अनेके अभिमुखीकरण-जागरूकता-कार्यक्रमाः अपि आयोजिताः सन्ति। अनया आपदासु निवारणकार्याणि अपि क्रियन्ते, विशेषशिबिराणाम् आयोजनं च क्रियते। विश्वविद्यालये एन् एस्एस्-क्रियाकलापानाम् प्रभाविपर्यवेक्षणाय समन्वयाय च **डॉ. सौरभ-दुबे एन्एस्एस्-अन्वितौ एसोसिएट् एनएसएस-कार्यक्रम-अधिकारी अस्ति।**

ख. अवधौ राष्ट्रियसेवायोजनायाः स्वयंसेवकानां सहभागिता

- जूनमासस्य 05 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाईद्वारा श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृत-विश्वविद्यालये नवदेहल्यां विश्वपर्यावरणदिवसमालक्ष्य अवसरेऽस्मिन् वृक्षारोपणे 30 एनएसएस-स्वयंसेवकाः भागं कृतवन्तः।
- अगस्तमासस्य 22 दिनाङ्कातः 24 दिनाङ्कं यावत् 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाई श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालय नवदेहलीद्वारा आयोजितेऽस्मिन् मेरी माटी मेरा देश इति कार्यक्रमे 70 एनएसएसस्वयंसेवकाः प्रतिभागं कृतवन्तः।

- अगस्तमासस्य 23 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाई श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृत-विश्वविद्यालय नवदेहलीद्वारा आयोजिततिरङ्गायात्रा कार्यक्रमेऽस्मिन् 75 एनएसएसस्वयंसेवकाः भागं कृतवन्तः।
- अगस्तमासस्य 30 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाई श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृत-विश्वविद्यालय नवदेहलीद्वारा आयोजितस्वच्छतापखवाडा कार्यक्रमे 40 एनएसएसस्वयंसेवकाः प्रतिभागं कृतवन्तः।
- अगस्तमासस्य 24 दिनाङ्के अक्टूबरमासस्य 01 दिनाङ्के च 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाई श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालय नवदेहलीद्वारा श्रमदानकार्यक्रमे 45 एनएसएसस्वयं-सेवकाः प्रतिभागं कृतवन्तः।
- अक्टूबरमासस्य 12 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाई श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृत-विश्वविद्यालय नवदेहलीद्वारा आयोजित-अमृतकलशयात्रा (मेरी माटी मेरा देश) इति कार्यक्रमेऽस्मिन् शताधिकाः स्वयंसेवकाः भागं कृतवन्तः।
- नवम्बरमासस्य 26 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाई श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रिय-संस्कृतविश्वविद्यालय नवदेहलीद्वारा 'संविधानदिवसे' कार्यक्रमेऽस्मिन् पञ्चशदधिकाः स्वयंसेवकाः प्रतिभागं कृतवन्तः।
- दिसम्बरमासस्य 10 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाई श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रिय-संस्कृतविश्वविद्यालय नवदेहलीद्वारा आयोजितेऽस्मिन् 'अन्ताराष्ट्रियमानवाधिकारदिवसः' कार्यक्रमे 25 एनएसएसस्वयंसेवकाः भागं कृतवन्तः।
- मार्चमासस्य 06 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे एनएसएस इकाई श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृत-विश्वविद्यालय नवदेहलीद्वारा आयोजिते 'मेरा पहला वोट देश के लिए' इति कार्यक्रमेऽस्मिन् 40 एनएसएसस्वयंसेवकाः भागं कृतवन्तः।

प्राशासनिकविभाग-विश्वविद्यालयनिर्माणविभाग-RTI विभागाधिकारिणाञ्च वर्णनम्

प्राशासनिकविभाग-विश्वविद्यालय-निर्माणविभाग-RTI विभागाधिकारिणाञ्च वर्णनम्

- लेखः
- शैक्षणिकम्
- प्रशासनम्
- विकासः
- परीक्षा
- विश्वविद्यालय-कार्यानुभागः
- सूचनायाः अधिकारः अधिनियमः, 2005 इत्यस्य अन्तर्गतः विवरणम्

अनुभागाः विश्वविद्यालय कार्यनुभागः च

लेखः

लेखविभागः वित्तपदाधिकारिणः अधीनं कार्यं करोति। अस्मिन् उपकुलसचिवः, सहायककुलसचिवः, अनुभागाधिकारी, सहायकः, वरिष्ठलिपिकः/कोषाध्यक्षः, कनिष्ठलिपिकः च कार्यरताः सन्ति। विश्वविद्यालयः विश्वविद्यालयानुदानायोगाद् अनुदानं प्राप्नोति। विश्वविद्यालयस्य दैनन्दिनकार्य्ये लेखविभागस्य महती भूमिका अस्ति। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयाय अनुदानं विश्वविद्यालयानुदानायोगेन सामान्यतया (1) वेतनम्, (2) आवर्ती (3) मूलधनम् चेति त्रयाणां शीर्षकाणाम् अन्तर्गतं स्वीकृतं भवति। लेखाविभागस्य कार्याणि अधिककुशलरूपेण प्रबन्धयितुं काश्चन समितयः निर्मिताः सन्ति। अत्र द्वे महत्त्वपूर्णे समित्यौ स्तः- 1. वित्तसमितिः 2. निवेशसमितिश्च। विश्वविद्यालयस्य लेखविभागः अतीव प्रगतिशीलः पूर्णतया सङ्गणकीकृतः च अस्ति।

यत्र एतद्द्वयं महत्त्वपूर्णम् अस्ति।

1. वित्तसमितिः
2. निवेशसमितिः

विश्वविद्यालयस्य लेखाविभागः प्रगतिशीलः सङ्गणकाधारितः च अस्ति।

लेखानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति :-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	वित्ताधिकारी	01
2.	उपकुलसचिवः	01
3.	सहायकः कुलसचिवः	01
4.	अनुभागाधिकारी	01
5.	सहायकः	03
6.	वरिष्ठलिपिकः	01
7.	कनिष्ठलिपिकः	02
8.	बहुकार्यकर्मचारी	01
	योगः	**11**

शैक्षणिकम्

विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकविभागस्य उद्देश्यं शैक्षणिकक्रियाकलापानां सौविध्यकरणं भवति। विश्वविद्यालयस्य विविधपाठ्यक्रमेषु, कार्यक्रमेषु, अन्येषु च सम्बद्धेषु विषयेषु छात्राणां नामाङ्कनस्य सौविध्यं चास्ति। अयं विभागः अध्ययनस्य अनेकक्षेत्रेषु छात्रपरामर्शदानेन संकायस्य सहायतां कर्तुं समर्थः अस्ति। शैक्षणिकविभागः विभिन्नेषु पाठ्यक्रमेषु, कक्षासु, विषयेषु च छात्रनामाङ्कनस्य सूचनां, विवरणं प्रदातुं तथा च विश्वविद्यालयस्य शैक्षणिकक्रियाकलापयोः भागं गृहतां छात्राणां कृते परामर्शं प्रदातुम् उत्तरदायी अस्ति। अयम् अनुभागः छात्राणां उपस्थितेः निरीक्षणम्, तस्याः विस्तृतसूचेः संरक्षणं च करोति।

शैक्षणिकानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति –

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	सहायकः कुलसचिवः	01
2.	अनुभाग-अधिकारी	01
3.	सहायकः	01
4.	वरिष्ठलिपिकः	02
5.	बहुकार्यकर्मचारी	02
	योगः	**07**

राष्ट्रीयपरीक्षणसंस्थायाः (NTA) माध्यमेन प्रवेशः

स्नातक-स्नातकोत्तरकार्यक्रमेषु प्रवेशार्थं राष्ट्रिय-परीक्षण-संस्थया (NTA) प्रवेशपरीक्षायाः संचालनं कृतम्।

प्रशासनम्

प्रशासनिककार्यस्य सुचारुरूपेण कार्यं सुनिश्चित्य खण्डत्रयेषु विश्वविद्यालयप्रशासनस्य वर्गीकरणं कृतम्। प्रत्येकखण्डस्य संक्षिप्तवर्णनं अधः प्रदत्तम्-

प्रशासनम् I (शैक्षणिकम्)

प्रशासनं (I) (शैक्षणिकम्) विश्वविद्यालयस्य महत्त्वपूर्णः अपविभागः अस्ति, यः कुलसचिवस्य निर्देशने स्वकर्तव्यं निर्वहति। अयम् उपभागः मुख्यतया विश्वविद्यालयानुदानायोगस्य केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः- 2020 इत्यस्य च नियमविनियमानाम् अनुपालनेन विश्वविद्यालयशिक्षकप्रशिक्षकाणां नियुक्तिसम्बद्धानां कार्याणाम् उत्तरदायित्वं निर्वहति।

प्रशासनानुभागे-I कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति -

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	सहायकः कुलसचिवः	01
2.	अनुभागाधिकारी	01
3.	सहायकः	01
4.	वरिष्ठलिपिकः	01
5.	कनिष्ठलिपिकः	01
6.	बहुकार्यकर्मचारी	01
	योगः	**06**

शिक्षणेतरकर्मचारिणां कृते अनुभागेन निम्नलिखितकार्यशालाः आयोजिताः

क्र.सं.	दिनांक	विषयः	प्रतिभागिनः
1.	14.09.2023	हिन्दी भाषा की विकास यात्रा में विज्ञापन की भूमिका	48
2.	03.10.2023	प्रशानिक कार्यों में हिन्दी का प्रयोग सुगम एवं सरल है	25
3.	20.12.2023	कार्यालय कामकाम में हिन्दी की बढ़ती प्रगति	29

प्रशासनम्-II (शैक्षणिकेतरम्)

प्रशासनानुभागः - II विश्वविद्यालयस्य महत्त्वपूर्णः भागः अस्ति, यः कुलसचिवं कुलपतिं च प्रति प्रतिवेदनं प्रददाति। अयम् अनुभागः विश्वविद्यालये निवृत्तिवेतनधारकसहितानां शिक्षणेतरकर्मचारिसेवासम्बद्धानां सर्वेषां विषये निर्वहति। संस्कृतविश्वविद्यालयस्य 2020 तमवर्षस्य अधिनियमानुसारं विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं यूजीसी एवं भारतसर्वकारस्य नियमान् नीतिः च तदा तदा प्रकाशयति गृह्णाति च। सम्प्रति विश्वविद्यालये 136 शिक्षणेतरपदानि स्वीकृतानि सन्ति, तेषु 111 कर्मचारिणः कार्यरताः सन्ति।

प्रशासनानुभागे- II कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	सहायककुलसचिवः	01
2.	अनुभागाधिकारी	01
3.	वरिष्ठलिपिकः	01
4.	कनिष्ठलिपिकः	01
	योगः	**04**

सामान्यप्रशासनम्

सामान्यप्रशासनानुभागः स्वकर्तव्यानामाधारेण सम्पूर्णविश्वविद्यालयाय प्रशासनिकं तार्किकञ्च साहाय्यं प्रददाति। अनुभागः कुलसचिवस्य पर्यवेक्षणे मार्गदर्शने च कार्यं करोति। अयं सर्वेषां शैक्षणिक-शैक्षणिकेतर-कर्मचारिणां दैनन्दिन-आवश्यकताः पूरयति, एवञ्च तेभ्यः तदनुसारं सम्बद्धकार्यालयानां सुचारुकार्याणां सौविध्यं प्रददाति।

अयमनुभागः सामान्यप्रशासनसुरक्षासेवाः, भण्डारस्य क्रयणं, भारतसर्वकारस्य विभिन्नसामुदायिक-मुख्यकार्यक्रमाणां कार्यान्वयनं करोति। एवञ्च उत्सव-वैधानिकविषय-आवासविनियोग-चिकित्साप्रतिपूर्त्यादिषु विषयेषु विविधसर्वकारीयनिजसंस्थानां समन्वये अपि महत्त्वपूर्णां भूमिकां निर्वहति। सामान्यप्रशासनानुभागस्य नेतृत्वं सहायक-कुलसचिवः (जीएडी) करोति यः अनुभागाय वितरितानां कर्तव्यानां दायित्वानाञ्च निरीक्षणं करोति। सामान्यप्रशासनानुभागः विश्वविद्यालयस्य सर्वेषां शैक्षणिक-शैक्षणिकेतर-समुदायानां कृते समग्रसेवा-सौविध्यसमन्वयान्वितिरूपेण कार्यं करोति।

प्रशासनानुभागे-III कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	सहायकः कुलसचिवः	01
2.	अनुभागाधिकारी	01
3.	वरिष्ठलिपिकः	01
4.	बहुकार्यकर्मचारी	01
	योगः	**05**

विकासानुभागः

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य विकासानुभागस्य स्थापना विश्वविद्यालयस्य सर्वेषां प्रस्तावानां, कार्यक्रमाणाम्, उपक्रमाणां च आयोजनस्योद्देश्येन कृता। विकासानुभागाय समग्रविकासस्य विश्वविद्यालयवार्षिकरणनीतिसञ्चालनयोजनानां प्रभाविकार्यनीतीनां परिचालनयोजनानाञ्च, प्रभाविकार्यान्वयनस्य कार्यं प्रदत्तम्। येन विश्वविद्यालयस्य दीर्घकालीना दृष्टिः परिभाषिता भवेत्। अयमनुभागः विविधनिर्णयस्वीकरण-प्रक्रियायां साहाय्यं करोति येन शैक्षणिकक्षेत्रैः सहैव प्रशासनिकक्षेत्रेष्वपि उपलब्धयः प्राप्येरन् तद्दृढाश्च भवेयुः। अस्मै अनुभागाय आन्तरिकगुणवत्ताऽऽश्वासनप्रकोष्ठस्य (आईक्यूएसी) सचिवालयनिबन्धनस्य, विश्व-विद्यालयानुदानायोग-विशेषसहायताकार्यक्रमस्य (एसएपी) क्रियान्वितीकरणनिरीक्षणयोः, विविधस्ववित्त-पाठ्यक्रमेषु धनप्रबन्धनस्य, विश्वविद्यालयेषु संगोष्ठीनां/सम्मेलनानाम् आयोजनस्य अन्येषां प्रमुखाणां कार्यक्रमाणां वार्षिकप्रतिवेदनसज्जीकरणस्य च विविधदायित्वानि प्रदत्तानि। विकासानुभागः कर्मचारिभ्यः छात्रेभ्यश्च

चिकित्सासौविध्यानां, भोजनशालासौविध्यानां, राष्ट्रियसेवायोजनायाः (एनएसएस), विश्वविद्यालयस्य अन्यासां संस्थानाम् (ऐजेंसी) संस्थानानां विश्वविद्यालयस्य भूमिगतस्थानस्य, संगोष्ठीभवनानां, व्याख्यानप्रकोष्ठानाञ्च वितरणस्य, स्वास्थ्यरक्षणान्वितेः-कार्याणामपि संरक्षणं करोति। विकासानुभागः कुलसचिवस्य पर्यवेक्षणे मार्गदर्शने च कार्यं करोति। विकासानुभागस्य नेतृत्वम् उपकुलसचिवः (लेखः विकासश्च) करोति, यः अनुभागाय वितरितानां कर्त्तव्यानां दायित्वानाञ्च निरीक्षणं करोति।

विकासानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	उपकुलसचिवः	01
2.	सहायककुलसचिवः	01
3.	निजीसचिवः	01
	योगः	**03**

परीक्षानुभागः

परीक्षाविभागेन षाण्मासिकप्रणाल्याः माध्यमेन नियमितकक्षाणाम् अंशकालिकपाठ्यक्रमाणाञ्च वर्षे द्विवारं परीक्षाः आयोज्यन्ते। छात्राणाम् आवेदनपत्रपूरणादारभ्य परीक्षापरिणामस्य घोषणां यावत्, सर्वाणि कार्याणि क्रियन्ते, अंकपत्रवितरणम्, अस्थायिप्रमाणपत्रवितरणं, दीक्षान्तसमारोहे उपाधिवितरणं चेत्यादीनां कार्याणाम् उत्तरदायित्वम् अस्ति।

परीक्षानुभागे कार्यरतशिक्षणेतरकर्मचारिणां विवरणं तालिकायामस्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	परीक्षानियन्त्रकः	01
2.	उपकुलसचिवः	01
3.	अनुभागाधिकारी	01
4.	सहायकः	01
5.	वरिष्ठलिपिकः	01
6.	कनिष्ठलिपिकः	02
7.	बहुकार्यकर्मचारी	04
	योगः	**11**

विश्वविद्यालयकार्यानुभागः (यू.डब्ल्यू.डी.)

भूमिः भवनं च

विश्वविद्यालयनिर्माणविभागेन विश्वविद्यालयपरिसरस्य अधोलिखितभूमेः भवनस्य च रक्षणं क्रियते।

विश्वविद्यालयपरिसरः दक्षिण्यां देहल्यां शहीदजीतसिंहमार्गे कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रे 10.65 एकड्क्षेत्रे लघुभूखण्डे स्थितोऽस्ति। अयं विश्वविद्यालयपरिसरः भारतीयप्रौद्योगिकिसंस्थानं, राष्ट्रियशैक्षिकानुसन्धान-प्रशिक्षणपरिषद्, राष्ट्रियशैक्षिक-योजनाप्रशासनविश्वविद्यालयः, भारतीयविदेशव्यापारसंस्थानं, आईएमआई, जवाहरलालनेहरूविश्वविद्यालयः, आईएसआई, केन्द्रीयविद्यालयसंघटनम् चेत्यादीनाम् अन्येषां राष्ट्रियान्ता-राष्ट्रियशैक्षणिकसंस्थानानां पार्श्वे प्रमुखभूमौ स्थितोऽस्ति।

अयं परिसरः सौविध्यजनकस्थाने स्थितोऽस्ति। सम्यग्रीत्या युक्तोऽस्ति। सम्यग्रूपेण प्रबन्धितोऽस्ति। एवञ्च अस्य संरक्षणं सम्यक् रूपेण कृतोऽस्ति। अष्टावासीयभवनेषु एकः विश्रामालयः, एकः छात्राणां छात्रावासः विद्यते, यस्मिन् चत्वारि शैक्षणिकभवनानि च सन्ति। सर्वाणि भवनानि राजमार्गेण सह सम्यक्तया संयुक्तानि सन्ति। परिसरे अनेकानि लघूनि उद्यानानि यथा विश्रान्तिवाटिका स्वर्णजयन्ती-उद्यानञ्च विद्यन्ते। उपयुक्तबाह्यप्रकाशव्यवस्थां सुनिश्चेतुं परिसरे उच्चद्रव्यमानप्रकाशप्रणालीनामुपयोगः क्रियते। परिसरे एका वेधशाला विद्यमाना अस्ति यत्र अनेकानि यन्त्राणि निर्मितानि सन्ति, अत्र अहोरात्रं समेषां राशीनां विषये समयेन विश्वविद्यालयीयाचार्यैः शोधः कार्यते। अन्येभ्यः परिसरेभ्यः अपि अनेकवारम् इमां वेधशालां द्रष्टुं जनाः आगच्छन्ति।

विश्वविद्यालये चत्वारि शैक्षणिकभवनानि -

1. **शैक्षिकसदनम्** - इदमत्यन्तं पुरातनं द्वितलयुक्तं भवनमस्ति। शैक्षणिकानुसन्धानविभागः पुस्तकालय-विभागश्च अस्मिन्नेव स्थितोऽस्ति। अस्मिन्नेव भवने दर्शनशास्त्रसङ्कायस्य साहित्यसंस्कृतिसङ्कायस्य च विभागाः सन्ति।

2. **सारस्वतसाधनासदनम्** - इदं पञ्चतलयुक्तं भवनमस्ति। अस्मिन् भवने एका उन्नयनी (Lift) अस्ति। अत्रैव कुलपतिसचिवालयः, सङ्गणकप्रयोगशालासहितानि सङ्गणककेन्द्राणि, सङ्गोष्ठीप्रकोष्ठाः (वाचस्पतिसभागारः) समितिप्रकोष्ठाः च स्थिताः सन्ति।

3. **बृहस्पतिभवनम्** - इदं द्वितलयुक्तं भवनं विद्यते। अस्मिन् वेदपौरोहित्यविभागाः सन्ति। अस्मिन्नेव परिसरे एका कर्मकाण्डप्रयोगशालाऽपि अस्ति। छात्रान् अधिगमाय इष्ट-योगप्रयोगशाला निर्मिता अस्ति।

4. **स्वर्णजयन्तीसदनम्** - इदं पञ्चतलयुक्तं भवनमस्ति। अस्मिन् भवने तिस्रः उन्नयन्यः (Lifts), चत्वारि सोपानानि च सन्ति। अस्य भवनस्य निर्माणम् उपनियमानामनुसारेण कृतम्। अस्मिन् भवने प्रशासनविभागाः यथा प्रशासनं, वित्तं, शैक्षणिक-विकासः, सांख्यिकीयप्रकोष्ठः, केन्द्रियभण्डारः चेत्यादयः सन्ति। कुलसचिवस्य, वित्ताधिकारिणः कुलानुशासकानाञ्च कार्यालयाः अपि अत्रैव सन्ति। सहैव ज्योतिष-वास्तुशास्त्र-व्याकरण-धर्मशास्त्र-शैक्षणिकविभागाः, शिक्षाशास्त्रविभागः, समिति-प्रकोष्ठः, शिक्षणाधिगमकेन्द्रमित्यादयः अपि अस्मिन्नेव भवने विद्यन्ते।

इतोऽपि विश्वविद्यालयकार्यविभागेन विश्वविद्यालयपरिसरे अधोलिखितानां संरचनानां विकाससम्बद्धानि नूतनानि कार्याणि कृतानि। यथा-

वास्तुशिल्पयोजनानामनुमोदनाधारेण सीपीडब्ल्यूडी इत्यनेन निम्नलिखितानां तिसृणां भवनपरियोजनानां कृते संशोधितानुमानितप्रस्तावाः प्रस्तुताः-

1. बालकच्छात्रावासनिर्माणाय- रु. 56,88,12,600/-
2. बालिकाछात्रावासनिर्माणाय- रु. 35,40,52,200/-
3. शिक्षासदननिर्माणाय- रु. 162,33,10,000/-
4. सञ्चालनसंरक्षणभ्याम् - रु. 25,32,29, 661/-

विश्वविद्यालयस्य प्रबन्धनसमित्या (बीओएम) एतेषामनुमानानां कृते स्वीयानुमतिः प्रदत्ताऽस्ति। प्रस्तावः शिक्षामन्त्रालयाय प्रेषितः।

अधोलिखितशिक्षणेतरकर्मचारिणः विश्वविद्यालयनिर्माणविभागे कार्यरताः सन्ति-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारिणां संख्या
1.	कार्यकारिणी-अभियन्ता	01
2.	सहायकाभियन्ता	01
3.	कनिष्ठाभियन्ता	02
4.	वरिष्ठलिपिकः	01
5.	विद्युत्कारः	01
6.	कनिष्ठलिपिकः	02
7.	नलकूपप्रचालकः	01
8.	बहुकार्यकर्मचारी	05
	योग	**14**

केन्द्रीयलोकसूचनाधिकारी/केन्द्रीयसहायकलोकसूचनाधिकारी (सूचनायाः अधिकारः अधिनियमः, 2005 इत्यस्य अन्तर्गतः) इत्यस्य विवरणम्

सूचनायाः अधिकाराधिनियमः, 2005 इत्यस्य प्रभाविकार्यान्वयनार्थं विश्वविद्यालयस्य निम्नलिखित-कर्मचारिणः, अधिकारिणः केन्द्रियजनसूचनाधिकारिणः (CPIO)/केन्द्रियसहायकजनसूचनाधिकारिरूपेण नामाङ्किताः सन्ति।

क्र.सं.	नाम, पदनाम एवं सम्पर्क सूत्रम्	पदस्य नाम	सूचनायाः क्षेत्रम्
1.	डॉ. अलका राय, वित्त अधिकारिणी एवं कुलसचिवा (प्रभारी) 011-46060567	प्रार्थनाधिकारी	कोऽपि जनः यः सी.पी.आई.ओ./सी.ए.पी.आई.ओ.तः निर्दिष्टसमये सूचनां/उत्तरम्/निर्णयं न प्राप्नोति च यदि स पीडितः तर्हि आर.टी.आई 2005 वर्षस्य अधिनियमानुसारं प्रार्थनाधिकारिणे प्रार्थनां कर्तुं शक्नोति।
2.	श्रीअजयकुमारटण्डनः उपकुलसचिवः (लेखा एवं विकासः) 011-46060521	पारदर्शिताधिकारी	सूचनाः वेबसाइटमध्ये प्रकाशन-(अपलोड) सम्बद्धपारदर्शिता।
3.	श्रीबनवारीलालवर्मा प्रणाली प्रबन्धकः 011-46060616	नोडल अधिकारी एवं केन्द्रीयसहायक-जनसूचनाधिकारी	सूचनायाः अधिकाराधिनियमः, 2005 तमवर्षस्य प्रदत्तानां नोडल-अधिकारी और केन्द्रीय-सहायकजन-सूचनां कृते अधिकारिणां कर्तव्यानि तथा उत्तरदायित्वम्।
4.	प्रो. जयकान्तसिंहशर्मा पीठप्रमुखः, वेदवेदाङ्गपीठम् 011-46060643	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	वेद-वेदाङ्गपीठसम्बद्धाः सूचनाः।
5.	प्रो. केदार प्रसाद परोहा, पीठप्रमुखः, दर्शनशास्त्रपीठम् 011-46060527	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	दर्शनशास्त्रपीठसम्बद्धाः सूचनाः।
6.	प्रो. सदनसिंहः, पीठप्रमुखः एवं विभागाध्यक्षः शिक्षाशास्त्रपीठम् (शिक्षा) 011-46060636	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	शिक्षाशास्त्रपीठसम्बद्धाः सूचनाः।
7.	प्रो. शीतलाप्रसादशुक्लः, पीठप्रमुखः, साहित्य-एवं-संस्कृतिपीठम् 011-46060518	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	साहित्यसंस्कृतिकपीठसम्बद्धाः सूचनाः।

8.	प्रो. सविता, संकायप्रमुखः आधुनिकविषयपीठम् 011-46060527	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	आधुनिकविषयपीठसम्बद्धाः सूचनाः।
9.	प्रो. नीलम ठगेला संकायप्रमुखा, छात्रकल्याणसंकाय 011-46060621	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारिणी	छात्रकल्याणपीठसम्बद्धाः सूचनाः।
10.	प्रो. महेशप्रसादसिलोडी, विभागाध्यक्षः, साङ्ख्ययोगविभागः 011-46060641	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	आहत्य सङ्कायसम्बद्धाः सूचनाः।
11.	प्रो. बिहारीलालशर्मा निदेशकः-आई.क्यू.ए.सी. 011-46060651	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	आई.क्यू.ए.सी., एंटी रैगिंग सेल तथा कुलानुशासकसम्बद्धाः सूचनाः।
12.	प्रो. के. भरतभूषणः, आचार्यः एवं नोडल-अधिकारी, स्थाननप्रकोष्ठः 011-46060689	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	स्थाननप्रकोष्ठसतर्कतासम्बद्धाः सूचनाः।
13.	प्रो. दिवाकरदत्तशर्मा, मुख्यसतर्कता अधिकारिणी 9910000824	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	सतर्कतासम्बद्धाः सूचनाः।
14.	प्रो. शिवशङ्करमिश्रः, विभागाध्यक्षः, शोधविभागः 011-46060609	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	शोध एवं प्रकाशनविभागसम्बद्धाः सूचनाः।
15.	प्रो. जगदेवकुमारशर्मा प्रमुखः (हिन्दीराजभाषासमितिः) 011-46060525	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	केन्द्रीयराजभाषासम्बद्धाः सूचनाः।
16.	प्रो. अमितापाण्डेयभारद्वाजः आचार्या, निदेशका (शिक्षण-अधिगम-केन्द्रम्) 9811580640	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारिणी	PMMMNMTT (TLC) परियोजनासम्बद्धाः सूचनाः।
17.	प्रो. सुमनकुमारझा आचार्यः एवं नोडलअधिकारी, आजीविकापरामर्शप्रकोष्ठः 011-46060546	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	आजीविकापरामर्शप्रकोष्ठसम्बद्धाः सूचनाः।
18.	प्रो. मीनाक्षी मिश्रा आचार्या एवञ्च छात्रावाससंरक्षिका (छात्रावर्गः) 011-46060675	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	विश्वविद्यालयस्य छात्रा छात्रावास एवञ्च राष्ट्रीयच्छात्रसेवा (छात्रावर्गः) सम्बद्धाः सूचनाः।

19.	श्री मनोजकुमारमीणा, सहायकाचार्यः-शारीरिकशिक्षा 011-46060528	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	विद्यापीठस्य शारीरिकशिक्षा/क्रीडागतिविधिः/व्यायामशालासम्बद्धाः सूचनाः।
20.	डॉ. अभिषेक तिवारी सहायकाचार्यः, एन.सी.सी.प्रमुखः 9654039797	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	एन.सी.सी. छात्र वर्गसम्बद्धं परिज्ञानम्।
21.	डॉ. सुरेन्द्रमहतो, सहायकाचार्यः (शिक्षाशास्त्रम्) एवं सम्पर्काधिकारी	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	सम्पर्काधिकारी (ओ.बी.सी) इत्यनेनसे सम्बद्धाः सूचनाः।
22.	डॉ. कान्ता उप-कुलसचिवः (परीक्षा) 011-46060520	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	परीक्षाविभागसम्बद्धं परिज्ञानम्।
23.	श्री रमाकान्त उपाध्यायः, कार्यकारी-अभियन्ता (सिविल) 011-46060323	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	अभियान्त्रिकीविभागसम्बद्धाः सूचनाः।
24.	श्री राजेशकुमारपाण्डेयः सहायक-पुस्तकालयाध्यक्षः 011-46060532	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	पुस्तकालयसम्बद्धाः सूचनाः।
25.	श्रीमति सुषमाडेमला, सहायक-कुलसचिवा (लेखा) 011-46060559	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	लेखा एवं वित्तानुभागसम्बद्धाः सूचनाः।
26.	श्री सुच्चासिंहः सहायक-कुलसचिवः (शैक्षणिक) 011-46060548	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	शैक्षणिकानुभागः, छात्राणां संबंधितविषयाः तथा एससी/एसटी/ओबीसी/पीएच आदि संम्बद्धसूचनाः।
27.	श्री मञ्जीतसिंहः सहायक-कुलसचिवः (शिक्षणेतरम् एवं चयनम्) 011-46060556	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	1. गैर-शैक्षणिकविभागसम्बद्धाः तथा जनसूचनाधिकारविषयसंम्बद्धसूचनाः। 2. मंत्रालयः/यूजीसी के सांसदीयप्रश्न, कोर्ट केस तथा चयन आदि सम्बद्धाः सूचनाः
28.	श्रीमती भारतीत्रिपाठी सहायक-कुलसचिवा (शैक्षणिकम्) 011-46060501	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	1. शैक्षणिकविभाग एवं जनसूचनाधिकार सम्बद्धसूचनाः। 2. मन्त्रालय/यू.जी.सी. के संसदीयप्रश्न-कोर्ट तथा चयनादि सम्बद्धसूचनाः।
29.	श्री राजेशकुमारः सहायक-कुलसचिवः (विकासः/अनुसूचित-एवं-जनजाति प्रकोष्ठः) 011-46060682	केन्द्रीयजन-सूचनाधिकारी	विकासानुभागः, अनुसूचित जाति/अनुसूचित जनजातिप्रकोष्ठ, अतिथिगृह एवं स्वास्थ्य-केन्द्रसम्बद्धाः सूचनाः।

30.	विपिनकुमारत्रिपाठी शोध सह सांख्यिकी अधिकारी	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	अनुसूचितजाति/अनुसूचितजनजातिप्रकोष्ठः एवञ्च सम्बद्धताप्रकोष्ठः
31.	श्री प्रमोदचतुर्वेदी निजी-सचिवः (कुलपतिः) 011-46060605	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	कुलपतिकार्यालयसम्बद्धाः सूचनाः।
32.	श्री जी.सी. शर्मा सहायक-प्रोग्रामर (सङ्गणकम्) 011-46060645	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	सङ्गणकीयकेन्द्रसम्बद्धाः सूचनाः।
33.	सुश्री तरुणाअवस्थी शोध-सहायिका (शोधविभागः) 011-46060634	केन्द्रीयजन- सूचनाधिकारी	महिलाध्ययनकेन्द्रसम्बद्धाः सूचनाः।

जनसूचनाधिकारः वार्षिकप्रत्यर्पितसूचनाप्रणाली-

सी.आई.सी. इत्यस्य अनिवार्यावश्यकतायाः अनुसारं विवरणं मानवसंसाधनविकासमंत्रालयाय, भारत-सर्वकाराय प्रस्तुतमस्ति।

मूलसंरचना सौविध्यानि च केन्द्रीयग्रन्थागारः

क. ग्रन्थागारविषये

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य केन्द्रियग्रन्थालयः स्वस्थापनाकालादेव विश्वविद्यालयसमुदायस्य कृते आवश्यकसूचनानां ज्ञानसंसाधनानां च अभिगमनं सौविध्यपूर्णं कर्तुं संरक्षणलक्ष्येण निष्पक्षशिक्षणेन अनुसन्धानवातावरणपर्यन्तमभिगमनसामर्थ्यसमुत्पादनलक्ष्येण च सह अस्तित्वे आसीत्। ग्रन्थालयः महामहोपाध्यायः पद्मश्रीः डॉ. मण्डनमिश्रग्रन्थालयः इति नाम्नाऽपि ज्ञायते। अस्मिन् ग्रन्थालये वेद-पुराण-उपनिषद्-धर्मशास्त्र-योग-ज्योतिष-व्याकरण-वास्तुशास्त्र-साहित्य-दर्शन-पौरोहित्य-आयुर्वेदसहितानां प्रमुखसंस्कृतग्रन्थानां व्यापकः संग्रहोऽस्ति। शिक्षा-दर्शन-मनोविज्ञान-हिन्दी-आङ्ग्लादीनाम् अन्यसमसामयिकविषयाणां च अयं ग्रन्थालयः ज्ञानस्य अभूतपूर्वभण्डागारः अस्ति।

अस्मिन् केन्द्रियग्रन्थालये प्रयोक्तॄणां कृते प्रौद्यौगिक्याधरिता सेवा आरब्धाऽस्ति -

1. साहित्यिकचौर्यकार्यान्वेषकः मृदूपागमः (साफ्टवेयर)-

   केन्द्रियग्रन्थालयः इनफ्लिबनेट इति माध्यमेन प्रदत्त-मूलनामक-पीडीएस इति साहाय्येन च सङ्कायसदस्यानां शोधपत्रेषु शोधाध्येतॄणां शोधप्रबन्धेषु साहित्यिकचौर्यकार्यनिरीक्षणे संलग्नः अस्ति।

2. आरएफआईडी प्रौद्योगिकी इति।
3. स्वयं निरीक्षण इन/आउट प्रणाली (कियोस्क) इति।
4. दृष्टिबाधितप्रयोक्तृणां कृते सौलभ्यम्।

परिसञ्चरणस्य प्रदत्ताः

परिसञ्चरण मेज एतद् सुनिश्चेतुं प्रभारी अस्ति यत् शिक्षणसामग्री ग्रन्थालयस्य अन्ते बहिश्चास्ति। सहैव मूलदिशात्मकं सूचनात्मकञ्च साहाय्यं प्रददाति। पुस्तकालयः विशेषाधिकाराणां एवं प्रसंस्करणशुल्क-कर सम्बद्धानां प्रश्नानां समाधानं करोति।

ग. ग्रन्थागारस्य सेवाविधयः

पुस्तकालस्य सेवाविधः	विद्यमानाः		नवनियोजिताः		योगः	
पाठ्यग्रन्थाः	9040	58,32,675	3581	1952913	1261	7,78,5588
सन्दर्भ-ग्रन्थाः	3568	18,06,672	1334	727502	4902	25,34,174
ई- ग्रन्थाः	289	8,19,638	-	-	289	8,19,638
पत्रिकाः	124	1,52,457	129	1,43,445	129	1,43,445
ई-पत्रिकाः	08	2,82,86	06	1,47,178	14	17,5464
'डिजिटलडेटाबेस' इति	518	-	-	-	518	-
सान्द्रमुद्रिका चलचित्राणि च		-	-			
अन्याः (उल्लेखिताः)	-	-				

घ. ग्रन्थागारे निम्नलिखितपुस्तकालयसॉफ्टवेयरमपि स्वचालितं भवति-

ILMS तन्त्रांशस्य	स्वचालनस्य प्रकृतिः (पूर्णरूपेण अथवा आंशिकरूपेण)	संस्करणम्	स्वचालनवर्षम्
LIBSYS	पूर्णरूपेण	10	2010-11

ङ. संग्रहित संसाधनां विवरणम्

संग्रह-संसाधनानि	मार्च 2024
ग्रन्थाः	1,20,120
शोधपत्रिकाः	129
शोधप्रबन्धाः	651
सान्द्रमुद्रिकाः	131

च. परिसंचरण-सांख्यिकी

सर्कुलेशनपीठिकाग्रन्थागारस्य अन्ते बहिश्च अध्ययनसामग्र्याः अवधानाय अस्ति, मूलभूतदिशात्मक-सूचनात्मकप्रश्नानां समाधानाय, ग्रन्थागारस्य विशेषाधिकारविषयकजिज्ञासासमाधानाय, शुल्क-दण्ड-सम्बधितकार्याय अपि अस्ति।

परिसंचरण-संसाधनानि	अप्रैल 2023-मार्च 2024
निर्गमनम्	9348
प्रत्यर्पितम्	9535
नवीकरम्	4027
अन्या पुस्तकेतर सामग्री	1962
योगः	**24872**

छ. ई-संसाधन सांख्यिकी (प्रत्यक्ष सदस्यता)

केन्द्रीयग्रन्थागार: छात्राणां शोधार्थीनाञ्च लाभाय इलेक्ट्रॉनिकसंग्रहप्रबन्धनस्य विधिं दृष्टिकोणञ्च विकसति। एतत्प्रतिवेदनं विश्वविद्यालयद्वारा इलेक्ट्रॉनिकसंसाधनानामुपयोगस्य महत्त्वं समीक्षाञ्च प्रकाशयति-

संसाधन		2023									2024			Total
		अप्रैल	मई	जून	जुलाई	अगस्त	सित	अक्तू	नम्ब.	दिस.	जन.	फर.	मार्च	
ज्ञानकोष:-पुस्तकालय एवं सूचना प्रबन्धन जर्नल	सदस्यता	3	3	0	3	0	0	0	0	5	8	9	0	32
ज्ञान एवं संचार प्रबन्धन जर्नल	सदस्यता	6	2	0	5	5	1	0	0	0	0	1	0	20
ग्रन्थागार हेरल्ड	सदस्यता	3	5	0	0	0	0	5	4	7	0	0	0	24
पर्ल : ग्रन्थागारस्य सूचना विज्ञानस्य च पत्रिका	सदस्यता	0	3	0	0	0	3	5	4	9	0	0	0	24
सूचनाविज्ञानस्य पत्रिका विश्व-डिजिटलग्रन्थभागार:	सदस्यता	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
त्रैमासिकभारत	सदस्यता	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0	0	4

अवधौ पुस्तकालयस्य कर्मचारिणां विविधकार्यक्रमेषु सहभागिता-

क्र.सं.	कार्यक्रमस्य नाम	दिनांक:	पुस्तकालयत: प्रतिभागिता
1.	ड्रिलविट् पीडी एस सॉफ्टवेयर इत्याधारेण कार्यशाला	15 फरवरी, 2024	02

केन्द्रीयग्रन्थागारे कार्यरतकर्मचारिणां विवरणम् (पदक्रमेण)-

क्र.सं.	पदस्य नाम	कर्मचारीणां संख्या
1.	सहायक-पुस्तकालयाध्यक्ष:	01
2.	प्रोफेशनल-सहायक:	02
3.	सेमी-प्रोफेशनल-सहायक:	02
4.	पुस्तकालयसहायक:	03
5.	पुस्तकालयपरिचर:	04

केन्द्रीयग्रन्थालयद्वारा अक्टूबरमासस्य 30-31 2023 तमयोः दिनाङ्कयोः "इनोवेटिव एप्रोच इन नॉलेज क्रिएशन, कम्युनिकेशन, एंडप्रिजवेशन : पर्सपेक्टिव फ्रॉम संस्कृत यूनिवर्सिटीज एंड साइब्रेटीज" विषयेऽस्मिन् द्वि दिवसात्मिका अन्ताराष्ट्रियसंगोष्ठी आयोजिता। अस्यामन्ताराष्ट्रियसंगोष्ठ्यां देशविदेशेभ्यः आहत्य त्रिंशतविशेषज्ञाः, अध्यापकाः, शोधार्थिनः, ग्रन्थालयकर्मिणः इत्यादयः सहभागितां गृहीतवन्तः।

ई-संसाधनानां विवरणम् (प्रत्यक्षसदस्यता)

छात्राणां शोधाध्येतृणां च हिताय, केन्द्रियग्रन्थालयेन विद्युतसामग्रीणां विशालपरिधिं विविधताञ्च नियन्त्रयितुं पद्धतयः कार्यनीतयश्च विकसिताः सन्ति। इदम् अनुसन्धानं विद्युत्संसाधनानामुपयोगमापने कलायाः स्थितेः निरीक्षणं करोति, विद्युत्संसाधनानामुपयोगकाले विश्वविद्यालयस्य महत्त्वे बलं ददाति।

आहारसदनम्

विश्वविद्यालयस्य परिसरे आहारसदनस्य व्यवस्थाऽस्ति, यस्य प्रबन्धनं तृत्तीयपक्षस्य भोजनदातृणां भवति। विश्वविद्यालयस्य छात्राणां कर्मचारिणाञ्च कृते उत्तमगुणवत्तायुक्तानि विविधप्रकारकभारतीयव्यञ्जनानि, अल्पाहारव्यञ्जनानि च अतिन्यूनशुल्केन दीयन्ते। परिसरस्य आहारसदने उत्तमा पाकशाला विद्यते। पाकशालायाः कर्मचारिणः छात्राणां कर्मचारिणाञ्च कृते पौष्टिकानि स्वादिष्टानि च व्यञ्जनानि दातुं यथा-संभव-प्रयत्नान् कुर्वन्ति। सर्वेषु कार्यदिवसेषु आहारसदनं प्रातः 9:30 तः सायं 6:00 वादनपर्यन्तम् उद्घाटितं भवति।

दिव्याङ्गानां कृते सौविध्यानि

विश्वविद्यालयः दिव्याङ्गजनानां कृते सौविध्यानि प्रदातुमुत्सुकः अस्ति। अस्माकं विश्वविद्यालयस्य परिकल्पना, निर्माणञ्च दिव्याङ्गजनानां मूलभूतानाम् आवश्यकतानां मनसि निधाय मैत्रीपूर्णं वातावरणं प्रदातुं कृतमस्ति। अयं सर्वविधदिव्याङ्गजनानां कृते अनुकूलः परिसरः विद्यते। अस्माकं विश्वविद्यालयः शारीरिकरूपेण दिव्याङ्गजनानां कृते चक्रासन्दाः, रुग्णकटेत्यादीनि भौतिकसौविध्यानि प्रददाति। परिसरे प्राकारावृत्त (रैम्प) इति सौविध्यमपि विद्यते। दिव्याङ्गानाम् अनुकूलाः शौचालयाः अपि उपलभ्यन्ते।

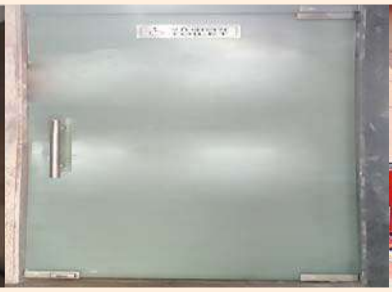

पर्यावरणसुरक्षितपरिसरः OASIS हरितवातावरणम् 24X7 संरक्षणम् एवं ई-चार्जिग-स्थानकैः सह व्यवस्थितं वाहनस्थापनस्थलम् -

विश्वविद्यालयस्य हरितवर्णीयः परिसरः केवलं दृश्यं न अपितु पर्यावरणदायित्वं प्रति प्रतिबद्धोऽस्ति। प्रमुखस्थानेषु नीत्यनुरूपं योजनाबद्धरूपेण च सीसीटीवी इति चित्रग्राहकाः स्थापिताः सन्ति, चतुर्विंशतिहोराः यावत् निरीक्षणं सुनिश्चितं कृतमस्ति, सर्वेषां कृते सुरक्षितं वातावरणं प्रदातुं महिलासुरक्षिकाभिः सह बहूनां सुरक्षारक्षकाणां समर्पितं दलं निर्मितम्। सौविध्यानि वर्धयितुं, वाहनस्थापनास्थलानां विस्तारः कृतः एवञ्च स्थायिभविष्यं प्रति प्रतिबद्धतया गौरवेण च सह ई-चार्जिगस्थानकानि प्रदत्तानि सन्ति।

क्रीडाक्षेत्रम्/क्रीडाङ्गणम् - विश्वविद्यालयपरिसरे एका क्रीडा ओडिसी-

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालये सावधानेन सज्जीकृतं क्रीडाक्षेत्रं, यत्र क्रीडा सौहार्दञ्च सहैव दृश्येते। उन्मुक्तबैडमिण्टनक्रीडाक्षेत्रं (168 मीटर), वॉलीबॉलक्रीडाक्षेत्रं (880 मीटर) मल्लयुद्धक्षेत्रं (750 मीटर), क्रिकेटक्रीडाक्षेत्रं (3900 मीटर) बास्केटबॉलक्रीडाक्षेत्रं (810 मीटर), बाह्यशारीरिकस्वास्थ्यरक्षणं चेत्यादीनां पर्याप्तं क्षेत्रमस्ति। एतानि विविधक्रीडाङ्गणानि न केवलमुत्साहयुतस्पर्धानामायोजनं कुर्वन्ति अपितु समग्रं विकासं वर्धयन्ति, येन ऐतेषु पवित्रेषु क्षेत्रेषु स्मृतीनां रेखा निर्मीयते।

बहुमुखिस्थानम्-अत्याधुनिकसौविध्यानां शैक्षणिकानुभवानां च वर्धनम्

अस्मिन् विश्वविद्यालयपरिसरे चतु:शतस्य (400) जनानाम् आसनक्षमतायुक्तः बहूद्देशीयः बृहदालयः विद्यते, यः उन्नतध्वनिप्रणालिभिः, परिष्कृतप्रकाशव्यवस्थया आधुनिक-सौविध्येन च सुसज्जितः अस्ति। अयं भव्यायोजनानां शैक्षणिकचर्चानां केन्द्ररूपेण कार्यं करोति। एवञ्च विंशतितः अशीतेः जनानामासनव्यवस्थायुक्तानां सप्तसमित्यालयानां निर्माणमपि कृतमस्ति, येषु प्रत्येकं समित्यालयेषु प्रक्षेपणयन्त्रं, पटानि (स्क्रीन्), ध्वनिमुद्रणयन्त्राणि च सन्ति। एते आलयाः सहयोगात्मकचर्चानां प्रस्तुतीनां सद्यस्क- (Online) सङ्गोष्ठीनां च कृते निर्मिताः सन्ति, ये अस्माकं शैक्षणिकस्थानानां बहुमुखप्रतिभां वर्धयन्ति।

आभासीयकक्षाकक्षः/स्टूडियो

विश्वविद्यालयेन केन्द्रीकृत-रिकार्डिङ्ग-नियन्त्रणमञ्चेन सह आभासीयकक्षः/स्टूडियो स्थापितमस्ति यस्योपयोगः सर्वाधिकः सुलभोऽस्ति तथा च समृद्ध-माध्यम-लाइव-वेबकास्टिंग-सामग्रीप्रबन्धनस्य, वेब-मोबाइल-वितरण-प्रणाल्याः च कृते सर्वोत्तमः-समर्थितश्चास्ति। यस्मिन् हार्डवेयरसॉफ्टवेयरसहितं पूर्णतया एकीकृतसमाधानम् अस्ति, सञ्जालीकरणं, श्रव्यदृश्यसम्मेलनं, नियन्त्रणप्रणाली केन्द्रीकृतं रिकार्डिङ्गं नियन्त्रणप्रणाली च समावेशिसंकुलं भविष्यति।

विश्रान्तिनिलयम्/अतिथिगृहम्

अतिथिगृहं विश्रान्तिनिलयमिति नाम्ना विश्वविद्यालयस्य एका अव्यावसायिकान्वितिरस्ति। एवञ्च अस्योपयोगः शैक्षिकोद्देश्यानां पूर्त्यर्थं क्रियते। विश्वविद्यालयपरिसरे द्वितलयुक्तम् अतिथिगृहभवनमस्ति। अस्मिन् द्विपर्यङ्कयुक्ताः अष्ट प्रकोष्ठाः, अत्यन्तं महत्त्वपूर्णानां जनानां कृते पूर्णसौविध्ययुक्तं बृहत्प्रकोष्ठद्वयं, भोजनक्षेत्रं कार्यालयक्षेत्रञ्चास्ति। अतिथिगृहेण अनुरोधे कृते सति राष्ट्रियान्ताराष्ट्रियप्रतिनिधिभ्यः/शैक्षणिकानुसन्धान-गतिसम्पादकेभ्यः समागतगणमान्यजनेभ्यः आतिथ्यं प्रदातुं शक्यते।

छात्रावासः

विश्वविद्यालये छात्राणां कृते छात्रावासः अस्ति। यत्र 51 प्रकोष्ठेषु 99 छात्राणाम् आवासव्यवस्था सुनिश्चिता अस्ति। शोधार्थिभ्यः वरिष्ठच्छात्रेभ्यश्च एकस्थानीयाः 16 प्रकोष्ठाः सन्ति, इतरेभ्यः द्विस्थानीयाः 18 प्रकोष्ठाः, त्रिस्थानीयाः 17 प्रकोष्ठाः च वर्तन्ते। छात्रावासः अत्याधुनिकव्यवस्थाभिः युक्तः अस्ति। यत्र लोकल एरिया नेटवर्क, संगणकम्, दूरदर्शनं दूरवाणी, सामान्यप्रकोष्ठः, भोजनसभागारः, पाकशाला, खाद्यद्रव्यागारः च वर्तन्ते।

डॉ. सुन्दरनारायणझावर्यः 2020-2021 तमे वर्षे छात्रावासस्य प्रभार्यधिष्ठातृरूपेण कार्यं निर्वहति।

मनोरञ्जनकक्षम्

विश्वविद्यालयस्य महिलाकार्यकर्त्रीभ्यः मनोरञ्जनार्थं परस्परमेलनार्थञ्च विश्वविद्यालये मनोरञ्जनप्रकोष्ठः निर्मितोऽस्ति। महिलाभ्यः तासां रिक्तसमये विश्रान्तिम्, अध्ययनम् अनौपचारिकसम्भाषणञ्च कर्तुं प्रकोष्ठः निर्मितः। तत्र आन्तरिकक्रीडा स्वास्थ्यसंरक्षणोपकरणानि च विद्यन्ते। पीडानिवारणाय पूर्णशरीरसम्मर्दनयन्त्राणि उपलब्धानि सन्ति। सामुदायिकवाचनालये कर्मचारिणामुपयोगाय वार्तापत्रिकाः पत्रिकाश्च उपलब्धाः सन्ति।

व्यायामशाला

विश्वविद्यालये सर्वेषां छात्राणां कृते अत्युत्कृष्टव्यायामशालायाः सौविध्यमुपलब्धमस्ति। स्वस्थशरीरे स्वस्थं मनः निवसति इति प्रसिद्धिः। छात्राणां कृते व्यावसायिकरूपेण प्रबन्धितं वातावरणं स्थाप्यते। जनानां शारीरिकं मानसिकञ्च स्वास्थ्यं तेषां समग्रकल्याणे आवश्यकं कारकमस्ति। परिसरे पूर्णतया वातानुकूलिता आन्तरिक-गुणवत्तायुक्ता व्यायामशाला अस्ति, या छात्राणां सर्वाङ्गीणविकासस्य लक्ष्यं मनसि निधाय निर्मिताऽस्ति। अस्यां व्यायामशालायाम् उच्चस्वास्थ्ययुक्तोपकरणानि यथा- धावकयन्त्रं (ट्रेडमिल) अन्यानि उत्कृष्टयन्त्राणि सन्ति। संक्षेपेण व्यायामशाला छात्रेभ्यः शारीरिक-मानसिकरूपेण विकासयितुं स्वस्थं वातावरणं प्रददाति।

देवसदनम् (मन्दिरम्)

विश्वविद्यालयपरिसरे स्थितस्यास्य देवसदनस्य अत्र दैनन्दिनजीवनस्य सर्वेषु पक्षेषु महत्त्वपूर्णा भूमिकाऽस्ति। इदं देवसदनं न केवलं स्वीयधार्मिकविशेषतानां कृते, अपितु सांस्कृतिक-सामाजिकशैक्षणिकगुणानां कृतेऽपि उल्लेखनीयमस्ति, यदिदं संस्कृतविश्वविद्यालयपक्षतः समुदायाय प्रेरणां प्रददाति। मन्दिरं हिन्दूधर्मस्य दैनिकजीवनाय महत्त्वपूर्णः आयामः अस्ति। हिन्दूजनानां कृते मन्दिरं दर्शनीयायाः प्रशंसनीयायाः संरचनायाः अपि अधिकं समादरणीयमस्ति। एतत् दैनन्दिनजीवनस्य बौद्धिक-कलात्मक-आध्यात्मिक-शैक्षिक-सामाजिकतत्त्वानां केन्द्रं वर्तते। विश्वविद्यालये प्रतिवर्षं विशिष्टार्चनया सहैव नूतनसत्रस्यारम्भः भवति।

आवासीयभवनानि

विश्वविद्यालये शैक्षणिकशैक्षणिकेतरकर्मचारिणां कृते 48 आवासीयभवनानि निर्मितानि सन्ति। तेषु 7 आवासीयभवनानि वर्ग-V इत्यस्य कृते, 8 आवासीयभवनानि वर्ग-IV इत्यस्य कृते, 8 आवासीयभवनानि वर्ग-III इत्यस्य कृते, 8 आवासीयभवनानि वर्ग-II इत्यस्य कृते, 16 आवासीयभवनानि वर्ग-I इत्यस्य कृते च सन्ति। एतदतिरिक्तं कुलपत्यावासभवनं निर्मितमस्ति।

शिशुसदनम्

कार्यकर्त्रीणां मातृणां कृते शिशूनां सुरक्षा सर्वदा चिन्तायाः मुख्यः विषयः भवति। विश्वविद्यालये कार्यकर्त्रीणां मातृणां (शैक्षणिक-गैरशैक्षणिककर्मचारिणीनां) गृहस्य च कार्यालयस्य च द्विगुणितायाः भूमिकायाः परिपालने सहयोगप्रदानार्थम् एकं शिशुसदनं निर्मितम्। येन तासां बालानां कल्याणसम्बद्धपरिश्रान्तिः न्यूनीभवति। विश्वविद्यालयस्य शिशुसदनस्योद्देश्यं विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणीनां बालानां कृते विश्रान्तियुक्तं सुरक्षितञ्च वातावरणं प्रददाति। एतत् केन्द्रं विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणीनां कृते अत्यन्तमुपयुक्तं सौविध्यम् उपस्थापयति। यतोहि अत्र दिवसे शिशूनां लघुबालानाञ्च पर्यवेक्षणं संरक्षणञ्च क्रियते, येन तेषां पितरौ विशेषतः मातरः स्वकार्यं निरन्तरं कर्तुं समर्थाः भवेयुः।

वेधशाला

ज्योतिषविभागीयच्छात्रेभ्यः सिद्धान्तज्योतिषस्य व्यावहारिकं ज्ञानं प्रदातुं विश्वविद्यालयपरिसरे एका वेधशाला विद्यते। एषा जयपुरस्य जंतर-मंतर इत्यस्य तत्कालीनविभागाध्यक्षेण, राष्ट्रपतिपुरस्कारविजयितृणा स्वर्गीयेण एम्. पण्डितेन कल्याणदत्तशर्ममहोदयेन संस्थापिता। अस्यां वेधशालायां कर्कवलयः, तुलावलयः, मकरवलयः चेत्यादीनि यन्त्राणि उपलभ्यन्ते, यानि राशिविषयस्य ज्ञानार्थम् उपकारकाणि सन्ति। तथैव भित्तियन्त्रं चक्रयन्त्रं च क्रान्तेः ज्ञानप्राप्त्यर्थं साहाय्यं कुरुतः। नाडीवलययन्त्रेण स्थानीयसमयज्ञानं सम्भवति। सम्राट्यन्त्रं याम्योत्तर-लङ्घनकालं, स्थानीयकालं मानककालं च ज्ञापयति। भारतीयतारामण्डल-नटांशः अक्षांशान्वेषणे क्रान्त्यन्वेषणे च साहाय्यं करोति।

यज्ञशाला

बृहस्पतिभवने एका यज्ञशाला निर्मिता वर्तते, यत्र राजधान्यां विद्यमानानाम् अर्चकानां कृते डिप्लोमा तथा प्रशिक्षणपाठ्यक्रमः आयोजितः वर्तते। अस्मिन् वर्षे यज्ञशालायां नैकानि यज्ञानुष्ठानानि आयोजितानि। यज्ञशालायां

वैदिकानुष्ठानानां यज्ञविधानानां च कृते विविधप्रकारकाणि भद्रमण्डलानि निर्मितानि सन्ति। यथा – सर्वतोभद्रमण्डलं, चतुर्भद्रमण्डलं, वास्तुमण्डलं, एकषष्टिपदवास्तुमण्डलं, नवग्रहमण्डलं, षोडशमातृकामण्डलं, सप्तघृतमातृकामण्डलं, क्षेत्रपालमण्डलं, योगिनीमण्डलम् एवं विविधप्रकारकाणि मण्डलानि चित्रितानि सन्ति। यज्ञशालायां गुरुशिष्यपरम्परया अध्ययनम् अध्यापनं च भवति। गुरुः शिष्यश्च विधिवत् भूमौ कटे उपविश्य विशिष्टवेशभूषायां स्वाध्यायम् अध्यापनं च कुरुतः। एतदतिरिच्य यज्ञशालायां प्रत्यक्षरूपेण विभिन्नाः गतिविधयः सम्पाद्यन्ते।

श्रौतयज्ञ प्रयोगशाला

यथा वयं सर्वे जानीमः यत् सर्वेषां धर्माणां मूलसिद्धान्तः वेदाः एव, ये कर्मज्ञानयोः माध्यमेन धर्मं प्रवर्तयन्ति। एतेषु कर्ममार्गः यज्ञधर्मरूपः। अधिकांशः वेदाः एतस्य यज्ञविद्यां प्रस्तावयन्ति। एते सर्वे यज्ञप्रयोगाः प्रत्यक्षतया वैज्ञानिकप्रयोगाः सन्ति। प्राचीनऋषिवैज्ञानिकाः मानवजातेः हिताय विविधान् यज्ञप्रयोगान् कुर्वन्ति स्म। यथा अद्यत्वे वैज्ञानिकाः विविधप्रयोगान् कर्तुं कस्याः अपि प्रयोगशालायाः उपयोगं कुर्वन्ति, तथैव ते प्राचीनऋषिवैज्ञानिकाः अपि एतान् वैज्ञानिकयज्ञप्रयोगान् कर्तुं यज्ञशालानाम् उपयोगं कुर्वन्ति स्म । अतः नानायज्ञप्रयोगान् कर्तुं यज्ञशालाः समानप्रयोजनानुसारं परिकल्पिताः भवन्ति । यज्ञेषु अहिताग्नियजमानेन आजीवनं केचन यज्ञाः कर्तव्याः भवन्ति । एतादृशानां यागानां कृते एतादृशः इष्टियागविहारः इव स्थायी यगशल्लाः विहितः अस्ति। अस्मिन् विहारे अग्निहोतृयजमानस्य सम्पूर्णायुषः ये यागाः करणीयाः सन्ति, यथा नित्यं सायं-प्रातरग्निहोत्रः, दर्शपूरणमसेष्ठियागः, आग्रहणेष्टियागः इत्यादयः। यतो हि एषा वेदी सर्वेषां यज्ञसंस्काराणाम् आधारः अस्ति, यदा कदापि अस्माभिः यज्ञसम्बद्धः कोऽपि संस्कारः अध्ययनं वा कर्तव्यं भवति तदा तादृशीं वेदीं विना असम्भवम् । वेदीयाः एताम् आवश्यकताम् अवगत्य माननीयकुलपतिः प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः श्रौतयज्ञप्रयोगानाम् अध्ययनार्थं वेदविभागस्य छात्रान् आमन्त्रितवान् । प्रो. मुरलीमनोहरपाठकः इत्यनेन कात्यायनश्रौतसूत्रानुसारं निर्मितस्य विश्वविद्यालयस्य परिसरे "श्रौतेष्ठियागविहारः" इति नामकश्रौतयगशाला निर्मिता अस्ति।

वर्षाजलसञ्चयनप्रणाली

विश्वविद्यालये 2004-05 तमे वर्षे केन्द्रीयभूमिगतजलपरिषदः, जलसंसाधनमन्त्रालस्य, भारतसर्वकारस्य वरिष्ठवैज्ञानिकानां च मार्गदर्शने C.G.W.B. इत्यस्य च प्रस्तावानुसारं चतुर्षु भिन्नभिन्नस्थानेषु आहत्य सप्तवर्षाजलसंचयनगर्तान् (बोर) निर्मीय वर्षाजलसंचयस्य समुचितव्यवस्था क्रियते।

छदिः-सौर-ऊर्जासंयत्रम्

मैसर्स एज्योर पावर रूफ टॉप वन प्रा. लिमिटेड एजेंसी इति भारतसर्वकारस्य छदिसौर-उर्जा-संयन्त्रस्य, नवीनस्य नवीकरणीयस्य ऊर्जामन्त्रालयस्य च सौर-ऊर्जानिगमाधीनमस्ति। भारतसर्वकारेण विद्यमानविश्व-विद्यालयभवनच्छदिषु रेस्को मोड इत्यस्मिन् 151.27 KWp इति सौर-ऊर्जासंयन्त्रं स्थापितम् अस्ति।

मलजलशोधनसंयन्त्रम्

विश्वविद्यालयेन 2006-07 तमे वर्षे फिल्टर प्रेस इत्यनेन सह (120 कि.ली. प्रतिदिनं क्षमतायाः) एकं नवीनतमं एफ.ए.बी प्रकारकं सीवेज ट्रीटमेंट प्लांट स्थापितम् अस्ति। विश्वविद्यालयीयपरिसरस्य पाकशालासु, स्नानागारेषु, शौचालयादिषु उत्पन्नस्य अवशिष्टस्य जलस्य उपयोगः विश्वविद्यालयीयपरिसरेषु आवासीयेतर-भवनानां शौचालयेषु शुद्ध्यर्थं कृषिकार्यार्थञ्च पुनरुपयोगस्य उद्देश्येन स्थापितमस्ति। विश्वविद्यालयः शतप्रतिशद्-अशुद्धापशिष्टजलस्य उपयोगं एस.टी.पी इति माध्यमेन करोति तथा च प्रभाविरूपेण अस्य उपयोगः आवर्षं विश्वविद्यालयस्य वाटिका-उद्यानादीनां सुव्यवस्थायै विकासाय, (वर्षर्तौ कानिचन् दिनानि विहाय) आवासेतरभवनानां शौचालयस्वच्छतायै च क्रियते। अपशिष्टजलस्य उपचारानन्तरमुत्पन्नस्य स्थूलापशिष्टस्य फिल्टर प्रेस इत्यनेन उर्वरकरूपेण परिवर्तनं क्रियते। यस्योपयोगः कृषिकार्येषु भवति। एवं प्रकारेण विश्वविद्यालयः सम्पूर्णवर्षे उपचारितापशिष्टजलस्य उपयोगं करोति। सीवेज ट्रीटमेंट प्लांट इति अहर्निशं कार्यं करोति। कृषिकार्यार्थञ्च पुनरुपयोगस्य उद्देश्येन स्थापितमस्ति। विश्वविद्यालयः शतप्रतिशद्- अशुद्धापशिष्टजलस्य उपयोगं एस.टी.पी इति माध्यमेन करोति तथा च प्रभाविरूपेण अस्य उपयोगः आवर्षं विश्वविद्यालयस्य वाटिका-उद्यानादीनां सुव्यवस्थायै विकासाय, (वर्षर्तौ कानिचन् दिनानि विहाय) आवासेतरभवनानां शौचालयस्वच्छतायै च क्रियते। अपशिष्टजलस्य उपचारानन्तरमुत्पन्नस्य स्थूलापशिष्टस्य फिल्टर प्रेस इत्यनेन उर्वरकरूपेण परिवर्तनं क्रियते। यस्योपयोगः कृषिकार्येषु भवति। एवं प्रकारेण विश्वविद्यालयः सम्पूर्णवर्षे उपचारितापशिष्टजलस्य उपयोगं करोति। सीवेज ट्रीटमेंट प्लांट इति अहर्निशं कार्यं करोति।

क्रीडा, शैक्षणिक-पाठ्येतरगतिविधयश्च

क्रीडासम्बन्धिनः गतिविधयः

विश्वविद्यालयः छात्राणां कर्मचारिणां च कृते पर्याप्तक्रीडासुविधाभिः सुसज्जितः अस्ति तथा च छात्रसमुदायस्य हिताय क्रीडासंरचनायाः विकासे सक्रियरूपेण संलग्नः अस्ति। स्वस्थशारीरिकमानसिकस्वास्थ्यस्य कृते क्रीडायाः स्वकीयं महत्त्वम् अस्ति। एतत् मनसि निधाय विश्वविद्यालयेन छात्राणां कृते विविधाः क्रीडाः आयोजिताः। डॉ. मनोजकुमारमीणा विश्वविद्यालयस्य क्रीडाप्रभारी अस्ति। विश्वविद्यालये वार्षिकक्रीडा-प्रतियोगितानाम् आयोजनं भवति यथा-योगासन-कुश्ती-कबड्डी-क्रिकेट-बैडमिण्टनरोत्थानम् तदनन्तरं एथलेटिक-कार्यक्रमाः इत्यादयः।

विश्वविद्यालयः छात्राणां कर्मचारिणां च कृते पर्याप्तक्रीडासुविधाभिः सुसज्जितः अस्ति तथा च छात्रसमुदायस्य हिताय क्रीडासंरचनायाः विकासे सक्रियरूपेण संलग्नः अस्ति। श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रिय-संस्कृतविश्वविद्यालयगणः भारतीयविश्वविद्यालयक्रीडासङ्घस्य (2023-24) वार्षिकपञ्चाङ्गानुसारं अखिल-भारतीयविश्वविद्यालयक्रीडामण्डले उत्तरक्षेत्रान्तरविश्वविद्यालये च भागं गृहीतवान् अस्ति।

विश्वविद्यालयस्य क्रीडानाम तिथिः, छात्राणां संख्या, प्रशिक्षकः, प्रबन्धकश्च

क्र.	विश्वविद्यालयस्य नाम	क्रीडा/क्रीडा प्रतियोगिता	अवधिः	छात्राणां, मार्गदर्शकानां प्रबंधकानां च संख्या
1.	गुरुकाशीयूनिवर्सिटी भटिंडा	नॉर्थ जोन इंटर यूनिवर्सिटी कबड्डी चौंपियनशिप (पुरुष)	19-22 अक्टूबर, 2023	11 छात्रः 1 प्रबंधक 1 मार्गदर्शकः
2.	महर्षि-दयानंद-विश्वविद्यालय, रोहतक	उत्तर क्षेत्र अंतर विश्वविद्यालय कुश्ती फ्री स्टाइल और ग्रीको रोमन स्टाइल चौंपियनशिप (एम एंड एफ)	09-24, नवंबर, 2023	11 छात्रः 1 प्रबंधकः 1 मार्गदर्शकः
3.	चितकारायूनिवर्सिटी, राजपुरा	नॉर्थ जोन इंटर यूनिवर्सिटी बैडमिंटन चौंपियनशिप (पुरुष)	24-29 नवंबर, 2023	4 छात्रः 1 प्रबंधकः
4.	चंडीगढ़ विश्वविद्यालय	अखिल भारतीय अंतर विश्वविद्यालय कुश्ती फ्री स्टाइल और ग्रीको रोमन स्टाइल चैंपियनशिप (पुरुष)	04-11 दिसंबर, 2023	12 छात्रः 1 प्रबंधकः
5.	चंडीगढ़विश्वविद्यालय	नॉर्थ जोन इंटर यूनिवर्सिटी बॉक्सिंग चौंपियनशिप (पुरुष)	20-23 दिसंबर, 2023	10 छात्रः 1 प्रबंधकः
6.	कलिंगा इंस्टीट्यूट इंडस्ट्रियल टेक्नोलॉजी, भुवनेश्वर, ओडिशा	अखिल भारतीय अंतर विश्वविद्यालय योग चैंपियनशिप (महिला)	21-23 दिसंबर, 2023	11 छात्रः, 1 प्रबंधकः 1 निदेशकः

7.	कलिंगा इंस्टीट्यूट इंडस्ट्रियल टेक्नोलॉजी, भुवनेश्वरम्, ओडिशा	अखिल भारतीय अंतर विश्वविद्यालय एथलेटिक्स चैंपियनशिप (पुरुषः)	25-30 दिसंबर, 2023	12 छात्रः, 2 प्रबंधकः 1 निदेशकः
8.	गुरुनानक-देव-यूनिवर्सिटी अमृतसर, पी.बी.	ऑल इंडिया इंटर यूनिवर्सिटी फेंसिंग चौंपियनशिप (पुरुष)	09-11, जनवरी, 2024	1 छात्रः, 1 प्रबंधकः
9.	जम्मू-विश्वविद्यालयः, जम्मू	अखिल भारतीय अंतर विश्वविद्यालय वुशू चौम्पियनशिप (पुरुषः)	13-17 फरवरी, 2024	1 छात्रः, 1 प्रबंधकः
10.	कोहिमा, नागालैंड	राष्ट्रीयस्तर - खेलो इंडिया यूनिवर्सिटी गेम्स	22-25 फरवरी, 2024	3 छात्रः, 2 प्रबंधकः 1 निदेशकः
11.	एसएलबीएसएनएसयू	खेल मैदान वार्षिक खेल टूर्नामेंट	13-15 मार्च, 2024	500-600 छात्रैः भागः गृहीतः

राष्ट्रियान्तार्राष्ट्रियस्तरयोः पदकं प्राप्तानां विश्वविद्यालयछात्राणां सूचिः

क्र.सं	विश्वविद्यालयस्य नाम	क्रीडा/प्रतियोगता	आयोजन तिथि	छात्र-विवरणम्
1.	उमेशशास्त्री मीमांसाविभागीय द्वितीयवर्षस्य छात्रः किर्गिस्तानदेशे अन्तर्राष्ट्रीयस्तरीय ग्रीक रोमन 63 ओलम्पिकप्रतियोगितायां विजयी अभवत्।			
2.	महर्षिदयानंदविश्व-विद्यालयः, रोहतकम्	राष्ट्रियस्तरीय-उत्तरपूर्वक्षेत्रीय मल्लयुद्धरप्रतियोगिता	5तः7 नवम्बरमासे, 2023 वर्षे	रजतपदकः - आकाशः शास्त्री, प्रथमवर्ष (धर्मशास्त्रम्) फ्रीस्टाइल 61 किलोग्रामवर्गे कांस्यपदकः - सनी, शास्त्री प्रथमवर्ष (धर्मशास्त्रम) फ्रीस्टाइल 74 किलोग्रामवर्गे कांस्यपदकः - उमेशः शास्त्री, द्वितीयवर्ष (मीमांसा) ग्रीक-रोमन 67 किलोग्रामवर्गे
3.	चंडीगढ़विश्वविद्यालयः	राष्ट्रियस्तरीय-अखिलभारतीय अंतरविश्वविद्यालयः	3 तः11 दिसम्बर-मासे, 2023 वर्षे	स्वर्णपदकः - सनी शास्त्री, प्रथमवर्ष (धर्मशास्त्रम्) फ्रीस्टाइल 74 किलोग्रामवर्गे कांस्यपदकः - दीपकः शास्त्री, प्रथमवर्ष (धर्मशास्त्रम्) फ्रीस्टाइल 65 किलोग्रामवर्गे

4.	कोहिमा, नागालैंड	राष्ट्रियस्तरीय - खेलो इंडिया-विश्वविद्यालयः क्रीडा	22 तः 25 फरवरी-मासे, 2024 वर्षे	रजतपदकः - आकाशः शास्त्री प्रथमवर्ष (धर्मशास्त्रम्) फ्रीस्टाइल 61 किलोग्रामवर्गे रजतपदकः - सतीशः शास्त्री प्रथमवर्ष (जैनदर्शनम्) ग्रीको रोमन 82 किलोग्रामवर्गे

2. राष्ट्रियप्रोद्यौगिकीदिवसः - 2023

अस्मिन् दिवसे वयम् अस्माकं देशस्य सर्वोत्कृष्टानां नवप्रवर्तकानां वैज्ञानिकानाम् उपलब्धीनाम् औद्योगिक्याः उपयोगितायाः वाणिज्यप्रतिपादनस्य प्रक्रियायाः तेषां साफल्यस्य आनन्दम् आचरामः। यत् सर्वेषां जीवनं परिवर्तयति। विश्वविद्यालयस्य छात्रैः अस्माकं माननीयप्रधानमन्त्रिणां सद्यस्ककार्यक्रमे विज्ञान-प्रोद्यौगिक्याधारेण भागः निर्व्यूढः।

3. अन्ताराष्ट्रिय-योगदिवसः

नवमस्य अन्ताराष्ट्रिययोगदिवसस्य आयोजनं 21/06/2023 दिनाङ्के प्रातः अष्टवादने विश्वविद्यालय-परिसरे माननीयानां कुलपतीनाम् अध्यक्षतायाम् अभवत्। भारतीयसर्वकारस्य निर्देशानुसारं, निर्देशितयोगप्रोटोकॉल इत्यस्य पालनपुरस्सरम् आसन-प्राणायामादीनां योगाभ्यासस्य च आयोजनं जातम्। विश्वविद्यालयस्य चतुःशताधिकाः शिक्षकाः कर्मचारिणः छात्राश्च अस्मिन् कार्यक्रमे भागम् अगृह्णन्।

4. स्वतन्त्रतायाः अमृतहोत्सवः (प्रतिगृहं त्रिवर्णध्वजः)

त्रयोदशदिनाङ्कात् पञ्चदशदिनाङ्कं यावत् अगस्तमासस्य 2022 तमे वर्षे विश्वविद्यालये स्वतन्त्रतामृतमहोत्सवः प्रतिगृहं त्रिवर्णध्वजः इति कार्यक्रमाणां समायोजनं कृतम्। शिक्षणकर्मचारिभ्यः शिक्षणेतरकर्मचारिभ्यः छात्रेभ्यः राष्ट्रियध्वजः प्रदत्तः। समेऽपि सामूहिकरूपेण विश्वविद्यालये प्राचलन्। अलौकिकमिदं दृश्यं समेषां प्रेरणायै आसीत्।

5. विभाजनविभीषिकास्मृतिदिवसः

14/08/2023 तमे दिनाङ्के विश्वविद्यालये विभाजनविभीषिकास्मृतिदिवसः समाचरितः। यस्याध्यक्षतां छात्रकल्याणसङ्कायप्रमुखः अकरोत्। विभाजनभयावहस्मृतिदिवसः वार्षिक-राष्ट्रियस्मृतिदिवसोऽस्ति। यः प्रत्येकं वर्षे चतुर्दशे दिनाङ्के आयोज्यन्ते। यः 1947 तमे वर्षस्य भारतविभाजनस्य पीडां स्मारयति। प्रप्रथमं दिवसोऽयं प्रधानमन्त्रिणः घोषणायाः परं 2021तः सततम् आचर्यते।

6. स्वतन्त्रतादिवसः

अगस्तमासस्य 15 दिनाङ्के 2023 तमे वर्षे विश्वविद्यालयस्य परिसरे 77तमः स्वतन्त्रतादिवससमारोहः आयोजितः। मुख्यभवनस्य समक्षे स्वतन्त्रतादिवससमारोहः आचरितः। समारोहः प्रातः 09:30 वादने प्रारब्धः। तथा च कुलपतिं विश्वविद्यालयस्य एन.सी.सी. छात्रसैनिकाः परम्परानुरोधकं सम्मानरक्षकप्रणाममकुर्वन्। कुलपति-महोदयेन श्रीलालबहादुरशास्त्रिमहोदयस्य प्रतिमायां माल्यार्पणं, राष्ट्रियध्वजोत्तोलनं च कृतम्। अवसरेऽस्मिन् उपस्थितश्रोतृगणेन राष्ट्रगानं गीतम्। विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः सर्वान् सदस्यान् विशेषतः एन.सी.सी. छात्रसैनिकान् सम्बोधयन् राष्ट्रस्य गौरववर्धनाय, तस्य रक्षणाय महत्त्वपूर्णां भूमिकां निर्वोढुम् आग्रहं कृतवान्। अवसरेऽस्मिन् कुलपतिमहोदयेन वृक्षारोपणमपि कृतम्।

7. अङ्गदानप्रतिज्ञा/अङ्गदानमहोत्सवः 2023

अस्मिन् अवसरे स्वास्थ्यसेवान्वितिद्वारा अङ्गदानसन्दर्भे बाह्यप्रेरकचिकित्सकद्वारा कार्यक्रमः आयोजितः। यत्र समेषां शिक्षकाणां छात्राणां कर्मचारीणां प्रेरणम् अङ्गदानसन्दर्भे विहितम्। सर्वैः अपि आवश्यकतायां क्षमतायां अङ्गदानाय शपथं स्वीकृतम्। अङ्गानां कृते प्रतीक्षारतानां विषये बोधनपूर्वकं जागरुकतासमुत्पादनं कृतम्।

8. शिक्षकदिवसः

05.09.2023 तमे दिनाङ्के डॉ. सर्वपल्लीराधाकृष्णन्महोदयस्य जयन्त्यवसरे विश्वविद्यालयेन शिक्षकदिवसः सादरं सोल्लासेन आयोजितः। सः सिद्धः अध्येता, भारतरत्नप्राप्तकर्ता, प्रथमोपराष्ट्रपतिः, स्वतन्त्रभारतस्य द्वितीयः राष्ट्रपतिः च आसीत्। असौ 1949तः 1952 यावत् सोवियतसङ्घे भारतस्य द्वितीयराजदूतरूपेण आसीत्।

9. हिन्दीपक्षः

विश्वविद्यालये 14.09.2023तः 29.09.2023 पर्यन्तं हिन्दीसप्ताहाचरणं कृतम्। विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणां छात्राणाञ्च कृते विविधाः भाषणनिबन्धप्रारूपणगीतगायनलोकसंगीतप्रतियोगिताः समायोजिताः। विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिणः छात्राः प्रतियोगितासु सोत्साहं भागम् अगृह्णान्। यथाकालं हिन्दीराजभाषासमित्या आवर्षं विविधसंगोष्ठीनाम् आयोजनं कृतम्।

10. श्रीलालबहादुरशास्त्री-श्रीमहात्मगांधीजयन्त्युत्सवः

विश्वविद्यालये 2 अक्टूबर 2023 तमे दिनाङ्के श्रीलालबहादुरशास्त्रीमहोदयस्य श्रीमहात्मगांधीमहोदयस्य च जयन्ती आचरिता। सन्दर्भेऽस्मिन् विश्वविद्यालयः प्रतिवर्षं काव्यरूपकादिसंकेतानां प्रचुरताज्ञापनपूर्वकं तत्सम्बद्धघटनानां स्मरणरूपेण तत्तत्प्रचलितधर्मिकग्रन्थानां संरक्षणं पठनपाठनं च करोति। अवसरेऽस्मिन् विश्वविद्यालयपरिसरे शिक्षकैः, गैरशैक्षणिकाधिकारिभिः छात्रैश्च गीतायाः पाठः कृतः।

11. स्वच्छताभियानम्

विश्वविद्यालयपरिसरे 01.10.2023 तमात् दिनाङ्कात् 15/10/2023 यावत् विश्वविद्यालयपरिसरे सार्वजनिकस्थानानां गृहाणां वा स्वच्छतायैऽसौ कार्यक्रमः आचरितः। अस्मिन् अवसरे स्वच्छताम् अवधाय माननीयः कुलपतिः अन्यशिक्षकाः शैक्षणिक-अधिकारिणकर्मचारिणश्च परिसरं स्वच्छं कृतवन्तः। अनेन कार्यक्रमेण छात्रेषु, कर्मचारिषु, अधिकारिषु च स्वच्छतां स्वास्थ्यं च प्रति जागरूकता समुत्पादिता। येन महात्मगान्धिनः स्वच्छभारतमिति स्वप्नः पूर्तिं प्राप्नोतु इति।

12. खादिमहोत्सवः

अभियानमिदं 02/10/23तः 31/10/23 यावत् समाचरितम्। विश्वविद्यालयस्य कर्मचारिषु, शिक्षकेषु, छात्रेषु च खादीविषये जागरूकता उत्पादिता खादी अर्थव्यवस्था, पारिस्थितिकी, महिला चेत्यादीनां सशक्तीकरणे महत्त्वभूतः। सामान्यजनमानसे युवावर्गे च खादीं प्रति उत्तमभावः क्रयणाय उत्पादितः। छात्राः mygov इत्यत्र पञ्जीकृताः। तदनु उत्साहेन विविधप्रतियोगितासु भागं गृहीतवन्तः।

13. मेरी माटी मेरा देश इति अभियानम्

1.10.23तः 13.10.24 अस्मिन् अभियाने विश्वविद्यालये लालबहादुरशास्त्रिणः प्रतिमायाः पुरतः 'अमृतकलशयात्रा' प्रसारिता। विद्यार्थिनः पञ्चप्रणप्रतिज्ञां कर्तुं तत्सम्बद्धचित्राणि (yuva.gov.in) अत्रुसङ्केते स्थापयितुं प्रोत्साहिताः। देशस्य धरिण्या स्वदृढतां स्थापयितुं विश्वविद्यालयस्य विद्यार्थिभिः वृक्षारोपणमपि विहितम्।

14. संविधानदिवसः

शिक्षामन्त्रालयभारतसर्वकारस्य निर्देशानुसारं 26/11/2023 दिनाङ्के विश्वविद्यालये संविधानदिवस-समारोहस्य आयोजनं कृतम्। विश्वविद्यालयस्य सम्बद्धानुभागेषु शपथग्रहणसमारोहः समाचरितः। संविधानदिवसः राष्ट्रियविधिदिवसरूपेण आचर्यते। 26/11/1949 तमे वर्षे संविधानसभया संविधानं अङ्गीकृतम्। 26/11/1950तः परिपाल्यते।

15. अन्ताराष्ट्रियबाजरादिवसः

बाजरा इत्यस्य उपयोगाय तत्पोषणसम्बद्धलाभानां वर्धनाय विविधशैलीषु भागाय छात्रान् प्रति जागरुकता समुत्पादिता। येन बाजरा इत्यस्य उपयोगः वर्धेत्। खाद्य-कृषि-संघटनैः संयुक्तराष्ट्रेन बाजरा इति स्वास्थ्यस्य पोषणाय पोषणसम्बद्धलाभानां प्रति जागरूकतायै 2023 तमे वर्षे अन्ताराष्ट्रियं बाजरा-वर्षम् प्ल्ड इति रूपेण मान्यता दत्ता। भारतसर्वकारेण 2023 तमे वर्षे अन्ताराष्ट्रियं बाजरा-वर्षरूपेण आयोजनाय प्रस्तावः प्रदत्तः।

16. विकसितभारतं /2047 (युवध्वनिः)

विश्वविद्यालयस्य प्रमुखैः कुलपतिभिः सङ्कायप्रमुखैः जनान्दोलने भागः गृहीतः। यत्रास्माकं माननीयेन प्रधानमन्त्रिणा वीडियो कॉन्फ्रेन्सिंग इति माध्यमेन विकसितभारतम् 2047 "भारत-युवाओं की आवाज" इति कार्यक्रमस्य शुभारम्भः कृतः। अयं भारतस्य इतिहासकालः वर्तते यदा देशः विशिष्टं पदक्षेपं करिष्यति। अयमेव कालः सम्यक् कालः उचितः च कालः इति विचारस्य समारम्भः "अहम्" इत्यनेन भवति। यथा भारतस्य समारम्भः "अहम्" इत्यनेन भवति। विकासस्य प्रयासः स्वयमेव करणीयः भवति। युवशक्तिः परिवर्तनस्य वाहिका भवति परिवर्तनस्य लाभार्थिनी च। प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी प्रत्येकं विश्वविद्यालयानां छात्राणां यूनां च ओजसः विकसितं भारतं प्रति योजयितुं लक्ष्यप्राप्तये तद्दिशि योजनावश्यकतायै बलं प्रदत्तवान्। स्लाइडशो इति माध्यमेन स्वकीय-सत्यभावनाः विकासयितुं विश्वविद्यालयेन छात्रेषु प्रतियोगिताः आयोजिताः।

17. दीक्षान्तसमारोहः दीक्षान्तदिवसः

05/12/2023तमे दिनाङ्के छात्रेभ्यः उपाधिप्रदानाय विशिष्टेभ्यः महानुभागेभ्यः सम्मानप्रदानाय दीक्षान्तसमारोहः समाचरितः। अस्मिन् अवसरे भारतस्य सम्माननीया राष्ट्रपतिः श्रीमती द्रौपदी मुर्मू, माननीयः शिक्षामन्त्री श्रीधर्मेन्द्रप्रधानः च भागम् अवहताम्।

18. गणतन्त्रदिवसः

26.01.2024 दिनाङ्के विश्वविद्यालयस्य परिसरे गणतन्त्रदिवसः आचरितः। मुख्यभवनस्य समक्षे गणतन्त्रदिवसस्य आयोजनं जातम्। समारोहः प्रातः 10:30 वादने आरब्धः। विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः श्रीलालबहादुरशास्त्रिमहोदयस्य प्रतिमायां माल्यार्पणानन्तरं राष्ट्रीयध्वजोत्तोलनं कृतवान्। अस्मिन् अवसरे श्रोतृगणाः राष्ट्रगानं गीतवन्तः। माननीयेन कुलपतिना अस्मिन् समारोहे उत्कृष्टप्रस्तुतिनिमित्तं विश्वविद्यालयस्य राष्ट्रिय-कैडेट-कोर (NCC) छात्राणां कृते स्मृतिचिह्नानि प्रदत्तानि। समारोहे माननीयेन कुलपतिना विश्वविद्यालयस्य शिक्षणेतरकर्मचारिणां कृते उत्कृष्टसेवायै कर्त्तव्यनिष्ठायै च प्रमाणपत्राणि प्रदत्तानि।

19. संस्कृतिसमागमः 22/01/24

विश्वविद्यालयेन अन्यविश्वविद्यालयानां प्रमुखाणां साहाय्येन संस्कृतभाषायाः उपयोगितां वर्धयितुं विभिन्नगतिविधीनां व्याख्यानानां च आयोजनं कृतम्।

20. राष्ट्रियमतदातृदिवसः, मम प्रथमं मतदानं देशाय

जनवरीमासस्य 25 तमे दिनाङ्के निर्वाचनायोगस्य स्थापनादिवसम् आयस्य समाचर्यते। इयं भारतसर्वकारस्य कश्चन पदक्षेपः। यस्योद्देश्यम् आधिक्येन युवमतदातृणां निर्वाचनाय प्रोत्साहनं प्रदीयते।

21. सरस्वतीपूजनमहोत्सवः

विश्वविद्यालये 24.02.2024 तमे दिनाङ्के वसन्तपञ्चमीमुपलक्ष्य सरस्वतीदेव्याः पूजनम् आचरितम्। विश्वविद्यालयस्य कुलपतेः अध्यक्षतायाम्, कर्मचारिवर्गस्य समस्तसदस्यानाम् उपस्थितौ च डॉ. सुन्दरनारायणझा-(वेदविभागाचार्यः) महोदयेन शास्त्रीयपरम्परानुसारं देवीसरस्वत्याः आराधना कृता।

अवधेयम् - प्रस्तुतं प्रतिवेदनं मूलरूपेण आंग्लभाषया लिखितस्य वार्षिकप्रतिवेदनस्य संस्कृतानुवादः वर्तते। यदि एतस्मिन् काचित् त्रुटिः/विसंगतिः परिलक्ष्यते, तर्हि आंग्ललिखितं वार्षिकप्रतिवेदनं मान्यं भविष्यति।

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः

केन्द्रीयविश्वविद्यालयः

नैकद्वारा 'ए' श्रेण्यां प्रत्यायितः

बी-4, कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रम्, नवदेहली-110016

दूरभाषः 011-46060606

ई-मेलसङ्केतः info@slbsrsv.ac.in

वेबसाईटसङ्केतः www.slbsrsv.ac.in